

Handboek voor de opsporingspraktijk

*Handboek voor de opsporingspraktijk¹
13de aanvulling op de Aanwijzing
opsporingsbevoegdheden (2004A011)
Datum van inwerkingtreding: 1 januari
2008*

1.1 Opsporing

Algemeen

• In art. 132a Sv is een omschrijving gegeven van het begrip opsporing. Dit artikel is op 1 februari 2000 ingevoerd in het Wetboek van Strafvordering als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Bijzondere opsporingsbevoegdheden (Wet BOB). Deze wet heeft in de titels IVa–Va een regeling opgenomen voor de inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden die kunnen worden toegepast indien er sprake is van een verdenking van een gepleegd strafbaar feit (titel IVa) of een verdenking dat in georganiseerd verband misdrijven worden beraamd of gepleegd (titel V).

Op 1 februari 2007 is de Wet Verruiming mogelijkheden ter opsporing en vervolging van terroristische misdrijven (Stb. 2006, 731) in werking getreden. Deze wet voorziet in de mogelijkheid om de in voorgaande titels opgenomen bijzondere opsporingsbevoegdheden toe te passen in het geval er sprake is van aanwezigingen van een terroristisch misdrijf (titels Vb en Vc). In verband hiermee is de definitie van opsporing, zoals bepaald in art. 132a Sv, dan ook aangepast.

• Ingevolge art. 132a Sv is het doel van opsporing het nemen van strafvorderlijke beslissingen. Hieronder worden in ieder geval alle beslissingen als bedoeld in de artt. 348-350 Sv verstaan, maar ook de beslissing om een dwangmiddel toe te passen (zoals de beslissing om een verdachte aan te houden) of de beslissing om over te gaan tot het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel.

• Kenmerkend voor de (in de titels IVa tot en met Vc opgenomen) bij-

zondere opsporingsbevoegdheden die in het kader van de opsporing kunnen worden toegepast, is dat deze bevoegdheden een inbreuk (kunnen) maken op de persoonlijke levenssfeer van personen. Uitgangspunt bij de toepassing van deze bevoegdheden is dat naarmate de toe te passen bevoegdheid een grotere inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer van een persoon, zwaardere voorwaarden worden verbonden aan de inzet van de bevoegdheid.

• Bij elke afzonderlijke in de wet geregelde bijzondere opsporingsbevoegdheid is expliciet opgenomen dat de bevoegdheid dient te worden uitgeoefend 'in het belang van het onderzoek'. Dit accentueert nog eens dat de bevoegdheid alleen mag worden gehanteerd indien dit bijdraagt aan de opsporing met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen. In een aantal gevallen mag een bijzondere opsporingsbevoegdheid slechts worden toegepast indien het onderzoek dit dringend vordert (bijvoorbeeld in het geval van het openen van (tel)communicatie (art. 126m/126t Sv) of infiltratie (art. 126h/126 Sv)). In dit geval spelen de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit nog nadrukkelijker een rol van betekenis.

• Inhoudelijk gezien komt de omschrijving van de bijzondere opsporingsbevoegdheden die in de titels IVa tot en met Vc zijn opgenomen overeen, behalve het verdenkingscriterium op basis waarvan deze bevoegdheden kunnen worden toegepast.

• Onder opsporing valt niet het verkennend onderzoek, zoals bedoeld in art. 126gg Sv. Het verkennend onderzoek dient als voorbereiding van opsporing. Op grond van art. 126gg Sv is de officier van justitie bevoegd om te bevelen dat een verkennend onderzoek wordt ingesteld indien uit feiten of omstandigheden aanwezigingen voortvloeien dat binnen verzamelingen van personen misdrijven worden beraamd of gepleegd als

omschreven in art. 67 lid 1, die gezien hun aard of de samenhang met andere misdrijven die binnen die verzamelingen van personen worden beraamd of gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren.

• Naast de op het Wetboek van Strafvordering gebaseerde dwangmiddelen en bijzondere opsporingsbevoegdheden bieden art. 2 van de Politiewet 1993 en in het verlengde daarvan art. 141 Sv, alsmede sommige (taakstellende) bepalingen van bijzondere wetten, eveneens een basis voor het verrichten van onderzoekshandelingen. Deze wetsbepalingen bieden een voldoende wettelijke basis om onderzoekshandelingen te verrichten die niet een min of meer volledig beeld opleveren van bepaalde aspecten van iemands leven en die ook geen inbreuk maken op een grondwettelijk of verdragsrechtelijk beschermd grondrecht. De onderzoekshandelingen die in dit kader kunnen worden verricht, zijn bijvoorbeeld het runnen van een informant die niet stelselmatig informatie inwint over een persoon, niet-stelselmatige observatie of het surfen op openbare internetsites. Toepassing van deze onderzoekshandelingen vindt plaats in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Dus onder het gezag van het openbaar ministerie.

• Indien een bijzondere opsporingsbevoegdheid wordt toegepast voor een feit waar een gerechtelijk vooronderzoek naar loopt, dient de officier van justitie in gevolge art. 177a Sv (parallele opsporing) ten spoedigste de rechter-commissaris daarover te informeren en deze de betreffende processtukken toe te zenden.

Titel IVa Bijzondere bevoegdheden tot opsporing

• Indien een onderzoek plaatsvindt naar aanleiding van een op feiten of omstandigheden gebaseerd redelijk vermoeden dat een strafbaar feit is begaan, kunnen de bijzondere opspo-

ringsbevoegdheden worden toegepast die zijn opgenomen in titel IVa.

- In titel IVa is als ondergrens voor de toepassing van de diverse bevoegdheden opgenomen de verdenking van een misdrijf. Voor de minder ingrijpende bevoegdheden, zoals stelselmatige observatie (art. 126g Sv), is de enkele verdenking van een misdrijf voldoende. Ten aanzien van de meer ingrijpende bevoegdheden, zoals het betreden van besloten plaatsen (art. 126k Sv), is vereist een verdenking van een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv. Voor de zeer ingrijpende bevoegdheden, zoals infiltratie (art. 126h Sv) of het opnemen van telecommunicatie (art. 126m Sv) is vereist een verdenking van een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv, dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert.

- Bij de beoordeling van de vraag of een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dienen de feiten en omstandigheden van het geval meegewogen te worden. Dit betekent dat ook minder ernstige misdrijven een inbreuk op de rechtsorde kunnen opleveren doordat zij in samenhang met andere misdrijven worden gepleegd. Bijvoorbeeld indien er sprake is van valsheid in geschrift in combinatie met omkoping van ambtenaren teneinde bijvoorbeeld overheidsvergunningen te verkrijgen. Een ander voorbeeld waarbij sprake is van een ernstige inbreuk op de rechtsorde betreft het geval waarbij het gaat om diefstal of verduistering, door brandweerpersoneel, van een mobiele telefoon die in een brandweerauto in een afgesloten brandweerkazerne lag, gezien de mogelijke ernstige gevolgen van dit delict, de materiële en de personele betrouwbaarheid, alsmede de integriteit van het brandweerkorps die hierdoor in het geding is (HR, 21-11-2006, LJN: AY9673).

- Volgens vaste rechtspraak kan anonieme informatie, indien zij voldoende concreet is, al voldoende verdenking opleveren om te spreken van een redelijk vermoeden in bovenbedoelde zin (Zie hieromtrent 1.1.4 Jurisprudentie).

- In beginsel kunnen de in deze titel opgenomen bevoegdheden, met uitzondering van art. 126i Sv (pseudo-koop), niet slechts jegens verdachten maar ook jegens andere personen, zoals een bekende van de verdachte of een slachtoffer, worden toegepast. De kring van personen tegen wie een bijzondere opsporingsbevoegdheid kan worden toegepast, wordt echter wel beperkt door het belang van het opsporingsonderzoek, en de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit die bij de wegging daarvan een rol spelen.

Titel V Bijzondere bevoegdheden tot opsporing voor het onderzoek naar het beramen of plegen van ernstige misdrijven in georganiseerd verband

- In titel V is voor alle bevoegdheden als verdenkingscriterium opgenomen: een op feiten of omstandigheden gebaseerd redelijk vermoeden dat in georganiseerd verband misdrijven worden beraamd of gepleegd als omschreven in art. 67 lid 1 Sv, die gezien hun aard of samenhang met andere misdrijven die in dat georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren.

- Met georganiseerd verband wordt bedoeld een verband dat deel uitmaakt van de georganiseerde criminaliteit. Het kan gaan om een min of meer vast verband, maar ook om wisselende verbanden. Voor het hier bedoelde georganiseerde verband is dus niet nodig dat er sprake is van een redelijk vermoeden van een organisatie in de zin van art. 140 Sr. Voor een georganiseerd verband is in dit geval bijzonder kenmerkend:
 - twee of meer samenwerkende personen;
 - een of meer gemeenschappelijke doelstellingen;
 - een zekere continuïteit.

- Het begrip 'beramen' is een formeel rechterlijk begrip. Het beramen van een misdrijf levert, in tegenstelling tot bijvoorbeeld een poging van een misdrijf of de voorbereidingen tot bepaalde misdrijven, geen strafbaar feit op. Beramen heeft dan ook geen zelfstandige juridische betekenis, maar geeft slechts de reikwijdte aan van Titel V. Onder beramen kan alles worden verstaan dat aan het begaan

van een strafbaar feit vooraf gaat. Daartoe behoren naast feitelijke handelingen ook het voeren van overleg en het maken van plannen.

- De in titel V opgenomen bevoegdheden kunnen worden toegepast om een complex van personen en feiten te kunnen onderzoeken, teneinde een tot de georganiseerde criminaliteit behorende criminele groepering in beeld te brengen en de te vervolgen feiten en verdachten te selecteren. Dit impliceert dat de groep van personen die voorwerp van onderzoek kan zijn bij de toepassing van de bevoegdheden van titel V ruimer is dan die welke voorwerp van onderzoek mag zijn op basis van titel IVa. In beginsel kunnen de in titel V opgenomen bevoegdheden dan ook worden toegepast tegen iedere persoon, voor zover dit plaatsvindt in het belang van het opsporingsonderzoek. Bij enkele in titel V geregelde bevoegdheden, namelijk het opnemen van (tele)communicatie (art. 126t Sv) of het opnemen van vertrouwelijke communicatie (art. 126s Sv) is de kring van personen echter beperkt tot personen die deelnemen aan de op te nemen (vertrouwelijke) communicatie en ten aanzien van wie een redelijk vermoeden bestaat dat zij betrokken zijn bij het in georganiseerd verband beramen of plegen van ernstige misdrijven.

Titels Vb Bijzondere bevoegdheden tot opsporing van terroristische misdrijven

- Indien een onderzoek plaatsvindt op basis van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf kunnen de in de Titel Vb omschreven bijzondere opsporingsbevoegdheden worden toegepast.

- Er is sprake van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf indien de beschikbare informatie feiten en omstandigheden bevat die erop duiden dat daadwerkelijk een terroristisch misdrijf zou zijn of zal worden gepleegd. Hier kan bijvoorbeeld sprake van zijn in het geval bij de politie een anonieme tip binnenkomt dat er voorbereidingen worden getroffen om een aanslag te plegen op een bepaald overheidsgebouw. Ook de situatie waarin een tipgever is uitgenodigd voor een samenkomst op een hotelkamer om afspraken te maken over het plegen van een terroristisch misdrijf

levert aanwijzingen op. Onder die omstandigheden is opsporing mogelijk als de plannen voor de uitvoering van het misdrijf reeds gemaakt zijn, maar ook als deze ter plekke uitgebreed gaan worden. Het begrip aanwijzingen is geen nieuw begrip. In het kader van de toepassing van de Wet wapens en munitie (WWM) en de Wet op de economische delicten (WED) wordt ook met dit criterium gewerkt.

- De in titel Vb opgenomen bijzondere opsporingsbevoegdheden kunnen in beginsel worden toegepast jegens elke persoon. De kring van personen tegen wie deze bevoegdheden kunnen worden ingezet, wordt echter wel beperkt door het belang van het opsporingsonderzoek. Dit zal veelal met zich meebrengen dat de opsporingsbevoegdheden slechts kunnen worden toegepast ten aanzien van personen die met de beschikbare aanwijzingen in verband kunnen worden gebracht. **Zie hieromtrent hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

Titels IVa, V of Vb

- Bij een onderzoek naar georganiseerde criminaliteit heeft de officier van justitie de keuze zijn bevoegdheden te baseren op titel V dan wel op titel IVa. Is het doel de waarheidsvinding omtrent een gepleegd strafbaar feit, dan ligt in de rede de bevoegdheid te baseren op titel IVa. Richt het onderzoek zich daarentegen op georganiseerde criminaliteit, teneinde deze in kaart te brengen om zodoende verdachten en misdrijven te selecteren die voor vervolging in aanmerking komen, dan kan de bevoegdheid worden gebaseerd op titel V.

- Het is mogelijk om aan het begin van een onderzoek naar georganiseerde criminaliteit de bevelen van de officier van justitie te baseren op titel V en na verloop van tijd nieuwe bevelen te baseren op titel IVa. Als het onderzoek succesvol verloopt en er een moment komt dat het doel van het onderzoek wordt verlegd naar het vaststellen van de waarheid omtrent de inmiddels getraceerde misdrijven, dan ligt het in de rede nieuwe bevelen te baseren op titel IVa. Wordt het onderzoek daartoe niet beperkt, maar staat ook nog het onderzoek naar het

georganiseerd verband centraal, dan kunnen deze bevoegdheden mede worden gebaseerd op titel V. Niet is uitgesloten dat de bevoegdheden uit de beide titels tegelijkertijd worden gebruikt, mits onderbouwd vanuit het doel van het onderzoek.

- Het voorgaande geldt ook in het geval een onderzoek wordt gestart op grond van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. Ook dan kan de situatie zich voordoen dat de bevelen (mede) worden gebaseerd op titel IVa.

1.2 Verkennend onderzoek

Algemeen

- In art. 126gg is het verkennend onderzoek geregeld. Het verkennend onderzoek valt niet onder opsporing, zoals bedoeld in art. 132a Sv, maar gaat daar in de regel aan vooraf. Het verkennend onderzoek dient ter voorbereiding van opsporing. Op grond van art. 126gg Sv is de officier van justitie bevoegd om te bevelen dat een verkennend onderzoek wordt ingesteld indien uit feiten of omstandigheden aanwijzingen voortvloeien dat binnen verzamelingen van personen misdrijven worden beraamd of gepleegd als omschreven in art. 67 lid 1, die gezien hun aard of de samenhang met andere misdrijven die binnen die verzamelingen van personen worden beraamd of gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren.

- De aanwijzingen die aanleiding kunnen geven voor het instellen van een verkennend onderzoek zullen veelal afkomstig zijn van informatie die door de politie is verzameld (zoals restinformatie uit lopende of afgesloten strafrechtelijke onderzoeken of een criminaliteitsbeeldanalyse) en dat is opgeslagen in daarvoor bestemde politieregisters. Afhankelijk van de aard, de omvang en de kwaliteit van de in deze registers opgenomen informatie kunnen er aanwijzingen bestaan dat binnen verzamelingen van personen strafbare feiten worden beraamd of gepleegd die een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren. Aanwijzingen kunnen ook afkomstig zijn uit andere bronnen, zoals wetenschappelijk onderzoek.

- In het kader van een verkennend

onderzoek worden gegevens (die afkomstig zijn uit politieregisters of open bronnen) verzameld, geanalyseerd en veredeld om vast te kunnen stellen of en op welke wijze binnen de in art. 126gg Sv bedoelde verzamelingen van personen misdrijven worden beraamd of gepleegd. Op deze wijze kunnen beslissingen worden genomen over het starten van één of meer opsporingsonderzoeken.

- Onder verzamelingen van personen worden zowel natuurlijke personen als ook rechtspersonen verstaan. Verzamelingen van personen waar een verkennend onderzoek naar kan worden ingesteld zijn bijvoorbeeld asielzoekers, coffeeshophouders of horecaondernemers. Voorbeelden van rechtspersonen (branches) waar een verkennend onderzoek naar kan worden ingesteld zijn horecaondernemingen, reisbureaus, geldwisselkantoren, afvalverwerkingsbedrijven of transportondernemingen.

- Omdat een verkennend onderzoek niet onder opsporing valt, is het in dit kader dan ook niet toegestaan om opsporingsbevoegdheden of dwangmiddelen toe te passen. Tijdens het verkennend onderzoek is het echter wel toegestaan om bepaalde onderzoekshandelingen te verrichten die niet een min of meer volledig beeld opleveren van bepaalde aspecten van iemands leven, zoals in geval van niet-stelselmatige observatie. Deze onderzoekshandelingen kunnen worden toegepast op grond van art. 2 van de Politiewet 1993.

- Een verkennend onderzoek mag slechts worden uitgevoerd door opsporingsambtenaren. Aangezien een verkennend onderzoek onder de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde valt, mogen onderzoekshandelingen slechts worden uitgevoerd onder het gezag van het openbaar ministerie.

- Op grond van art. 126gg lid 2 Sv is de officier van justitie bevoegd om te bepalen dat art. 9 lid 1 van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) buiten toepassing wordt verklaard indien dit noodzakelijk is voor de uitvoering van een verkennend onderzoek. In art. 9 lid 1 van de Wbp is namelijk bepaald dat persoonsgegevens niet verder mogen worden ver-

werkt op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor de gegevens zijn verkregen en opgeslagen in het register. De in art. 126gg lid 2 Sv opgenomen bevoegdheid kan enkel betrekking hebben op openbare registers die bij wet zijn ingesteld, zoals het handelsregister van de Kamer van Koophandel of het register van het kadaster.

Procedure

Start van het onderzoek

• Voor de uitvoering van een verkennend onderzoek is een bevel van de officier van justitie vereist. Dit bevel wordt pas gegeven na toestemming van de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket. In bepaalde gevallen is voorts toestemming vereist van het College van procureurs-generaal. Dit is onder andere het geval indien het een verkennend onderzoek betreft dat maatschappelijke, politieke, economische of publicitaire consequenties kan hebben.

• De hoofdofficier van justitie van het betrokken arrondissementsparket legt het voorgenomen verkennend onderzoek ter toetsing voor aan de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket. Hij zendt daartoe het conceptbevel alsmede het onderliggende proces-verbaal van de politie aan de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket

• De hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket toetst of:

- het voorgenomen verkennend onderzoek voldoet aan de door de wet en nadere regelgeving gestelde eisen,
- het voorgenomen verkennend onderzoek mogelijk maatschappelijke, politieke, economische of publicitaire consequenties zal kunnen hebben, en
- er sprake is van (territoriale en inhoudelijke) overlap met andere (verkennde) onderzoeken.

• De hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket stelt de aanmeldende hoofdofficier van justitie zo spoedig mogelijk in kennis van zijn oordeel en meldt het verkennend onderzoek ter registratie aan bij het College. Indien de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket tot het oordeel komt dat de toestemming van het College van procureurs-generaal is vereist, zal deze het voorgeno-

men verkennend onderzoek voorleggen aan het College. Het College zal hierop de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket en de aanmeldende hoofdofficier van justitie zo spoedig mogelijk van zijn besluit in kennis stellen.

• Het schriftelijke bevel van de officier van justitie bevat:

- de aanleiding: de feiten en omstandigheden die aan het bevel ten grondslag liggen;
- de doelstelling: een concrete probleemstelling met betrekking tot een zo precies mogelijk omschreven verzameling van personen;
- een tijdsplanning: een omschrijving van het voorgenomen tijdpad.

• Teneinde de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van personen zo veel mogelijk te kunnen beschermen, zal in het bevel de groep van personen die onderwerp zullen vormen van het verkennend onderzoek zo nauwkeurig mogelijk omschreven moeten worden.

Verloop van het onderzoek

• Binnen twee weken na aanvang van het verkennend onderzoek zendt de aanmeldende hoofdofficier van justitie een afschrift van het bevel aan de hoofdofficier van het Landelijk Parket. De hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket zendt hierop een afschrift van het bevel aan het hoofd van de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI) van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD).

• In art. 126gg Sv is geen maximale termijn aangegeven voor de duur van een verkennend onderzoek. Een verkennend onderzoek zal echter gesloten moeten worden indien het doel van het verkennend onderzoek is bereikt.

• De informatie die in het kader van een verkennend onderzoek wordt verzameld, zal moeten worden opgeslagen in een tijdelijk (politie)register als bedoeld in art. 1 sub j van de Wet politieregisters (WpolR).²

• In het geval het College van procureurs-generaal toestemming heeft verleend voor het instellen van een verkennend onderzoek zal de betrokken hoofdofficier van justitie het College (door tussenkomst van de hoofdoffi-

cier van justitie van het Landelijk Parket) periodiek op de hoogte moeten houden van de voortgang van het verkennend onderzoek.

• Indien in het kader van een verkennend onderzoek een concrete verdenking ontstaat ten aanzien van bepaalde tot de 'verzameling' behorende personen dan kan er tegen die personen een opsporingsonderzoek worden opgestart, terwijl het verkennend onderzoek naar de verzameling van personen nog doorloopt.

Beëindiging van het onderzoek

• Wanneer een verkennend onderzoek wordt beëindigd, zullen de resultaten hiervan vastgelegd moeten worden in een eindrapportage. De eindrapportage bevat:

- een afschrift van het bevel verkennend onderzoek;
- een beschrijving van de geraadpleegde bronnen, en
- de resultaten van het onderzoek.

• De hoofdofficier van justitie van het betrokken parket zendt een afschrift van de eindrapportage aan de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket en het College van procureurs-generaal. De hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket zendt een afschrift van de eindrapportage aan de Dienst Nationale Recherche Informatie van het KLPD.

• In het geval informatie die is opgenomen in de eindrapportage aanleiding kan geven tot het instellen van een opsporingsonderzoek, dan zal deze informatie apart in een proces-verbaal neergelegd moeten worden. Dit proces-verbaal kan dan als startproces-verbaal dienen voor het opsporingsonderzoek.

• Indien de resultaten van een verkennend onderzoek leiden tot, dan wel ingebracht worden in, een opsporingsonderzoek, dan dient het verkennend onderzoek ook in de strafzaak te worden verantwoord. Dit betekent niet dat steeds alle informatie uit het verkennend onderzoek in het strafdossier dient te worden gevoegd. **Zie hieromtrent hoofdstuk 1.4 Schriftelijke verantwoording.**

• Het bevel verkennend onderzoek schept enkel de mogelijkheid ten aanzien van personen die behoren tot de

verzameling van personen (en ten aanzien van wie individueel nog geen aanwijzingen bestaan van gepleegde of beraamde strafbare feiten) informatie uit bijvoorbeeld (politie-)registers, open bronnen en lopende onderzoeken te verzamelen, op te slaan, te veredelen en te analyseren. De opslag van de informatie vindt plaats in een tijdelijk politieregister als bedoeld in art. 1 sub j van de Wet Politiregisters (WpolR)³. De WpolR geeft het daarvoor geldende regime. Deze wet bepaalt voor welke doelen over welke personen gegevens mogen worden opgeslagen. Daarnaast kent deze wet ook een gesloten verstrekingsregime, wat wil zeggen dat in de wet en de bijbehorende besluiten precies is aangegeven wie welke gegevens kan krijgen.

- Ingevolge de WpolR mogen gegevens niet langer worden opgeslagen dan nodig is voor het doel waarvoor de gegevens zijn vergaard. Indien het verkennend onderzoek is beëindigd, dan is het doel daarmee ook verwezenlijkt. De gegevens die zijn opgeslagen in een tijdelijk register en die niet worden gebruikt voor het instellen van een opsporingsonderzoek zullen dan ook vernietigd moeten worden. Hier kan een uitzondering op worden gemaakt in het geval de gegevens in aanmerking komen voor opname in het register zware criminaliteit, het voorlopig register of een (ander) tijdelijk register.

1.3 Uitgestelde inbeslagneming en het verbod op doorlaten

Algemeen

- Op grond van art. 126ff lid 1 Sv is de opsporingsambtenaar verplicht om gebruik te maken van de hem in de wet verleende inbeslagnemingsbevoegdheden indien hij -door uitvoering van een bevel (of vordering) als omschreven in de titels IVa tot en met V van het Wetboek van Strafvordering- de vindplaats weet van voorwerpen waarvan het aanwezig hebben of voorhanden hebben ingevolge de wet verboden is vanwege hun schadelijkheid voor de volksgezondheid of hun gevaar voor de veiligheid. Op grond van het vierde lid van art. 126ff Sv geldt deze verplichting ook in het geval de opsporingsambtenaar een bevoegdheid toepast als omschreven in titel Va.

- Hoewel in art. 126ff lid 1 en 4 Sv de verplichting tot inbeslagneming is beperkt tot die situaties waarin sprake is van toepassing van de bijzondere opsporingsbevoegdheden genoemd in de titels IVa tot en met V van het Wetboek van Strafvordering geldt (gelet op het stelsel van het Wetboek van Strafvordering) de verplichting tot onmiddellijke inbeslagneming, voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is, ook voor alle andere situaties waarin opsporingsambtenaren de vindplaats weten van verboden schadelijke of gevaarlijke voorwerpen.

- De strekking van het in art. 126ff lid 1 Sv opgenomen verbod op het doorlaten van bij wet verboden schadelijke of gevaarlijke voorwerpen ligt in het voorkomen dat dergelijke voorwerpen in de maatschappij terecht komen, terwijl de overheid daar wetenschap van draagt en daar niet tegen optreedt. Deze bepaling is dus niet in het leven geroepen in het belang van de verdachte. Volgens vaste rechtspraak kan een verdachte zich (behoudens bijzondere omstandigheden) dan ook niet op de niet of niet juiste naleving van dit verbod beroepen voor een betoog dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk moet worden verklaard in zijn vervolging.

- Er is sprake van 'weten' in de zin van art. 126ff Sv op het moment dat bij opsporingsambtenaren een voldoende mate van zekerheid bestaat over het verboden karakter van de voorwerpen en de vindplaats hiervan. Het zal in dit geval moeten gaan om aanwijzingen die redelijkerwijs geen ruimte voor twijfel laten dat de in art. 126ff Sv aangeduide voorwerpen op de betreffende plaats aanwezig zijn. Indien er slechts een redelijk vermoeden bestaat omtrent de aard en/of de vindplaats van de voorwerpen dan geldt er dus geen verplichting tot inbeslagneming.

- Met voorwerpen waarvan het aanwezig hebben of het voorhanden hebben ingevolge de wet verboden is vanwege hun schadelijkheid voor de volksgezondheid of hun gevaar voor de veiligheid worden bijvoorbeeld drugs, verontreinigde grond of vuurwapens bedoeld. 'Illegale sigaretten' (en ook 'illegale drank') vallen niet onder de werking van art. 126ff Sv

omdat het voorhanden hebben van deze goederen (ook al zijn ze ontgeenzeglijk schadelijk voor de volksgezondheid) niet strafbaar is gesteld vanwege de schadelijkheid, maar vanwege fiscale motieven (accijnswetgeving). Dit betekent overigens niet dat deze (niet gevaarlijke of niet schadelijke) voorwerpen onbeperkt mogen worden doorgelaten. **Zie hieromtrent paragraaf 1.3.5 Bijzonderheden.**

- In art. 126ff lid 1 Sv is mede bepaald dat in het belang van het onderzoek de inbeslagneming van verboden schadelijke of gevaarlijke voorwerpen mag worden uitgesteld met het oogmerk om op een later tijdstip over te gaan tot inbeslagneming (uitstel van inbeslagneming). Het belang van het onderzoek kan gelegen zijn in tactische en strategische redenen.

- Om tactische en strategische redenen kan uitstel van inbeslagneming ook plaatsvinden met de bedoeling om na de aflevering van de voorwerpen door/aan verdachten over te gaan tot inbeslagneming van de voorwerpen en de eventuele identificatie en aanhouding van de verdachten (gecontroleerde aflevering).

- Uitstel van inbeslagneming mag alleen plaatsvinden indien op een later tijdstip alsnog wordt overgegaan tot inbeslagneming van de voorwerpen. De controle op die voorwerpen zal in dit geval dan ook in voldoende mate moeten worden gewaarborgd en, indien dit niet (meer) kan, zal tot inbeslagneming moeten worden overgegaan. Dit betekent dus dat politie en justitie alle maatregelen moeten nemen die redelijkerwijs mogelijk zijn om de beoogde inbeslagneming te kunnen realiseren.

- Ingevolge art. 126ff lid 2 Sv kan de officier van justitie op grond van een zwaarwegend opsporingsbelang bevelen dat er in het geheel wordt afgezien van de verplichting tot inbeslagneming (doorlaten). Afzien van inbeslagneming is slechts in zeer uitzonderlijke gevallen toegestaan. Er is slechts dan sprake van een zwaarwegend opsporingsbelang indien het concrete opsporingsbelang groter is dan het onmiddellijke gevaar dat door het doorlaten van de voorwerpen zal (kunnen) ontstaan. De aard

en de hoeveelheid van de gevaarlijke of schadelijke voorwerpen zullen in dit geval een rol spelen.

- Er kan pas gesproken worden van uitstel of afzien van inbeslagneming vanaf het moment dat daadwerkelijk tot ingrijpen kan worden overgegaan en inbeslagneming kan plaatsvinden. Indien de mogelijkheid van inbeslagneming is komen te vervallen als gevolg van het noodzakelijke tijdsverloop (bijvoorbeeld omdat voor de uitvoering van de inbeslagneming dient te worden voorzien in de daarvoor noodzakelijke mensen en middelen of nader onderzoek noodzakelijk is) of indien er redelijkerwijs geen controle kon worden verkregen over de voorwerpen, dan kan niet gesproken worden van uitstel of afzien van inbeslagneming.

- Bij de behandeling van het wetsontwerp van art. 126ff Sv is uitdrukkelijk aangegeven dat het verbod op doorlaten het Nederlandse softdrugsbeleid onverlet laat. Dit beleid is verwoord in de Aanwijzing opiumwet (2000A019). Naar analogie van de uitgangspunten die in deze aanwijzing zijn opgenomen, kan als richtsnoer gelden dat de verplichting tot inbeslagneming van art. 126ff Sv niet geldt voor die situaties die op grond van de richtlijn worden gedoogd.

Verbod op het doorlaten van personen

Algemeen

- Hoewel er in art. 126ff Sv uitsluitend wordt gesproken over voorwerpen, geldt in gevallen waarbij misdrijven worden gepleegd waarbij de menselijke waardigheid direct in het geding is een verbod op het doorlaten van personen in de zin van het laten voortduren van bedoelde misdrijven. Dit verbod is het resultaat van een door de Tweede Kamer aanvaarde motie (Kamerstukken II 1998/99, 25 403, nr. 30 en nr. 35). In deze motie sprak de Kamer uit dat 'het doorlaten van personen in de zin van het laten voortduren van bedoelde misdrijven niet aanvaardbaar is, ook niet met het oog op zwaarwegende opsporingsbelangen'.

- Voorbeelden van misdrijven waarbij de menselijke waardigheid direct in het geding is, zijn mensensmokkel, mensenhandel en wederrechtelijke

vrijheidsberoving. Er kan sprake zijn van mensenwaardige situaties indien het vervoer van de personen mensenwaardig is (bijvoorbeeld doordat dit vervoer plaatsvindt in containers of laadbakken) dan wel wanneer de gesmokkelde personen in het land van bestemming kennelijk terechtkomen in een situatie waarin zij gedwongen worden in mensenwaardige omstandigheden te verkeren, zoals in geval van gedwongen prostitutie.

- De Tweede Kamer is akkoord gegaan met een beperkte uitzonderingsmogelijkheid op het verbod op doorlaten van personen. In geval van mensensmokkel, dat wil zeggen situaties waarin mensen vrijwillig en vaak tegen betaling zich illegaal verblijf verschaffen, is het toegestaan om af te zien van de verplichting tot aanhouding van personen die illegaal in Nederland verblijven en hen die daarbij behulpzaam zijn (Kamerstukken II 1998/99, 25 403, nr. 35). In dat geval moet vooraf wel vaststaan dat:
 - de personen daarbij niet in mensenwaardige situaties verkeren of komen te verkeren, en
 - redelijkerwijs is te verwachten dat door niet in te grijpen belangrijke verdachten kunnen worden geïdentificeerd en aangehouden, en
 - het onderzoek niet op andere wijze tot dit resultaat kan leiden.

- Voornoemde uitzonderingsmogelijkheid is dus niet van toepassing in geval van mensenhandel. Bij mensenhandel gaat het namelijk om situaties waarin mensen tegen hun wil hun vrijheid is benomen, zoals in geval van gedwongen prostitutie. Bij verdenking van mensenhandel mogen dan ook nimmer mensen worden doorgelaten.

Procedure

Uitstel van inbeslagneming van voorwerpen

- Uitstel van inbeslagneming kan slechts plaatsvinden nadat de officier van justitie hiervoor toestemming heeft gegeven. Deze toestemming is vormvrij en kan dus ook mondeling worden gegeven.

- De officier van justitie zal zijn beslissing tot uitstel van inbeslagneming en de daaraan ten grondslag lig-

gende overwegingen moeten doen vastleggen in een proces-verbaal.

- Omdat uitstel van inbeslagneming van verboden schadelijke of gevaarlijke voorwerpen slechts mag plaatsvinden indien op een later tijdstip alsnog wordt overgegaan tot inbeslagneming zullen alle maatregelen moeten worden genomen die redelijkerwijs mogelijk zijn om de beoogde inbeslagneming uiteindelijk te kunnen realiseren.

- In geval de inbeslagneming op een later tijdstip onverhoopt niet kan en zal worden gerealiseerd, dan zal de hoofdofficier van justitie daarover ingelicht moeten worden die hierop het College van procureurs-generaal hiervan in kennis stelt. In dit geval zal in een proces-verbaal moeten worden vastgelegd waarom de inbeslagneming niet kon worden gerealiseerd.

Afzien van inbeslagneming van voorwerpen (doorlaten)

- In geval van hoge uitzondering kan de officier van justitie op grond van de artt. 140a Sv en 131 lid 5 RO slechts overgaan tot een bevel afzien van inbeslagneming nadat het College van procureurs-generaal, na overleg met de Minister van Justitie, een voorafgaande schriftelijke toestemming heeft gegeven.

- De officier van justitie kan pas een bevel tot het afzien van inbeslagneming afgeven nadat de volgende procedure is gevolgd:

- de behandelend officier van justitie licht de hoofdofficier van justitie in ;de hoofdofficier van justitie legt de zaak via de CTC ter goedkeuring aan het College van procureurs-generaal voor;
- het College van procureurs-generaal legt zijn voorgenomen beslissing voor aan de Minister van Justitie (art. 140a Sv jo art. 131 RO);
- het College van procureurs-generaal geeft vooraf (al dan niet) een schriftelijke toestemming voor het afzien van de inbeslagneming;

- Bij dringende noodzaak kan op grond van de wettekst geen mondelinge toestemming worden gegeven. De te volgen procedure kan echter wel mondeling plaatsvinden.

- Indien het wachten op het resultaat

van voornoemde procedure er toe zou leiden dat de verboden schadelijke of gevaarlijke voorwerpen niet meer in beslag kunnen worden genomen, dan zal tot inbeslagneming moeten worden overgegaan. De wet staat immers niet toe dat de beslissing tot afzien van inbeslagneming op een lager niveau wordt genomen dan dat van het College van procureurs-generaal (na overleg met de Minister van Justitie). Afzien van inbeslagneming kan nimmer achteraf worden goedgekeurd.

- De officier van justitie zal in het schriftelijke bevel een beschrijving moeten geven van het zwaarwegende opsporingsbelang, de voorwerpen waar het bevel betrekking op heeft en het tijdstip waarop of de periode gedurende welke de verplichting tot inbeslagneming niet geldt.

Uitstel en/of afzien van aanhouding van personen

- In geval van uitstel en/of afzien van aanhouding van personen gelden dezelfde procedurele voorschriften als hiervoor omschreven ten aanzien van uitstel en/of afzien van inbeslagneming van verboden schadelijke en/of gevaarlijke voorwerpen.

1.4 Schriftelijke verantwoording

Algemeen

- In art. 152 Sv is bepaald dat een opsporingsambtenaar ten spoedigste proces-verbaal opmaakt van hetgeen door hem tot opsporing is verricht of bevonden. Deze verplichting geldt onverkort voor opsporingsambtenaren die uitvoering geven aan een bevel tot toepassing van een bijzondere opsporingsbevoegdheid, zoals ook blijkt uit de artt. 126l lid 8 of 126nd lid 5 Sv.
- Het staat een opsporingsambtenaar slechts dan vrij om het opmaken van een proces-verbaal van opsporingshandelingen achterwege te laten indien hetgeen door hem is verricht of bevonden naar zijn (aan toetsing door de officier van justitie onderworpen) oordeel redelijkerwijs niet van belang kan zijn voor enige door de rechter in het eindonderzoek te nemen beslissing. De opsporingsambtenaar zal in dit geval wel moeten voorzien in een zodanige verslaglegging, bijvoorbeeld in de vorm van een

journaal, van hetgeen door hem is verricht of bevonden dat hij hier eventueel op een later tijdstip verantwoording over kan afleggen.

- De opsporingsambtenaar behoeft in het proces-verbaal in beginsel geen technische en/of strategische details te vermelden die betrekking hebben op de uitvoering van bijzondere opsporingsbevoegdheden. Zo zal in een proces-verbaal bijvoorbeeld wel vermeld moeten worden wanneer, waar en hoelang iemand is geobserveerd, maar er hoeft in het proces-verbaal niet aangegeven te worden vanuit welke locatie of pand er is geobserveerd.
- Op grond van art. 126aa Sv zal de officier van justitie de processen-verbaal en andere voorwerpen, waaraan gegevens kunnen worden ontleend die zijn verkregen door de uitoefening van de in de titels IVa tot en met Vc genoemde bijzondere opsporingsbevoegdheden, dan wel door de toepassing van art. 126ff Sv, bij de processtukken moeten voegen.
- De in art. 126aa Sv opgenomen verplichting geldt alleen voor de processen-verbaal en andere voorwerpen die gegevens bevatten die voor het onderzoek in de zaak van betekenis zijn. Gegevens zijn voor het onderzoek in de zaak van betekenis indien de gegevens relevant zijn voor de beantwoording van de vragen ex artt. 348-350 Sv. Dit betekent dat ook processen-verbaal die ontlastend materiaal opleveren voor de verdachte bij de processtukken moeten worden gevoegd.
- Onder 'processtukken' worden processen-verbaal of andere voorwerpen verstaan die aan het procesdossier worden toegevoegd. Een definitie van het begrip processtuk wordt in de wet niet met zoveel woorden gegeven. In de wet staat alleen vast dat processtukken stukken zijn die zich in het procesdossier bevinden of daarvan deel dienen uit te maken. Onder processtukken kunnen ook fotomateriaal, geluidsbanden of videobanden worden verstaan. Met het procesdossier wordt het samenstel van documenten bedoeld dat onder regie van het Openbaar Ministerie in gezamenlijk overleg met de opsporingsdienst wordt samengesteld uit het door de opsporingsdienst vervaardigde onder-

zoeksdossier. Het procesdossier wordt aangeboden aan het Openbaar Ministerie en vormt de basis voor de strafrechtelijke vervolging. Het procesdossier is een onderdeel van het strafdossier. In het strafdossier bevinden zich namelijk ook gerechtelijke stukken, oproepingen van de verdachte, justitiële documentatie of stukken afkomstig van de rechter-commissaris.

- Indien bepaalde processen-verbaal of andere voorwerpen, die het resultaat zijn van de inzet van een bijzondere opsporingsbevoegdheid, niet bij de processtukken worden gevoegd, dan zal er in de processtukken wel melding (in bijvoorbeeld het stamproces-verbaal) gedaan moeten worden dat er in het onderzoek een bevel is gegeven tot het gebruik van de betreffende bijzondere opsporingsbevoegdheid (art. 126aa lid 4 Sv).
- In lid 3 van art. 126aa Sv is bepaald dat de processen-verbaal en andere voorwerpen bij de processtukken worden gevoegd zodra het belang van het onderzoek het toelaat. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat bepaalde processen-verbaal en andere voorwerpen voorlopig niet bij de processtukken worden gevoegd indien te vreezen valt dat de voortgang van het concrete opsporingsonderzoek hierdoor zal worden belemmerd. Het 'belang van het onderzoek' kan ook zijn gelegen in een ander opsporingsonderzoek, een nog openstaand strafrechtelijk financieel onderzoek of het beschermen van de veiligheid van een betrokkene. In art. 30 lid 2 Sv is een soortgelijke regeling opgenomen. Op grond van deze bepaling is de officier van justitie bevoegd om in het belang van het onderzoek de verdachte de kennisneming van bepaalde processtukken tijdelijk te onthouden.
- De officier van justitie stelt het strafdossier samen en beslist dus over de selectie van de processen-verbaal en andere voorwerpen die bij de processtukken moeten worden gevoegd. In geval er sprake is (geweest) van een gerechtelijk vooronderzoek, zal de rechter-commissaris beslissen over de selectie van de stukken binnen dit onderzoek.
- De officier van justitie zal het strafdossier op een dusdanige wijze moe-

ten samenstellen dat de rechtbank en de verdediging in staat zijn om het totale verloop van het onderzoek naar behoren te kunnen controleren. Daarnaast zal de rechtbank moeten kunnen beoordelen of de beginselen van een goede en behoorlijke procesorde in acht zijn genomen bij de uitvoering van de opsporingshandelingen. Ook zal de rechtbank zich een oordeel moeten kunnen vormen omtrent de kwaliteit van het bewijs en de rechtmatigheid daarvan. Verder moet informatie die essentieel is geweest voor de start en de richting van het onderzoek (met het oog op de verantwoording van dat onderzoek) voldoende duidelijk in de processtukken zijn gerelateerd.

- De officier van justitie mag bij het samenstellen van het strafdossier rekening houden met bijzondere belangen, zoals de bescherming van de veiligheid van mensen en de afscherming van methodieken en middelen. Deze belangen kunnen een minder gedetailleerde verantwoording rechtvaardigen. Dit mag er echter niet toe leiden dat de rechtbank aan de hand van het samengestelde strafdossier niet meer kan beoordelen of de opsporing overeenkomstig de relevante rechtsregels heeft plaatsgevonden. **Zie hieromtrent hoofdstuk 1.7 Afscherming.**

- Op grond van art. 126aa lid 5 Sv kan de verdachte of diens raadsman de officier van justitie schriftelijk verzoeken bepaalde door hem aangeduide processen-verbaal of andere voorwerpen bij de processtukken te voegen. Indien de officier van justitie weigert om medewerking te verlenen aan zo'n verzoek, dan zal de rechter uiteindelijk kunnen bepalen dat de stukken alsnog bij het strafdossier moeten worden gevoegd. In art. 315 Sv is namelijk bepaald dat de rechtbank, indien zij dat noodzakelijk acht, kan bevelen dat bepaalde bescheiden of stukken van overtuiging worden overlegd.

1.5 Bescherming van beroepsgeheimhouders

Algemeen

- De grondslag van het in art. 218 Sv opgenomen verschoningsrecht moet worden gezocht in het in Nederland algemeen geldende rechtsbeginsel dat

het maatschappelijk belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene om bijstand en advies kan wenden tot een verschoningsgerechtigde. Een voorbeeld van een verschoningsgerechtigde waar politie en justitie veelal mee te maken zullen hebben, is de advocaat.

- Het verschoningsrecht in letterlijke zin is vastgelegd in artikel 218 Sv: 'van het geven van getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen kunnen zich ook verschonen zij die uit hoofde van hun stand, hun beroep of hun ambt tot geheimhouding verplicht zijn, doch alleen omtrent hetgeen waarvan de wetenschap aan hen als zoodanig is toevertrouwd.'

- Op grond van art. 126aa lid 2 Sv dienen de processen-verbaal en andere voorwerpen, waaraan gegevens kunnen worden ontleend die zijn verkregen door toepassing van de in de titels IVa tot en met Vc opgenomen bijzondere opsporingsbevoegdheden, te worden vernietigd voor zover deze mededelingen behelzen die zijn gedaan door of aan een geheimhouder (als bedoeld in art. 218 Sv) die zich op zijn verschoningsrecht kan beroepen indien hem als getuige naar de inhoud van die mededelingen zou worden gevraagd.

- De in art. 126aa lid 2 Sv opgenomen verplichting is nader uitgewerkt in het **Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken (Stb. 1999, 548) en de Instructie Vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders** van 11 december 2006.

- Het verschoningsrecht van een advocaat strekt zich alleen uit tot de gegevens die hem *in zijn hoedanigheid van advocaat* ter kennis zijn gekomen. Buiten het verschoningsrecht vallen niet alleen de privé-contacten van de advocaat, maar ook diens zakelijke bezigheden anders dan als advocaat, zoals commissaris van een bedrijf of directeur van een vennootschap.

- Voor de personen die de advocaat terzijde staan en ten behoeve van hun taakvervulling kennis (kunnen)

nemen van gegevens en stukken waarover het verschoningsrecht van de advocaat zich uitstrekt, geldt een afgeleid verschoningsrecht. Dit recht geldt niet alleen voor personeel van het eigen kantoor, zoals secretaresses of medewerkers, maar ook voor ingeschakelde deskundigen.

- Het verschoningsrecht is niet absoluut: niet in alle gevallen weegt het verschoningsrecht zwaarder dan de waarheidsvinding. Volgens vaste rechtspraak laten zich zeer uitzonderlijke omstandigheden denken waarin de waarheidsvinding moet prevaleren boven het verschoningsrecht. Het enkele feit dat een advocaat verdachte is van een bepaald misdrijf is echter niet voldoende. Dit kan anders zijn in het geval de advocaat ervan wordt verdacht betrokken te zijn bij een grootscheepse fraude waarbij hij misbruik maakt van zijn bijzondere positie. Een ander voorbeeld betreft het geval waarin de advocaat wordt verdacht van het beïnvloeden van getuigen. Tot slot kan ook aan de situatie worden gedacht dat een advocaat zijn beroep misbruikt voor het verlenen van juridische hand- en spandiensten aan een criminele organisatie.

- In de **Aanwijzing toepassing opsporingsbevoegdheden en dwangmiddelen tegen advocaten** (Stb. 2006, 130) zijn de voorschriften en procedures beschreven die door het openbaar ministerie en de politie moeten worden nageleefd bij de toepassing van opsporingsbevoegdheden en dwangmiddelen jegens advocaten die als verdachte worden aangemerkt van een strafbaar feit.

Procedure

- In de artt. 4 en 5 van het **Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken** (Stb. 1999, 548) zijn voorschriften opgenomen die in acht genomen moeten worden in het geval de opsporingsambtenaar, door de uitoefening van een van de in de titels IVa tot en met Vc opgenomen bijzondere opsporingsbevoegdheden, kennisneemt van mededelingen waarvan hij weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat deze zijn gedaan door of aan een geheimhouder. In de **Instructie vernietigen van geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders** van 11 december 2006 zijn nadere procedure-

le regels opgenomen die zorg moeten dragen voor een uniforme uitvoering van art. 126aa lid 2 Sv en het eerdergenoemde besluit.

- Een opsporingsambtenaar die tijdens het uitluisteren van telefoongesprekken kennisneemt van een gesprek waar vermoedelijk een geheimhouder aan deelneemt, zal de officier van justitie hier onverwijld van in kennis moeten stellen. De opsporingsambtenaar verwerkt de inhoud van de communicatie ter kennisgeving aan de officier van justitie. De officier van justitie zal vervolgens moeten beoordelen of er sprake is van een mededeling als bedoeld in art. 126aa lid 2 Sv.

- In het geval de officier van justitie vaststelt dat het gaat om een mededeling als bedoeld in art. 126aa lid 2 Sv, dan zal hij terstond de vernietiging gelasten van het betreffende telefoongesprek en het proces-verbaal waarin de mededeling is opgenomen. Van de vernietiging wordt proces-verbaal opgemaakt dat wordt toegezonden aan de officier van justitie.

- Indien de officier van justitie van oordeel is dat het niet gaat om een mededeling die onder het verschooningsrecht valt en hij het proces-verbaal (waarin deze mededeling staat gerelateerd) bij de stukken van de strafzaak wil voegen, dan zal de rechter-commissaris hiervoor een machtiging moeten afgeven. Bij een positieve beslissing van de rechter-commissaris zal het proces-verbaal, waarin het telefoongesprek staat gerelateerd, deel gaan uitmaken van het strafdossier tegen de verdachte en behoeft het dus ook niet vernietigd te worden. Indien het gaat om een als verdachte aangemerkte advocaat zal de officier van justitie hieromtrent ook het oordeel moeten inwinnen van een gezaghebbend lid van de betrokken beroepsgroep (bv. de deken van de plaatselijke orde van advocaten).

1.6 Afscherming

Algemeen

- In het strafproces geldt als uitgangspunt dat volledige openheid van zaken wordt gegeven over de wijze waarop de opsporing is verlopen (interne openbaarheid). Dit uitgangs-

punt geldt onverkort ten aanzien van de toepassing van bijzondere opsporingsbevoegdheden. De verantwoording die hierover wordt afgelegd, zal veelal plaatsvinden door het voegen van processtukken in het strafdossier (zie art. 126aa Sv), maar ook door het horen van opsporingsambtenaren en burgers als getuige.

- De inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden kan echter plaatsvinden op een heimelijke wijze met toepassing van bepaalde (geavanceerde) opsporingstactieken en -technieken. Daarnaast kunnen ook burgers in dit kader medewerking verlenen aan de opsporing. Het voorgaande kan met zich meebrengen dat op grond van de in art. 187d lid 1 Sv genoemde belangen een uitzondering wordt gemaakt op het uitgangspunt van de interne openbaarheid. Bepaalde informatie kan worden afgeschermd, indien:
 - de getuige ernstig overlast zal ondervinden of zal worden belemmerd in de uitoefening van zijn ambt of beroep,
 - een zwaarwegend opsporingsbelang wordt geschaad, of
 - het belang van de staatveiligheid wordt geschaad.

- Afscherming kan plaatsvinden door de informatie niet op te nemen in het strafdossier of door het niet beantwoorden van vragen door een getuige. **Zie Hoofdstuk 1.4 Schriftelijke verantwoording omtrent de afscherming van processtukken.**

- De rechter-commissaris heeft een belangrijke rol bij het horen van getuigen in het voorbereidende onderzoek. Op grond van de artt. 187b en 187d Sv heeft de rechter-commissaris de mogelijkheid om bepaalde informatie af te schermen.

- Op grond van art. 187b Sv kan de rechter-commissaris, ambtshalve, op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte, beletten dat door een getuige gevolg wordt gegeven aan een door de officier van justitie, de verdachte of diens raadsman gestelde vraag. De in dit artikel opgenomen regeling komt overeen met art. 293 Sv. Op basis van dit artikel kan een rechter ter terechtzitting beletten dat een getuige bepaalde vragen beantwoordt.

- Het beletten van antwoorden op vragen op grond van art. 187b Sv kan uitkomst bieden in gevallen waarin bepaalde informatie moet worden afgeschermd, zoals de identiteit van een informant, een burger die bijstand heeft verleend aan de opsporing of, in sommige gevallen, van een opsporingsambtenaar. Daarnaast kan ook het niet blootleggen van een lopend opsporingsonderzoek of het geheimhouden van een gehanteerde opsporingsmethode een reden zijn om bepaalde informatie af te schermen. Voorts kan de rechter-commissaris beletten dat antwoord wordt gegeven op een bepaalde vraag indien hij van mening is dat het antwoord op de vraag niet van belang is voor enige in de zaak te nemen rechterlijke beslissing (relevantie criterium).

- Op grond van art. 187d Sv kan de rechter-commissaris ambtshalve, op vordering van de officier van justitie dan wel op verzoek van de verdachte of diens raadsman of de getuige beletten dat antwoorden op vragen betreffende een bepaald gegeven ter kennis komen van de officier van justitie, de verdachte en diens raadsman. Daarnaast kan de zittingsrechter in eerste aanleg of in hoger beroep een zaak terugverwijzen naar de rechter-commissaris om bijvoorbeeld een nader onderzoek te doen naar de rechtmatigheid van de uitoefening van bijzondere opsporingsbevoegdheden (artt. 316 en 415 Sv). De rechter-commissaris kan op grond van de in art. 187d Sv genoemde belangen besluiten om bepaalde gegevens die hem bekend zijn geworden buiten kennis van de zittingsrechter en daarmee buiten kennis van verdachte, raadsman en officier van justitie te houden.

- De rechter-commissaris zal overgaan tot het horen van een getuige op grond van art. 187d Sv indien hij een gegrond vermoeden heeft dat door de openbaarmaking van een gegeven:
 - de getuige ernstige overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn ambt of beroep ernstig zal worden belemmerd,
 - een zwaarwegend opsporingsbelang wordt geschaad, of
 - het belang van de staatsveiligheid wordt geschaad.

- De rechter-commissaris kan op

grond van art. 187 lid 2 Sv bepalen dat de verdachte en diens raadsman het verhoor van de getuige niet mogen bijwonen voor zover dit met het oog op de in artikel 187d lid 1 Sv vermelde belangen strikt noodzakelijk is. In dit geval is ook de officier van justitie niet bevoegd bij het verhoor aanwezig te zijn. Op deze wijze kan een directe confrontatie tussen verdachte en getuige worden voorkomen of kan de identiteit van een getuige buiten beeld blijven. Indien deze procedure wordt gevolgd, komen de antwoorden op de vragen wel ter kennis van de rechter-commissaris, maar niet van de officier van justitie en de verdediging. Dit laatste hangt namelijk af van het oordeel van de rechter-commissaris of hij vindt dat in casu één van de in art. 187d genoemde belangen voor bescherming in aanmerking komt.

- Het eerste belang dat in art. 187d lid 1 Sv is opgenomen, heeft betrekking op het persoonlijk belang van de getuige. De rechter-commissaris kan beletten dat antwoorden op vragen ter kennis komen van de officier van justitie en de verdediging die de veiligheid van getuigen in gevaar kunnen brengen. Te denken valt aan een aangeefster/slachtoffer of een opsporingsambtenaar.

- Het tweede belang heeft betrekking op een zwaarwegend opsporingsbelang dat door de openbaarmaking van de informatie kan worden geschaad. Of er sprake is van een zwaarwegend opsporingsbelang in de zin van art. 187d Sv zal veelal afhankelijk zijn van de concrete omstandigheden van het geval. Op grond van de jurisprudentie en ook blijkens de memorie van toelichting van de Wet Bob gaat het hier met name om gegevens die betrekking hebben op de concrete uitvoering van specifieke opsporingsmethoden, zoals de gehanteerde strategieën en technieken. Als de rechter-commissaris de persoonlijke belangen zou willen beschermen van andere personen (bijvoorbeeld informanten) dan de eigenlijke getuige (bijvoorbeeld een CIE-chef), dan kan hij dit uitsluitend doen op grond van onderdeel b van het eerste lid van art. 187d Sv (zwaarwegend opsporingsbelang), en niet door toepassing van onderdeel a (persoonlijk belang van de getuige).

- Het derde belang ziet op het beschermen van het belang van de staatsveiligheid. Dit belang is in art. 187d Sv geïntroduceerd bij de Wet afgeschermd getuigen (Stb. 2006, 460). De speciale regeling van die wet, zoals opgenomen in de artt. 226g-226m Sv, geeft de rechter-commissaris de mogelijkheid om onderzoek te doen naar de betrouwbaarheid van de in een ambtsbericht van de AIVD vermelde gegevens door getuigen te horen en daarvan verslag te doen op een zodanige wijze dat daarbij bepaalde gegevens niet worden vastgelegd. Het met onderdeel c aangevulde eerste lid van art. 187d Sv geeft de rechter-commissaris de mogelijkheid om het belang van de staatsveiligheid ook te beschermen bij het horen van andere getuigen dan afgeschermd getuigen.

- Op grond van art. 187d lid 3 Sv is de rechter-commissaris zelf verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen om te voorkomen dat de gegevens worden onthuld die betrekking hebben op de eerdergenoemde belangen. Daartoe is de rechter-commissaris bevoegd om de betreffende gegevens onvermeld te laten in de processtukken. Indien de rechter-commissaris belet dat een antwoord op een vraag ter kennis komt van de officier van justitie, de verdachte of diens raadsman, dan zal hij (ingevolge art. 187d lid 4 Sv) wel in het proces-verbaal moeten opnemen dat de gestelde vraag is beantwoord, maar dus niet hoe het antwoord heeft geluid.

- Ingevolge lid 5 van art. 187d Sv staat er geen rechtsmiddel open tegen een door de rechter-commissaris genomen beslissing om bepaalde gegevens op grond van de in lid 1 van art. 187d Sv genoemde belangen af te schermen.

- Het verschil tussen art. 187b en art. 187d Sv is hierin gelegen, dat bij toepassing van artikel 187b Sv antwoorden in het geheel niet gegeven worden, terwijl bij toepassing van artikel 187d Sv antwoorden wel ter kennis komen van de rechter-commissaris, maar niet noodzakelijkerwijs van de officier van justitie en de verdediging. De rechter-commissaris kan echter beslissen dat, nadat hij het antwoord op een vraag heeft gehoord, hij dit

gegeven aan het dossier toe zal voegen.

- Behalve in situaties van getuigenverhoor zou art. 187d Sv ook van toepassing kunnen zijn op stukken of documenten en andere voorwerpen waaraan gegevens kunnen worden ontleend die zijn verkregen door toepassing van de bijzondere opsporingsbevoegdheden. De rechter-commissaris zou in dit kader onderzoek kunnen doen naar de wijze waarop het wel in het strafdossier aanwezige materiaal is verkregen. Dit onderzoek kan hij zodanig inrichten dat informatie waarvan de openbaarmaking een zwaarwegend opsporingsbelang schaaft, onvermeld blijft. Er zijn stukken en andere gegevensdragers die, op grond van de in het eerste lid van art. 187d Sv genoemde belangen, niet geopenbaard moeten worden. Hierbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan documenten behorende tot de CIE, interne verslagen van een infiltratiebegeleidingsteam of stukken van een observatieteam met betrekking tot medewerkende burgers die de gelegenheid hebben gegeven voor het plaatsen van camera's.

- Op grond van de artt. 187b en 187d Sv kan de informatie in beginsel permanent worden afgeschermd. Uiteindelijk zal de zittingsrechter echter bepalen welke informatie afgeschermd kan blijven. Indien de rechter-commissaris op grond van art. 187b Sv heeft belet dat het antwoord wordt gegeven op bepaalde vragen, dan kan de zittingsrechter alsnog het verzoek doen aan de getuige om antwoord te geven op de vragen. Als de getuige dit weigert, dan kan de zittingsrechter hier consequenties aan verbinden. In het geval de rechter-commissaris op grond van art. 187d Sv bepaalde gegevens heeft afgeschermd, kan ook deze afscherming door de zittingsrechter worden doorbroken. Als de rechter-commissaris gegevens heeft afgeschermd ter bescherming van de belangen van de getuige dan kan de zittingsrechter deze afscherming doorbreken door dezelfde getuige alsnog ter terechtzitting te horen. Als de rechter-commissaris een zwaarwegend opsporingsbelang heeft willen beschermen dan ligt het voor de hand dat de zittingsrechter, die hierover anders denkt, aan de behandelend officier van justitie of

advocaat-generaal opdraagt om hem te informeren over het antwoord dat door de getuige bij de rechter-commissaris is gegeven. Het Openbaar Ministerie (OM) zal immers nagenoeg altijd dit antwoord kunnen kennen, aangezien het zwaarwegend opsporingsbelang een specifiek OM-belang is. Als het OM weigert aan deze opdracht te voldoen, dan kan de zittingsrechter daaraan de consequentie verbinden die hem geraden voorkomt.

Afschermprocedure

- Tijdens een lopend opsporingsonderzoek kan er informatie worden verkregen die aanleiding kan geven tot het opstarten van een nieuw (deel)onderzoek (het 'doelonderzoek'), terwijl het onderzoek waaruit de informatie voortkomt (het 'brononderzoek') nog geruime tijd moet worden afgeschermd. Door de rechercheofficieren zijn landelijke afspraken gemaakt over de procedure die in dit geval gevolgd zou kunnen worden. Hoewel het gebruik van deze afspraken is voorgeschreven, bestaat er geen juridische verplichting om deze procedure te volgen.

- De afschermprocedure kan uitkomst bieden in het geval tijdens een onderzoek informatie wordt verkregen over verboden goederen, zoals harddrugs of vuurwapens. Op grond van art. 126ff Sv geldt ten aanzien van dergelijke goederen in beginsel een verplichting tot inbeslagname als er voldoende aanwijzingen bestaan over hun bergplaats. Een ander voorbeeld waarbij de afschermprocedure kan worden toegepast betreft het geval waarin informatie is verkregen die op zichzelf niet noodzaakt tot onmiddellijk optreden, maar ter zake waarvan de politie (met name een ander onderzoeksteam) om andere redenen graag mee aan de slag wil.

- Het afschermen van het brononderzoek kan alleen plaatsvinden indien de zaakofficier van justitie van dit brononderzoek toestemming heeft gegeven voor het gebruik van de informatie in het doelonderzoek.

- Door middel van de zogenaamde afschermprocedure is het mogelijk om enerzijds afscherming te bieden aan het brononderzoek, terwijl anderzijds (zodanig) voldoende startinformatie

wordt verschaft om een nieuw (deel)onderzoek te kunnen opstarten.

- De afschermprocedure bestaat uit het opmaken van een zogeheten kluisproces-verbaal door de teamleiding van het brononderzoek. Op basis hiervan wordt door de CIE-chef van de politieregio waar het doelonderzoek zal plaatsvinden, een afschermproces-verbaal opgesteld.

- In het kluisproces-verbaal is alle relevante informatie uit het brononderzoek opgenomen, zoals de naam van het onderzoek en de zaakofficier van justitie, de regio waar het onderzoek wordt verricht en de wijze waarop de informatie ter beschikking is gekomen (toegepaste opsporingsmethoden en/of bevoegdheden).

- De informatie die is opgenomen in het afschermproces-verbaal is niet te herleiden tot het af te schermen brononderzoek en zal, voor zover het de bedoeling is om een nieuw onderzoek op te starten, voldoende informatie moeten bevatten op grond waarvan een verdenking kan worden geconstrueerd ex art. 27 Sv.

- De afgeschermd informatie die is ingebracht in het doelonderzoek kan door de rechter en verdediging worden getoetst door de opsporingsambtenaar die het afschermproces-verbaal heeft opgemaakt (zoals de CIE-chef) als getuige te horen.

- Als uitgangspunt geldt dat de in een opsporingsonderzoek ingebrachte afgeschermd informatie wordt gebruikt als start- of sturingsinformatie en niet als bewijs. Het voorgaande laat echter onverlet dat het de rechter vrij staat om een afschermproces-verbaal te beschouwen als een schriftelijk bescheid in de zin van art. 344a Sv en zodoende wel degelijk voor het bewijs te gebruiken.

- De afgeschermd informatie kan, afhankelijk van de aard en de inhoud van de informatie, ook zonder aanvullende informatie voldoende zijn om aan te nemen dat er sprake is van een verdenking in de zin van art. 27 Sv, zodat op basis daarvan kan worden overgegaan tot toepassing van dwangmiddelen, zoals doorzoeking en telefoontap. In die zin vervult afgeschermd informatie dezelfde rol als

CIE-informatie (dus als start- of sturingsinformatie).

- In de praktijk zal men er rekening mee moeten houden dat ter (pro forma) zitting in het doelonderzoek de zittingsrechter kan eisen dat de afscherming wordt opgeheven en dat het kluisproces-verbaal wordt overlegd. Dat kan tot gevolg hebben dat het OM (in overleg tussen zaakofficieren van het bron- en het doelonderzoek) moet vaststellen welke zaak het zwaarst weegt. Als dat het – nog niet beëindigde – brononderzoek is, dan zal de consequentie zijn dat de verdachten uit het doelonderzoek op vrije voeten zullen worden gesteld, en de behandeling van hun strafzaak zal worden aangehouden. Als dat daarentegen het doelonderzoek is, dan zal het brononderzoek worden geopend en kan men bij wijze van spreken net zo goed stoppen met het brononderzoek.

1.7 Notificatie

Algemeen

- Op grond van art. 126bb lid 1 Sv doet de officier van justitie aan een betrokkene tegen wie een in de titels IVa tot en met Vc genoemde bijzondere opsporingsbevoegdheid is toegepast schriftelijk mededeling van de uitoefening hiervan.

- De schriftelijke mededeling aan betrokkene wordt gedaan zodra het belang van het onderzoek dat toelaat. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat de mededeling wordt uitgesteld indien te vrezen valt dat de voortgang van het opsporingsonderzoek zal worden belemmerd door de mededeling. Het 'belang van het onderzoek' kan ook zijn gelegen in een ander opsporingsonderzoek (buitenlands en/of parallelonderzoek). Het 'belang van het onderzoek' kan zich uitstrekken tot en met het onderzoek ter terechtzitting, in eerste aanleg of in hoger beroep. Het beschermen van de veiligheid van een betrokkene kan een andere reden zijn om (vooral nog) niet aan de mededelingsplicht te voldoen.

- In art. 126bb lid 2 Sv is bepaald wie als betrokkenen moet worden aangemerkt. Dat zijn:

1. de personen jegens wie een bijzondere opsporingsbevoegdheid als

genoemd in de titels IVa tot en met Vc werd uitgeoefend. Deze personen kunnen verdachte zijn of personen (niet zijnde verdachten) die in het belang van het onderzoek stelselmatig zijn geobserveerd of van wie gegevens zijn opgevraagd;

2. de gebruikers van een communicatiedienst als bedoeld in artikel 126m, derde lid, onderdeel c, artikel 126t, derde lid, onderdeel c en artikel 126zg, tweede lid, onderdeel a. Dit zijn de personen die feitelijk de beschikking hebben en gebruik maken van het communicatiemiddel. Dit behoeven uiteraard niet altijd de (abonnement)houders te zijn. Deze personen kunnen verdachte zijn of betrokkenen (niet zijnde verdachten) van wie telefoon in het belang van het onderzoek werd afgetapt;

3. de rechthebbenden van een besloten plaats als bedoeld in de artt. 126g/126o lid 2 Sv (stelselmatige observatie), 126k/126r Sv (betreden van besloten plaatsen), 126l/126s lid 2 Sv (opnemen van vertrouwelijke informatie) en 126zd, derde lid Sv. Dit kunnen zowel de eigenaren zijn als de feitelijk (hoofd)gebruikers van een besloten plaats.

• De persoon die als betrokkene in voornoemde zin moet worden aangemerkt, zal veelal in het bevel of de vordering staan vermeld als de personen jegens wie een bijzondere opsporingsbevoegdheid wordt toegepast. De mededelings- of notificatieplicht geldt niet ten aanzien van een persoon die niet in een bevel of vordering staat vermeld, maar die wel tijdens de uitvoering van een bijzondere opsporingsbevoegdheid jegens een ander (al dan niet toevallig) in beeld is gekomen, zoals een gespreksdeelnemer die over de tap komt van een verdachte of een persoon die wordt gevolgd door een observatieteam nadat hij een ontmoeting heeft gehad met een verdachte. Deze personen worden niet aangemerkt als betrokkenen in de zin van art. 126bb lid 2 Sv.

• Art. 126bb lid 3 Sv bepaalt dat de verdachte niet genotificeerd hoeft te worden indien hij op grond van de processen-verbaal en andere voorwerpen die bij de processtukken zijn gevoegd (art. 126aa lid 1 Sv) of door melding in de processtukken (art. 126aa lid 4 Sv) op de hoogte is gekomen van het feit dat jegens hem een

bijzondere opsporingsbevoegdheid is toegepast.

• De mededelings- of notificatieplicht kan op grond van art. 126bb lid 1 Sv achterwege blijven indien uitreiking van de mededeling redelijkerwijs niet mogelijk is omdat het adres van de betrokkene onbekend is of omdat de betrokkene bijvoorbeeld niet kan worden geïndividualiseerd, zoals een gebruiker van een pre-paid telefoon.

• Op grond van art. 126bb lid 4 Sv geldt de mededelings- of notificatieplicht niet ten aanzien van de bevoegdheid tot het vorderen van identificerende gegevens (artt. 126nc/126uc Sv), maar ook niet ten aanzien van de bevoegdheid tot het vorderen van gegevens over een gebruiker van een communicatiedienst (artt. 126na/126ua lid 3 Sv). Het voorgaande geldt ook voor de artt. 126zi (gebruikersgegevens) en 126zk (identificerende gegevens) Sv.

• In het geval de inzet van een bijzondere opsporingsbevoegdheid niet heeft geleid tot een strafrechtelijke vervolging of indien de zaak wordt afgedaan middels een OM-beschikking of wordt geseponneerd, dan zal er toch genotificeerd moeten worden. Deze verplichting geldt ook indien bijzondere opsporingsbevoegdheden zijn toegepast in opsporingsonderzoeken die, om capacitaire of andere redenen, tijdelijk niet worden voortgezet. Maar, dan zal van geval tot geval beoordeeld moeten worden of het belang van het onderzoek toelaat dat de mededelings- of notificatieplicht moet worden uitgesteld.

• Aan het niet voldoen van de mededelings- of notificatieplicht kunnen geen consequenties worden verbonden op basis van art. 359a Sv. Niet notificeren levert namelijk geen onherstelbaar vormverzuim op.

Procedure

• Na beëindiging van een opsporingsonderzoek zal een overzicht gemaakt moeten worden van de personen tegen wie een bijzondere opsporingsbevoegdheid is toegepast. Aan de hand van dit overzicht zal bepaald moeten worden welke betrokkenen een aparte notificatiebrief moeten ontvangen van de officier van justitie (notificatielijst).

• Nadat de officier van justitie heeft bepaald dat er overgegaan kan worden tot notificatie van de in de lijst genoemde betrokkenen wordt er naar deze personen een schriftelijke notificatiebrief gezonden. In deze brief zal in ieder geval een korte omschrijving gegeven moeten worden van de toegepaste bevoegdheid, een verwijzing naar het betreffende wetsartikel en het tijdstip waarop of de periode waarin de bevoegdheid is toegepast.

• Het moment waarop tot notificatie is overgegaan, is van belang om te bepalen op welk moment de processen-verbaal en andere voorwerpen (die zijn verkregen door de uitoefening van een bijzondere opsporingsbevoegdheid) vernietigd moeten worden. In art. 126cc lid 2 Sv is namelijk bepaald dat de officier van justitie schriftelijk de vernietiging moet bevelen van de processen-verbaal en andere voorwerpen nadat de zaak twee maanden is geëindigd en aan alle notificatieverplichtingen ex art. 126bb Sv is voldaan.

• De mededelingsplicht schept voor de betrokkene geen recht tot kennisneming van de stukken die betrekking hebben op de uitvoering van de bijzondere opsporingsbevoegdheid, zoals het bevel van de officier van justitie, de machtiging van de rechter-commissaris of proces-verbaal van de politie. Betrokkenen kunnen op grond van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens of de Wet politieregisters (WpolR)⁴ wel een verzoek doen om inzage te krijgen in de stukken of de politieregisters. Zo'n verzoek kan worden geweigerd op grond van de Wob of de WpolR.

1.9 Internationale samenwerking

Algemeen

• Op verzoek van een staat kunnen in een andere staat opsporingshandelingen worden verricht ten behoeve van het strafproces van de verzoekende staat. De handelingen die aan een andere staat kunnen worden verzocht, kunnen onder meer bestaan uit het verstrekken van inlichtingen, het verrichten van onderzoekshandelingen of het verlenen van medewerking aan de uitvoering van opsporingsbevoegdheden, zoals het rechtstreeks doorgeleiden van telefoongesprekken, grensoverschrijdende observatie,

(grensoverschrijdende) infiltratie of gecontroleerde aflevering.

- Deze vorm van (wederzijdse) rechtshulp, ook wel kleine rechtshulp genaamd, maakt deel uit van het internationale volkenrecht dat de betrekkingen tussen de verschillende landen regelt. Het volkenrecht berust in de eerste plaats op het geschreven recht, zoals multilaterale en bilaterale verdragen. Is er geen verdrag van toepassing, dan wordt de rechtshulprelatie tussen de verschillende staten beheerst door het internationaal gewoonterecht, *ius cogens*, algemene rechtsbeginselen en de nationale wetgeving van de betrokken staten.

- In het internationale rechtshulpverkeer worden de volgende rechtsbeginselen algemeen erkend: het soevereiniteitsbeginsel, het vertrouwensbeginsel en het wederkerigheidsbeginsel.

Soevereiniteitsbeginsel

- Het soevereiniteitsbeginsel houdt in dat iedere staat op zijn eigen territorium exclusief bevoegd is te handelen overeenkomstig zijn eigen rechtsorde. Dit betekent dat het een staat niet vrijstaat om de werking van zijn strafwet zonder beperking over het grondgebied van andere, vreemde, staten uit te breiden en toe te passen.

- Voor de opsporingspraktijk betekent dit dat de toepassing van (bijzondere) opsporingsbevoegdheden in vreemde staten niet mag plaatsvinden zonder toestemming van de bevoegde justitiële autoriteiten van die staat.

De toestemming kan worden verkregen door het indienen van een rechtshulpverzoek.

- De toestemming dient vooraf te worden verleend, maar kan gelet op de jurisprudentie, onder zeer bijzondere omstandigheden (bij wijze van herstel van verzuim) ook achteraf worden verleend.

- Door het sluiten van verdragen doen staten gedeeltelijk afstand van hun soevereiniteit. Op het gebied van rechtshulp zijn er tal van verdragen waar landen in meer of mindere mate soevereiniteit afstaan ten behoeve van een efficiënt rechtshulpverkeer.

- Schending van het soevereiniteitsbeginsel kan onder omstandigheden lei-

den tot bewijsuitsluiting of zelfs tot het door de rechter niet-ontvankelijk verklaren van het openbaar ministerie in de strafvervolgning.

Vertrouwensbeginsel

- Het vertrouwensbeginsel houdt in dat landen die met elkaar rechtshulpverdragen (of verdragen betreffende de rechten van de mens) hebben gesloten in het algemeen vertrouwen hebben in elkaars rechtssysteem. Het gaat onder meer om het vertrouwen dat staten bij de uitvoering van een rechtshulpverzoek, in overeenstemming met hun eigen recht zullen handelen. Dit betekent in de praktijk dat er, behoudens expliciete contra-indicaties, geen reden is om te twijfelen aan de juistheid van feiten en omstandigheden die uit het rechtshulpverzoek blijken.

- Dit beginsel komt met name tot uiting bij de beoordeling van de rechtshulpverzoeken waarvoor een verdragsbasis bestaat. Het feit dat Nederland zich door middel van een verdrag heeft verbonden met een andere staat, brengt met zich dat die staat een bepaalde mate van vertrouwen toekomt.

- Het vertrouwensbeginsel speelt daarnaast ook een belangrijke rol bij de beoordeling van de resultaten van internationale rechtshulp door de officier van justitie en de rechter. Deze autoriteiten zullen er vanuit mogen gaan dat de in een rechtshulpverzoek opgenomen feiten juist zijn.

Wederkerigheidsbeginsel

- Het wederkerigheidsbeginsel veronderstelt dat een verzoek om rechtshulp wordt uitgevoerd onder de voorwaarde dat de verzoekende staat in dezelfde, omgekeerde situatie, eveneens tot verlening van de gevraagde rechtshulp zal overgaan.

- Het wederkerigheidsbeginsel wordt standaard in verdragen vastgelegd en geldt ook ten aanzien van landen waarmee geen verdrag is gesloten. Indien aan een land waarmee Nederland geen verdrag heeft gesloten rechtshulp wordt verzocht en dit verzoek tot rechtshulp ziet op de toepassing in het andere land van een bijzondere opsporingsbevoegdheid die Nederland onderwerpt aan een verdragsbasis (zie artikel 552oa lid 1 Sv),

kan Nederland aan het aangezochte land geen wederkerigheid bieden. Het bieden van wederkerigheid is echter niet voor elk land noodzakelijk om een rechtshulpverzoek uit te voeren.

Inkomende rechtshulpverzoeken en bijzondere opsporingsbevoegdheden

- In art. 552i jo 552j Sv is de officier van justitie aangewezen als de centrale rechtshulpautoriteit bij inkomend rechtshulpverkeer.

- Art. 552k Sv bepaalt dat zoveel mogelijk gevolg wordt gegeven aan een rechtshulpverzoek dat op een verdrag is gegrond. In beginsel is Nederland dus verplicht om (binnen een redelijke termijn) uitvoering te geven aan een rechtshulpverzoek dat berust op een verdrag.

- Wanneer een verdragsbasis aan het verzoek ontbreekt, maar het een redelijk verzoek betreft, wordt aan het verzoek voldaan, tenzij de inwilliging in strijd komt met een aanwijzing van de minister van Justitie of met een wettelijk voorschrift (art. 552k lid 2 Sv).

- De inwilliging mag niet in strijd komen met de Nederlandse wetbepalingen, voorschriften en procedures (waaronder de in titel X van het Wetboek van Strafvordering opgenomen artikelen (artt. 552h-55q Sv)). Daarnaast is ook de regelgeving omtrent notificatie, bewaring en vernietiging van toepassing (artt. 126aa lid 2 en 126bb tot en met 126dd Sv).

- Aan een buitenlands rechtshulpverzoek tot toepassing van een bijzondere opsporingsbevoegdheid op Nederlands grondgebied kan alleen gevolg worden gegeven indien die bevoegdheid ook naar Nederlands recht kan worden uitgeoefend.

- Art. 552oa lid 1 Sv bepaalt dat een aantal bijzondere opsporingsbevoegdheden, zoals het opnemen van telecommunicatie, slechts op verzoek van het buitenland op Nederlands grondgebied mogen worden toegepast indien het daartoe dienende rechtshulpverzoek is gegrond op een verdrag. De overige opsporingsbevoegdheden kunnen in beginsel worden uitgevoerd zonder dat het daartoe strekkende rechtshulpverzoek op een verdrag is gebaseerd (art. 552oa lid 2 Sv).

• De in art. 552oa Sv genoemde opsporingsbevoegdheden kunnen op Nederlands grondgebied slechts worden toegepast met inachtneming van de in het Wetboek van Strafvordering opgenomen bepalingen, tenzij een verdrag anders bepaalt (art. 552oa lid 3 Sv).

• Voor de vraag of uitvoering kan worden gegeven aan een in het kader van een buitenlands opsporingsonderzoek aan Nederland gedaan rechtshulpverzoek, dient niet het gehele buitenlandse opsporingsonderzoek – en dus ook het totale verloop daarvan – in die beoordeling te worden betrokken, doch uitsluitend de activiteiten die op Nederlands grondgebied in het kader van rechtshulp dienen te worden uitgevoerd.

Uitgaande rechtshulpverzoeken en bijzondere opsporingsbevoegdheden

• Rechtshulp kan in elke fase van een strafrechtelijk onderzoek (opsporingsonderzoek, gerechtelijk vooronderzoek, onderzoek ter terechtzitting of strafrechtelijk financieel onderzoek) worden gevraagd. De fase van onderzoek bepaalt de omvang van de gevraagde rechtshulp en welke autoriteit bevoegd is de rechtshandeling te vragen. Er moet sprake zijn van een rechterlijke autoriteit van wie het verzoek uitgaat. In Nederland is dat de officier van justitie, rechter-commissaris of de rechter.

• Alvorens een rechtshulpverzoek kan worden gericht tot het buitenland, zal eerst aan de Nederlandse voorschriften en procedures moeten zijn voldaan. Wanneer bijvoorbeeld wordt gevraagd om toepassing te geven aan de bevoegdheid tot het opnemen van telecommunicatie, dan dient de rechter-commissaris hiervoor een machtiging te hebben afgegeven.

• Voor het verlenen van rechtshulp is op zich geen verdrag vereist tussen Nederland en de aan te zoeken staat. In veel gevallen blijkt rechtshulp ook zonder verdragsbasis te worden verleend. Wel kan de aangezochte staat eisen dat Nederland in een soortgelijk geval het verzoek om rechtshulp ook zou kunnen uitvoeren (wederkerigheidsbeginsel).

• Aan het buitenland kan niet worden gevraagd om uitvoering te geven aan

(bijzondere) opsporingsbevoegdheden die naar Nederlands recht niet zijn toegestaan.

Procedure

Inkomende rechtshulpverzoeken

• In art. 552i jo 552j Sv is de officier van justitie aangewezen als de centrale rechtshulpautoriteit bij inkomend rechtshulpverkeer. Hij beslist over de wijze van afdoening en daarmee de vraag of de politie, het Openbaar Ministerie of de rechter-commissaris wordt belast met de verdere uitvoering van het rechtshulpverzoek.

• Op grond van art. 552i lid 1 Sv is de officier van justitie in het arrondissement waar de gevraagde handeling moet worden verricht of waar het verzoek is ontvangen, belast met de behandeling van het rechtshulpverzoek. Het voor de uitvoering van het rechtshulpverzoek verantwoordelijke arrondissementsparket en/of het regionale Internationale Rechtshulp Centrum (IRC) beoordeelt of het verzoek voldoet aan de verdragsrechtelijke en wettelijke formaliteiten, waaronder de weigeringsgronden zoals opgenomen in art. 552l Sv.

• Indien een rechtshulpverzoek uit het buitenland niet tot een officier van justitie is gericht, zal de ontvanger het rechtshulpverzoek op grond van artikel 552i Sv onverwijld moeten doorzenden aan de officier van justitie van het arrondissement waarin de gevraagde handeling moet worden verricht of waarin het verzoek is ontvangen, dan wel aan de officier van justitie bij het landelijk parket.

• Art. 552oa lid 1 Sv bepaalt dat de in de artt. 126l/126s, 126m/126t, 126nd lid 6, 126ne/126ue lid 3 en 126nf/126uf Sv opgenomen bijzondere opsporingsbevoegdheden uitsluitend kunnen worden toegepast indien een voor inwilliging vatbaar en op een verdrag gegrond rechtshulpverzoek van een buitenlandse rechterlijke autoriteit daartoe strekt. Bij de toepassing van deze bevoegdheden zal de officier van justitie een machtiging moeten vorderen van de rechter-commissaris. De vordering van de officier van justitie aan de rechter-commissaris moet worden vergezeld van het rechtshulpverzoek en de overige gegevens die op grond van art. 552o Sv

nodig zijn om te kunnen beoordelen of het verzoek kan worden ingewilligd.

• De stukken en de processen-verbaal die zijn verkregen door toepassing van de in art. 552oa lid 1 Sv opgenomen opsporingsbevoegdheden kunnen slechts door de officier van justitie aan de buitenlandse autoriteiten worden afgegeven indien de rechtbank, met inachtneming van het toepasselijke verdrag, daartoe verlof verleent op grond van art. 552oa lid 4 Sv. Het gaat hier om een raatkamerprocedure in de zin artikel 23 Sv. Op grond van dit artikel moeten de verdachte en andere belanghebbenden, zoals de beslagene, worden opgeroepen voor de behandeling van de verlofprocedure. Ingevolge artikel 23 lid 5 Sv kan dit slechts worden nagelaten indien het oproepen van de verdachte het onderzoek zou kunnen schaden. Het is derhalve aan te raden contact op te nemen met de buitenlandse autoriteiten. Indien het buitenland vraagt om geheimhouding kan de oproeping worden nagelaten op basis van 23 lid 5 Sv.

• Ten aanzien van de in de titels IVa, V, Va en Vc opgenomen bijzondere opsporingsbevoegdheden die niet in art. 552oa lid 1 Sv zijn opgenomen, geldt niet de eis dat een voor inwilliging vatbaar rechtshulpverzoek van een buitenlandse rechterlijke autoriteit op een verdrag moet zijn gegrond. In deze gevallen draagt de officier van justitie er zelfstandig zorg voor dat het rechtshulpverzoek wordt uitgevoerd.

• Uit het rechtshulpverzoek zal moeten blijken dat wordt voldaan aan de wettelijke eisen die worden gesteld aan het gebruik van de bevoegdheden.

Uitgaande rechtshulpverzoeken

• Indien een officier van justitie een buitenlandse staat wil verzoeken om een bijzondere opsporingsbevoegdheid toe te passen, zal hij daartoe een rechtshulpverzoek moeten opstellen. Het rechtshulpverzoek zal via de (Landelijke) Internationale Rechtshulp Centra (L)IRC's aan de bevoegde buitenlandse autoriteiten aangeboden moeten worden. **Zie hieromtrent paragraaf 1.9.7 Uitvoering.**

• Voor het opstellen van een rechtshulpverzoek verdient het aanbeveling om gebruik te maken van het Kennissysteem Rechtshulp In Strafzaken (KRIS). Het KRIS geeft, naast de mogelijkheid een verzoek te genereren dat aan alle vormvereisten voldoet, veel praktische informatie, specifiek gericht op het land waaraan het rechtshulpverzoek wordt gericht, alsmede algemene informatie. Tevens zijn de verdragsteksten, de benodigde Nederlandse wetsartikelen van het wetboek van strafrecht en de opiumwet, met de vertaling hiervan in het Engels, Duits, Frans en Spaans in het KRIS opgenomen.

• Het KRIS wordt centraal beschikbaar gesteld via het OMTRA-net (voor het Openbaar Ministerie) en het Politie Kennis Net (PKN) van de Politieacademie, waardoor het OM, politie, FIOD-ECD, KMAR, Douane en de Internationale Rechtshulpcentra (IRC) er gebruik van kunnen maken.

• Een verzoek om rechtshulp aan het buitenland waarin de toepassing wordt gevraagd van een bijzondere opsporingsbevoegdheid kan pas worden verzonden, nadat de voor de toepassing van deze bevoegdheid in Nederland geldende procedures zijn gevolgd, zoals het verkrijgen van een machtiging van de rechter-commissaris in geval van het opnemen van telecommunicatie of, in geval van bijvoorbeeld infiltratie, de vereiste goedkeuring van het College van procureurs-generaal na advies van de Centrale Toetsingscommissie.

• Een verzoek om rechtshulp aan een niet-verdragsland geschiedt uitsluitend via de zogenaamde diplomatieke weg, door tussenkomst van de Ministeries van Justitie en van Buitenlandse Zaken. De minister van Justitie is eindverantwoordelijk voor het verzoeken van rechtshulp aan een andere staat. Deze verantwoordelijkheid uit zich met name wanneer een verzoek wordt gedaan aan een land waarmee geen verdragsrelatie bestaat. De Afdeling Internationale Rechtshulp in Strafzaken (AIRS) van het Ministerie van Justitie kan in een geval waarin dit nodig mocht zijn reeds contact opnemen met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, zodat de beide ministeries zo spoedig mogelijk kunnen vaststellen of zij kunnen instem-

men met het uit doen gaan van het rechtshulpverzoek. AIRS kan daarnaast een adviserende rol spelen bij het opstellen van rechtshulpverzoeken.

2.2 Observatie

Algemeen

• Op grond van de artt. 126g/126o Sv kan de officier van justitie in het belang van het onderzoek bevelen dat een opsporingsambtenaar stelselmatig een persoon volgt of stelselmatig diens aanwezigheid of gedrag waarneemt.

• De bevoegdheid tot stelselmatige observatie is toegestaan in geval van een verdenking van een misdrijf, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd.

• De bevoegdheid tot stelselmatige observatie kan op grond van art. 126zd Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanweziging van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

• Onder stelselmatige observatie wordt verstaan het, al dan niet heimelijk, systematisch en gericht waarnemen en/of volgen van een persoon waardoor een min of meer volledig beeld kan worden verkregen van bepaalde aspecten van zijn leven.

• Er is sprake van stelselmatige observatie indien het observeren van een persoon tot gevolg kan hebben dat er een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Een aantal elementen is hierbij van belang: de duur, de plaats, de intensiteit of de frequentie van de observatie en het gebruik van een technisch hulpmiddel dat meer biedt dan alleen versterking van de zintuigen. Elk voor zich, maar met name in combinatie, zijn deze elementen bepalend voor de beantwoording van de vraag of in een bepaald geval een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Het gaat in dit geval dus om de meer ingrijpende vormen van observatie die een verdergaande inbreuk maken op de per-

soonlijke levenssfeer van de geobserveerde.

• Observaties die het karakter van stelselmatigheid missen en waarbij dus niet een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen, kunnen volgens vaste rechtspraak worden gebaseerd op art. 2 Politiewet en/of de artt. 141/142 Sv. Deze algemene taakstellende artikelen leveren een voldoende wettelijke basis op voor die vormen van observatie die geen, dan wel slechts een beperkte, inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van de geobserveerde.

• De bevoegdheid tot stelselmatige observatie kan in beginsel worden toegepast tegen elke persoon. De kring van personen tegen wie deze bevoegdheid kan worden ingezet, wordt echter wel beperkt door het belang van het opsporingsonderzoek. Dat wil zeggen dat de bevoegdheid tot stelselmatige observatie slechts mag worden toegepast ter opheldering van de verdenking en ten behoeve van de strafrechtelijke afdoening.

• Het beginsel van proportionaliteit brengt met zich mee dat de eventuele beperking van de persoonlijke levenssfeer van de perso(o)n(en) tegen wie de bevoegdheid tot stelselmatige observatie wordt toegepast in verhouding moet staan tot het belang van het opsporingsonderzoek. In het geval de bevoegdheid tot stelselmatige observatie wordt ingezet tegen niet-verdachte personen zal het beginsel van proportionaliteit hogere eisen stellen aan de motivering ten aanzien van het toepassen van de bevoegdheid dan in het geval de bevoegdheid wordt ingezet tegen een verdachte.

• De officier van justitie en de opsporingsambtenaren moeten vooraf bepalen tot welk resultaat de voorgenomen observaties zouden kunnen leiden. Indien te verwachten valt dat er een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen, zal de officier van justitie op grond van de artt. 126g/126o Sv een bevel stelselmatige observatie moeten verstrekken.

• Observaties staan veelal niet op zichzelf. Een aantal korte observaties op dezelfde persoon, die op zichzelf

niet stelselmatig zijn, kunnen door hun frequentie of intensiteit en/of de plaats waar zij worden uitgevoerd toch een min of meer volledig beeld opleveren van bepaalde aspecten van iemands leven en dus als stelselmatig worden aangemerkt. Indien een opsporingsambtenaar een persoon wil gaan observeren die al eerder in het onderzoek is geobserveerd, zullen de resultaten van de eerdere observatie meewegen bij de beoordeling van de vraag of voor de tweede observatie thans wel een bevel stelselmatige observatie is vereist.

- Bij de inzet van een observatieteam (OT) is er veelal sprake van een volledige aaneensluitende observatie van personen. Zo'n observatie zal eerder tot resultaat kunnen hebben dat een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen.

- Een bevel stelselmatige observatie is niet vereist indien de bewegingen van goederen worden gevolgd. In dat geval wordt er namelijk geen inbreuk gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van een persoon. Dit kan anders zijn indien een goed in samenhang met een persoon wordt gevolgd, zoals in geval van een personenauto of een vaartuig.

Het gebruik van technische hulpmiddelen bij observatie

- De officier van justitie kan op grond van de artt. 126g/126o lid 3 Sv bepalen dat ter uitvoering van een bevel stelselmatige observatie een technisch hulpmiddel, voor zover daarmee geen vertrouwelijke communicatie wordt opgenomen, wordt ingezet.

- Het observeren van een persoon met behulp van een technisch hulpmiddel zal eerder tot resultaat kunnen hebben dat een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. De registratie van beelden of bewegingen van een persoon met een technisch hulpmiddel is namelijk ingrijpender dan het waarnemen van beelden of bewegingen met het blote oog van een opsporingsambtenaar, die daarvan achteraf verslag doet. Het registreren van beelden maakt het namelijk mogelijk dat op elk moment een exacte en volledige weergave kan

worden gegeven van hetgeen is waargenomen. Daarnaast is het ook mogelijk om in een registratie gericht te zoeken op tijd en plaats.

- Met het technische hulpmiddel dat ter uitvoering van een bevel stelselmatige observatie wordt ingezet, mag geen vertrouwelijke communicatie worden opgenomen en het technische hulpmiddel mag ook niet op/aan of in een persoon worden bevestigd, tenzij met diens toestemming.

- In het kader van stelselmatige observatie mag slechts gebruik gemaakt worden van een technisch hulpmiddel dat voldoet aan de kwaliteitseisen die zijn uitgewerkt in het **Besluit technische hulpmiddelen strafvordering** (Stb. 2006, 524, opgenomen in hoofdstuk 5).

- Het **Besluit technische hulpmiddelen strafvordering** heeft betrekking op technische hulpmiddelen die gegevens (bijvoorbeeld beeldmateriaal) *registreren* die worden vergaard door de inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden. Het Besluit ziet niet op zintuigversterkende hulpmiddelen (zoals een verrekijker of een camera die uitsluitend als monitor wordt gebruikt) of andere ondersteunende technische hulpmiddelen die geen signalen registreren, zoals een peilbaken dat het mogelijk maakt om op afstand een persoon te volgen teneinde de observatie systematisch en professioneel te laten verlopen. Voor het gebruik van deze technische hulpmiddelen (dus zonder registratie) gelden dan ook geen bijzondere voorwaarden.

- Indien het belang van het onderzoek dat dringend vordert, kan de officier van justitie zonodig bepalen dat in het kader van de uitvoering van een bevel stelselmatige observatie een bepaald technisch hulpmiddel wordt ingezet, terwijl dat technisch hulpmiddel niet is gekeurd of de keuring daarvan is vervallen (art. 17 Besluit technische hulpmiddelen strafvordering).

- Het plaatsen van een camera (met zicht) in een woning is niet toegestaan. De wetgever heeft deze vorm van stelselmatige observatie een te forse inbreuk op de privacy gevonden.

Betreden van besloten plaatsen

- Op grond van de artt. 126g/126o lid 2 Sv kan de officier van justitie bepalen dat ter uitvoering van een bevel stelselmatige observatie een besloten plaats (niet zijnde een woning) wordt betreden zonder toestemming van de rechthebbende.

- Deze ondersteunende bevoegdheid kan worden toegepast in het geval er sprake is van een verdenking van een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid, dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd.

- De in de artt. 126g/126o lid 2 Sv geregelde bevoegdheid om een besloten plaats (niet zijnde een woning) te betreden, moet uitdrukkelijk worden onderscheiden van de betredingsbevoegdheid op grond van de artt. 126k/126r Sv. In de artt. 126k/126r Sv gaat het namelijk om een zelfstandige bevoegdheid om heimelijk een besloten plaats te betreden teneinde aldaar opsporingsactiviteiten te verrichten (zoals het plaatsen van een technisch hulpmiddel om de aanwezigheid of verplaatsing van een goed vast te kunnen stellen), terwijl het in de artt. 126g/126o lid 2 Sv gaat om een afgeleide bevoegdheid.

- Ter beantwoording van de vraag op grond van welke wettelijke bepalingen (artt. 126g/126o of 126k/126r Sv) een besloten plaats (niet zijnde een woning) mag worden betreden, is het van belang om een onderscheid te maken tussen het observeren van een zaak of van een persoon. Indien het gaat om het plaatsen van een peilbaken om een zaak te kunnen volgen, dan zal dit gebaseerd moeten worden op grond van de artt. 126k/126r Sv. In het geval de betreffende zaak steeds in samenhang met een persoon wordt verplaatst, dan zijn de artt. 126g/126o lid 2 Sv echter (mede) van toepassing. Indien een bewegingsmelder in een loods wordt geplaatst teneinde de aanwezigheid of verplaatsing van personen vast te kunnen stellen, dan zal dit weer moeten plaatsvinden op grond van de artt. 126g/126o lid 2 Sv.

• Het betreden van een besloten plaats kan lijfelijk of door de aanwending van technische apparatuur (zoals een endoscoop of een infraroodkijker) plaatsvinden. In het kader van de betredingsbevoegdheid mogen opsporingsambtenaren (voor zover dat nodig is om toegang te kunnen verschaffen tot de besloten plaats) deuren, ramen en sloten forceren.

• Hoewel de wet hier niets over vermeldt, is het betreden van een besloten plaats ter uitvoering van een bevel stelselmatige observatie zowel toegestaan om een technisch hulpmiddel te plaatsen als te verwijderen. Ook in het geval de geldigheidsduur van een bevel stelselmatige observatie reeds is verstreken, is het toegestaan dat een besloten plaats wordt betreden om een technisch hulpmiddel (dat nog niet is verwijderd) alsnog te verwijderen.

• **Zie verder Hoofdstuk 2.1 Betreden van besloten plaatsen.**

Procedure

• Een bevel van de officier van justitie tot stelselmatige observatie kan aan iedere opsporingsambtenaar worden verstrekt. Gezien het mogelijke afbreukrisico die de uitvoering van deze bevoegdheid met zich mee kan brengen, worden de leden van een observatieteam veelal belast met de uitvoering van een bevel stelselmatige observatie.

• Het bevel van de officier van justitie is schriftelijk en vermeldt het misdrijf en de naam of een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte en/of de persoon die stelselmatig zal worden geobserveerd.

• In het bevel stelselmatige observatie moeten de feiten en omstandigheden worden vermeld waaruit blijkt dat is voldaan aan de voorwaarden, zoals bedoeld in de artt. 126g/126o Sv lid 1 (of lid 2 in geval van het betreden van een besloten plaats). Daarnaast zal in het bevel de wijze vermeld moeten worden waarop aan het bevel uitvoering wordt gegeven. Omdat deze vereisten reeds in het aanvraagproces-verbaal van een opsporingsambtenaar zijn beschreven, kan in het bevel worden volstaan met een verwijzing naar dit proces-verbaal.

• De duur van een bevel is maximaal drie maanden. Het bevel kan telkens worden verlengd met een termijn van drie maanden (art. 126g, lid 4 en art. 126o, lid 5 Sv). Daarnaast kan het bevel worden gewijzigd en aangevuld.

• Bij dringende noodzaak kan het bevel mondeling worden gegeven. De officier van justitie zal dan binnen drie dagen het bevel op schrift moeten stellen.

• In een (aanvullend) bevel observatie dient expliciet opgenomen te worden dat ter uitvoering van een bevel stelselmatige observatie gebruik wordt gemaakt van een technisch hulpmiddel (zoals een foto- en videocamera, een vaste cameraopstelling of een peilbaken) of dat een besloten plaats wordt betreden teneinde aldaar een technisch hulpmiddel te plaatsen. Het gebruik van enkel zintuigversterkende technische hulpmiddelen behoeft niet in het bevel stelselmatige observatie vermeld te worden.

• Het betreden van een besloten plaats (niet zijnde een woning) teneinde aldaar een technisch hulpmiddel te plaatsen, mag uitsluitend worden verricht door daartoe door de korpsbeheerder (of werkgever indien het een bijzondere opsporingsdienst of de Koninklijke Marechaussee betreft) aangewezen en ter zake deskundige opsporingsambtenaren.

• Indien de officier van justitie toestemming heeft gegeven tot niet-stelselmatige observatie dan zal van die toestemming melding moeten worden gedaan in het proces-verbaal van de opsporingsambtenaar.

2.4 Opnemen van (tele)communicatie

Algemeen

• Met niet voor het publiek bestemde communicatie wordt in dit verband elke vorm van (tele)communicatieverkeer bedoeld die plaatsvindt met gebruikmaking van de diensten van een aanbieder van een communicatiedienst.

• Er sprake is van (tele)communicatieverkeer indien er met een geautomatiseerd werk (zoals een telefoon of een computer) verbinding (of een poging daartoe) wordt gemaakt met een ander geautomatiseerd werk.

• Onder (tele)communicatieverkeer valt dus zowel telefonie als internet. Daarnaast kan er ook gebeld worden via internet (VOIP). Telefonie kan worden onderverdeeld in vaste telefonie, mobiele telefonie of (mobiele) satelliettelefonie. Mobiele telefonie bestaat uit verschillende technieken, waaronder GSM (Global System for Mobile communication), GPRS (General Packet Radio Services) en UMTS (Universal Mobile Telecommunication System). Bij (mobiele) satelliettelefonie vindt het opvangen en verzenden van signalen plaats door middel van een straalverbinding waarbij satellieten deze signalen verwerken.

• Met een gebruiker van een communicatiedienst wordt zowel de natuurlijke persoon als de rechtspersoon bedoeld die met de aanbieder van een communicatiedienst een overeenkomst is aangegaan alsmede degene die feitelijk gebruik maakt van zo'n dienst.

• Onder een aanbieder van een communicatiedienst wordt verstaan de natuurlijke persoon of rechtspersoon die in de uitoefening van een beroep of bedrijf aan de gebruikers van zijn dienst de mogelijkheid biedt te communiceren met behulp van een geautomatiseerd werk. Hieronder vallen de aanbieders van een openbaar telecommunicatienetwerk of -dienst (telefonie en internet), de aanbieders van een geheel of gedeeltelijk besloten communicatienetwerk of -dienst alsmede degenen die in de uitoefening van een beroep of bedrijf gegevens verwerken of opslaan ten behoeve van een communicatiedienst of diens gebruikers.

• Een aanbieder van een openbare telecommunicatiedienst beschikt over een beperkte eigen infrastructuur, en maakt daarnaast gebruik van de infrastructuur van een aanbieder van een openbaar telecommunicatienetwerk.

• Met een aanbieder van een geheel of gedeeltelijk besloten communicatienetwerk en -dienst worden private netwerken bedoeld, zoals een vorm van intranet.

• Met degene die in de uitoefening van een beroep of bedrijf gegevens

verwerkt of opslaat ten behoeve van een communicatiedienst of diens gebruikers wordt bijvoorbeeld een aanbieder van webhosting-diensten of een beheerder van websites bedoeld.

- Op de aanbieders van een openbaar telecommunicatienetwerk of -dienst zijn bepaalde verplichtingen van toepassing die zijn genoemd in hoofdstuk 13 van de Telecommunicatiewet, bijvoorbeeld de verplichting om aftapbaar te zijn. In de Telecommunicatiewet is een dergelijke aftapbaarheidsverplichting niet opgenomen voor aanbieders van geheel of gedeeltelijk besloten communicatienetwerken en -diensten alsmede degenen die in de uitoefening van een beroep of bedrijf gegevens verwerken of opslaan ten behoeve van een communicatiedienst of diens gebruikers. Deze aanbieders dienen echter wel medewerking te verlenen aan de uitvoering van een tapbevel dat bevoegd is gegeven op basis van een in het Wetboek van Strafvordering toegekende bevoegdheid (niet-naleving daarvan is strafbaar op grond van artikel 184 Sr).

Opnemen (tele)communicatie (artt. 126m/126t Sv)

- Op grond van de artt. 126m/126t Sv kan de officier van justitie aan een opsporingsambtenaar bevelen dat met een technisch hulpmiddel niet voor het publiek bestemde communicatie van een individuele gebruiker van telecommunicatie, die plaatsvindt met gebruikmaking van de diensten van een aanbieder van een communicatiedienst, wordt opgenomen.

- De bevoegdheid tot het opnemen van (tele)communicatie is toegestaan in geval van een verdenking van een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd. De bevoegdheid mag daarnaast slechts worden toegepast indien het onderzoek dit dringend vordert zodat de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit in dit geval nog nadrukkelijker een rol van betekenis spelen.

- Bij de beoordeling van de vraag of

een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dienen de feiten en omstandigheden van het geval meegewogen te worden. Dit betekent dat ook minder ernstige misdrijven een inbreuk op de rechtsorde kunnen opleveren doordat zij in samenhang met andere misdrijven worden gepleegd. Bijvoorbeeld indien er sprake is van valsheid in geschrift in combinatie met omkoping van ambtenaren teneinde bijvoorbeeld overheidsvergunningen te verkrijgen. Een ander voorbeeld waarbij sprake is van een ernstige inbreuk op de rechtsorde betreft het geval waarbij het gaat om diefstal of verduistering, door brandweerpersoneel, van een mobiele telefoon die in een brandweerauto in een afgesloten brandweerkazerne lag, gezien de mogelijke ernstige gevolgen van dit delict, de materiële en de personele betrouwbaarheid, alsmede de integriteit van het brandweerkorps die hierdoor in het geding is (HR, 21-11-2006, LJN: AY9673).

- De bevoegdheid tot het opnemen van (tele)communicatie kan op grond van art. 126zg Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

- Voor de toepassing van art. 126m Sv is niet vereist dat de verdachte of degene waarvan een redelijk vermoeden bestaat dat deze betrokken is bij het in georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven aan het gesprek deelneemt. In beginsel kan deze bevoegdheid namelijk worden toegepast jegens elke gebruiker van (tele)communicatie voor zover het belang van het onderzoek dit dringend vordert.

- Wanneer het gaat om feiten die in georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd, geldt dat de bevoegdheid tot het opnemen van (tele)communicatie (art. 126t Sv) slechts kan worden toegepast ten aanzien van (tele)communicatie waaraan een persoon deelneemt ten aanzien van wie uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden voortvloeit dat deze betrokken is bij het in georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven.

- Een bevel opnemen van (tele)communicatie kan zowel betrekking hebben op telecommunicatie die plaatsvindt via een openbaar telecommunicatienetwerk of -dienst als op communicatie die plaatsvindt via een geheel of gedeeltelijk besloten communicatienetwerk of -dienst.

- Indien een bevel opnemen van (tele)communicatie betrekking heeft op telecommunicatie die plaatsvindt via een openbaar telecommunicatienetwerk of met gebruikmaking van een openbare telecommunicatiedienst in de zin van de Telecommunicatiewet, dan geldt als uitgangspunt dat het bevel ten uitvoer wordt gelegd met medewerking van de aanbieder. In het geval de aanbieder geen medewerking kan verlenen of in het geval het belang van de strafvordering zich daartegen verzet, dan kan het opnemen van telecommunicatie ook plaatsvinden zonder medewerking en medeweten van de betreffende aanbieder.

- Indien een bevel opnemen van (tele)communicatie betrekking heeft op communicatie die plaatsvindt via een geheel of gedeeltelijk besloten communicatienetwerk of -dienst, dan wordt de aanbieder in de gelegenheid gesteld om vrijwillig zijn medewerking te verlenen aan de tenuitvoerlegging van het bevel. In het geval de aanbieder geen medewerking kan verlenen of in het geval het belang van de strafvordering zich daartegen verzet, dan kan het opnemen van communicatie ook plaatsvinden zonder medewerking en medeweten van de betreffende aanbieder.

- In het geval (tele)communicatie buiten medeweten of medewerking van de aanbieder van een communicatiedienst wordt opgenomen, zal het daartoe te gebruiken technische hulpmiddel moeten voldoen aan de eisen die zijn gesteld in het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering (Stb. nnb). Een dergelijk technisch hulpmiddel kan fungeren als een GSM-zendmast of internetaccesspoint, waardoor het mobiele telefoonverkeer of internetverkeer op basis van een nummer van een bepaalde gebruiker in de directe omgeving ervan kan worden omgeleid en opgenomen.

• In het geval het internetverkeer van een gebruiker van een communicatiedienst moet worden opgenomen, dan heeft de officier van justitie de keuze om te bevelen dat al het internetverkeer (IP-tap) of slechts het e-mailverkeer (e-mailtap) van een gebruiker wordt opgenomen.

• Bij een IP-tap wordt zowel de inkomende als de uitgaande gegevensstroom van de gebruiker getapt. Het gaat dan om al het internetverkeer van de gebruiker dat over het netwerk van de aanbieder van een communicatiedienst (Internet Service Provider (ISP)) gaat. Op deze wijze kunnen dus alle inhoudelijke activiteiten op het internet, die vanaf een bepaald IP-adres verlopen, inzichtelijk worden gemaakt. Hierbij valt te denken aan de inkomende en uitgaande e-mailberichten, chatverkeer of download-acties.

• Bij een e-mailtap kan de ISP veelal slechts de inkomende e-mailberichten opnemen. Dit betekent dus dat in geval van een e-mailtap de uitgaande e-mailberichten meestal niet ter beschikking kunnen worden gesteld aan de opsporingsinstantie. Hiervoor is een IP-tap noodzakelijk.

• Indien de gegevens die op grond van de bevoegdheid tot het opnemen van (tele)communicatie zijn verkregen met behulp van codes zijn beveiligd of op een andere manier zijn versleuteld, kan de officier van justitie op basis van de artt. 126m/126t lid 6 Sv, bij of terstond na de toepassing van deze bevoegdheid, degene van wie redelijkerwijs kan worden vermoed dat hij kennis draagt van de wijze van versleuteling van de (tele)communicatie, bevelen medewerking te verlenen aan het ontsleutelen van de gegevens door de versleuteling ongedaan te maken, dan wel deze kennis ter beschikking te stellen.

• Een bevel ontsleuteling op grond van de artt. 126m/126t lid 6 Sv kan niet worden gericht tot de verdachte en bepaalde beroepsuitoefenaren, zoals een advocaat of een arts, zijn niet verplicht om aan een vordering verstrekking gevoelige gegevens te voldoen indien zij zich op grond van artikel 218 Sv kunnen beroepen op hun verschoningsrecht.

Procedure

Opnemen van (tele)communicatie met medewerking van een aanbieder van een communicatiedienst

Algemeen

• Bij dit hoofdstuk zijn de modellen gevoegd (zie hoofdstuk 6.6) waarvan gebruik gemaakt dient te worden om de bevoegdheid tot het opnemen van (tele)communicatie toe te kunnen passen. Er zijn geen aparte modellen voor internet en telefonie.

• Een bevel opnemen van (tele)communicatie kan slechts door de officier van justitie worden afgegeven, nadat hij op zijn vordering een schriftelijke machtiging heeft gekregen van de rechter-commissaris.

• Alvorens de rechter-commissaris wordt verzocht om een machtiging bevel opnemen van (tele)communicatie af te geven, zal (bijvoorbeeld door middel van een bevraging van het CIOT-systeem) moeten worden nagegaan of het betreffende (aansluit)nummer nog steeds in gebruik is.

• De officier van justitie stelt schriftelijk een bevel opnemen van (tele)communicatie en een vordering medewerking aan een bevel opnemen van (tele)communicatie op. Het bevel is gericht tot de opsporingsambtenaar, terwijl de vordering medewerking bestemd is voor de aanbieder. In de vordering medewerking wordt slechts het af te tappen telefoonnummer vermeld omdat het niet noodzakelijk en wenselijk is dat een aanbieder van een communicatiedienst op de hoogte raakt van andere gegevens dan het af te tappen telefoonnummer.

• Een bevel van de officier van justitie tot het opnemen van (tele)communicatie strekt zich maximaal uit over een periode van vier weken en kan telkens worden verlengd met maximaal vier weken. Daarnaast kan het bevel worden gewijzigd en aangevuld.

• In het bevel opnemen van (tele)communicatie moeten de feiten en omstandigheden vermeld worden waaruit blijkt dat is voldaan aan de voorwaarden, zoals bedoeld in het eerste lid van de artt. 126m/126t Sv. Omdat in het proces-verbaal van een

opsporingsambtenaar tot aanvraag van een bevel tot het opnemen van (tele)communicatie reeds een uiteenzetting is gegeven van deze feiten en omstandigheden, wordt in de modellen van de artt. 126m/126t Sv volstaan met de passage 'Gelet op de feiten en/of omstandigheden die uit het onderzoek zijn gebleken en die staan gerelateerd in het proces-verbaal vand.d....'.

• In een bevel opnemen van (tele)communicatie zal het misdrijf en de naam of een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte vermeld moeten worden. Daarnaast zal in het bevel zo mogelijk het nummer of een andere aanduiding waarmee de individuele gebruiker van de communicatiedienst wordt geïdentificeerd alsmede, voor zover bekend, de naam en het adres van de gebruiker vermeld moeten worden. In het bevel kan slechts één te tappen nummer worden opgenomen. Dit geldt niet in het geval er sprake is van een ISDN-lijn waarbij er sprake is van een hoofdnummer en onderliggende nummers.

• In het bevel opnemen van (tele)communicatie en de vordering medewerking dient de naam van de officier van justitie vermeld te worden die het bevel en de vordering, al dan niet namens de zaakofficier van justitie, heeft getekend.

• Op het parket worden de bevelen (en de vorderingen medewerking aan het) opnemen van (tele)communicatie opgemaakt en geregistreerd in Compas. De originele bevelen en vorderingen worden – onder parketnummer – gevoegd in de zogenaamde BOB-map.

• Op grond van de artt. 126m/126t lid 8 jo 126l/126s lid 8 Sv zal de opsporingsambtenaar die belast is met het uitluisteren of uitlezen (in geval van een IP/e-mailtap) van de op te nemen (tele)communicatie binnen drie dagen proces-verbaal op moeten maken. Dit voorschrift heeft, zoals blijkt uit het arrest van de Hoge Raad van 16 november 1999 (LJN: ZD1728), geen verdere strekking dan dat binnen genoemde termijn in een proces-verbaal wordt gerelateerd dat is afgetapt en opgenomen, in welke zaak dit is gebeurd en welke persoon het betreft.

Dit betekent dus niet dat de opgenomen (tele)communicatie binnen deze drie dagen ook daadwerkelijk door de opsporingsambtenaar moet zijn uitgewerkt in een proces-verbaal.

Spoedprocedure

• In geval van dringende noodzaak kan een officier van justitie mondeling een bevel opnemen van (tele)communicatie afgeven, nadat hij op zijn vordering een mondelinge machtiging heeft gekregen van de rechter-commissaris. De officier van justitie bepaalt of er sprake is van dringende noodzaak.

• De officier van justitie zal ter bevestiging van de mondelinge gedane vordering een schriftelijke vordering moeten indienen bij de rechter-commissaris. Het mondelinge bevel van de officier van justitie zal binnen drie dagen op schrift moeten worden gesteld en worden verstrekt aan de betreffende aanbieder. Bij het vaststellen van de dag waarop het mondeling afgegeven bevel schriftelijk bevestigd moet worden, geldt als uitgangspunt dat de dag van afgifte van het mondelinge bevel niet meetelt en dat daarna in werkdagen geteld moet worden.

• De officier van justitie zal er op moeten toezien dat de datum van de mondelinge machtiging op een juiste wijze is opgenomen in de schriftelijke machtiging van de rechter-commissaris. Deze datum moet overeenstemmen met de datum waarop de tap daadwerkelijk is gaan lopen.

Opnemen van telecommunicatie met medewerking van een aanbieder van een openbaar telecommunicatiedienst of -netwerk

Naast de hierboven genoemde overwegingen zullen in het kader van het opnemen van telecommunicatie met medewerking van een aanbieder van een openbaar telecommunicatiedienst of -netwerk de navolgende aandachtspunten in acht genomen moeten worden.

Algemeen

• In het geval er sprake is van telecommunicatie die plaatsvindt via een openbaar telecommunicatienetwerk of -dienst wordt er naast een bevel opnemen van (tele)communicatie ook een vordering medewerking aan een

bevel opnemen van (tele)communicatie opgemaakt. De vordering medewerking wordt gecombineerd met een vordering verstrekking verkeersgegevens (126n/126u Sv) omdat het voor de aanbieders van een openbare telecommunicatiedienst of -netwerk technisch niet mogelijk om bij het opnemen van (tele)communicatie de inhoud van de (tele)communicatie los te koppelen van de verkeersgegevens. De verkeersgegevens worden in dit geval dan ook automatisch meegeleverd in het geval de inhoud van telecommunicatie wordt opgenomen.

• De vordering medewerking aan een bevel opnemen van (tele)communicatie wordt door tussenkomst van een opsporingsambtenaar naar de tapkamer gefaxt. De tapkamer faxt de vordering medewerking vervolgens naar de betreffende aanbieder, die voor de aansluiting zorg draagt.

• De vordering medewerking voor een vaste lijn moet op werkdagen voor 13.00 uur bij de aanbieder zijn aangeleverd. Indien een vordering na 13.00 uur wordt aangeleverd, kan niet worden gegarandeerd dat deze nog dezelfde dag wordt aangesloten.

• De vordering medewerking voor een mobiele lijn moet op werkdagen voor 15.00 uur bij de aanbieder zijn aangeleverd. Indien een vordering na 15.00 uur wordt aangeleverd, kan niet worden gegarandeerd dat deze nog dezelfde dag wordt aangesloten.

• Een verlenging van een bevel opnemen van (tele)communicatie moet 24 uur voor de afloop van de tap via de tapkamer naar de aanbieder zijn gefaxt.

• Indien een tap niet of niet tijdig wordt verlengd, dan wordt de tap om 15.00 uur beëindigd. De tapkamers schakelen op dat tijdstip de opname-apparatuur uit. Ook de aanbieders zullen – voor zover dat technisch mogelijk is – de tapaansluiting op dat tijdstip automatisch ongedaan maken.

• Indien een tap voortijdig wordt beëindigd, zal ten spoedigste een bevel beëindiging moeten worden opgemaakt. Dit bevel beëindiging wordt vervolgens door tussenkomst van een opsporingsambtenaar naar de tapkamer gefaxt. De tapkamer faxt

het bevel beëindiging hierop naar de betreffende aanbieder, die er zorg voor draagt dat de aansluiting wordt afgesloten. Zo lang de aanbieder niet in het bezit is van een bevel beëindiging zal deze aanbieder de kosten (die gemoeid zijn aan het aftappen) in rekening blijven brengen.

• Indien GPRS/UMTS moet worden afgetapt dan zal dit (vanuit praktisch (dus niet juridisch) oogpunt) apart vermeld moeten worden in het bevel en de vordering medewerking. Tapkamer en aanbieder gaan er namelijk (standaard) vanuit dat bij een tap op een mobiel nummer slechts het GSM-signaal getapt moet worden.

Spoedprocedure

• Nadat de officier van justitie een mondelinge machtiging heeft gekregen van de rechter-commissaris neemt hij contact op met de Unit Landelijke Interceptie (ULI).

• De spoedprocedure geldt in beginsel enkel voor de eerste aansluiting van de tap en indien de tap nog dezelfde dag moet worden aangesloten en het tijdstip van 13.00 uur (indien het een vaste lijn betreft) of 15.00 uur (indien het een mobiele lijn betreft) reeds is gepasseerd of in het weekend.

• De behandelend officier van justitie zorgt ervoor dat de schriftelijke vordering medewerking, door tussenkomst van de ULI, binnen de wettelijk gestelde termijn van drie werkdagen aan de aanbieder wordt verstrekt.

Opnemen van (tele)communicatie zonder medewerking van een aanbieder van een communicatie-dienst

• Een bevel van de officier van justitie tot het opnemen van (tele)communicatie zonder medewerking van de betrokken aanbieder kan slechts worden gericht aan daartoe aangewezen opsporingsambtenaren.

• In het bevel opnemen van telecommunicatie zal het daartoe te gebruiken technische hulpmiddel moeten worden vermeld. In dit kader kunnen slechts technische hulpmiddelen worden ingezet die voldoen aan de eisen die zijn gesteld in het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering (zie hoofdstuk 5).

• De plaatsing van de technische hulpmiddelen dient te geschieden door speciaal daartoe aangewezen en ter zake deskundige opsporingsambtenaren. Deze opsporingsambtenaren maken van het plaatsen van het technische hulpmiddel een proces-verbaal op.

Aftappen van telecommunicatie op grond van de EU-rechtshulpovereenkomst

Algemeen

• In de artt. 17-22 van de EU-rechtshulpovereenkomst (van 29 mei 2000) is voor het aftappen van telecommunicatie een gemeenschappelijke regeling opgenomen die alleen van toepassing is op de lidstaten die de overeenkomst hebben geratificeerd.

• In art. 18 van de EU-rechtshulpovereenkomst wordt voorzien in de mogelijkheid tot het aftappen van telecommunicatie en de rechtstreekse doorgeleiding daarvan. In geval van rechtstreekse doorgeleiding komt de afgetapte telecommunicatie direct in handen van de bevoegde autoriteiten van de verzoekende lidstaat. De afgetapte telecommunicatie kan dan ook meteen in het buitenlandse onderzoek worden gebruikt.

• De rechtstreekse doorgeleiding vormt de hoofdregel en het laten opnemen en daarna doorgeleiden van de opgenomen tagesprekken is bedoeld voor uitzonderingsgevallen indien rechtstreekse doorgeleiding niet mogelijk is.

• De regeling van het aftappen van telecommunicatie op grond van de EU-rechtshulpovereenkomst is geïmplementeerd in het Nederlandse wetboek van Strafvordering. De artt. 126ma/126ta Sv regelen de situatie waarbij de bevoegde autoriteiten van een buitenlandse lidstaat worden verzocht om telecommunicatie af te tappen en op te nemen. De artt. 552ob/552oc Sv regelen de spiegelbeeldsituatie waarbij de Nederlandse autoriteiten worden verzocht om telecommunicatie af te tappen en op te nemen.

Inkomende rechtshulpverzoeken

Aftappen van telecommunicatie en rechtstreekse doorgeleiding naar het buitenland

• Op grond van art. 552ob Sv kan er op verzoek van een buitenlandse lidstaat telecommunicatie in Nederland worden afgetapt met het oog op de rechtstreekse doorgeleiding daarvan naar het buitenland.

• Deze situatie doet zich voor in het geval de verzoekende lidstaat de technische bijstand nodig heeft van Nederland. Deze situatie doet zich bijvoorbeeld voor in het geval een af te tappen persoon (in de aangezochte lidstaat) gebruik maakt van een buitenlandse gsm-aansluiting. Daarnaast kan als voorbeeld de situatie worden genoemd waarbij de af te tappen persoon zich in de verzoekende lidstaat bevindt en deze persoon gebruik maakt van een satelliettelefoon waarbij het grondstation in Nederland is gevestigd. In geval van mobiele satelliettelecommunicatie kan het aftappen technisch gezien namelijk alleen plaatsvinden in het grondstation waar het satellietstelsel gebruik van maakt.

• Het buitenlandse verzoek om telecommunicatie af te tappen, komt binnen bij het (L)IRC. De officier van justitie die aan het (L)IRC verbonden is, vordert hierop een machtiging opnemen van telecommunicatie van de rechter-commissaris en voegt hierbij het rechtshulpverzoek.

• De rechter-commissaris behoeft het rechtshulpverzoek in dit geval niet inhoudelijk te toetsen en hij kan gewoon een machtiging afgeven. Hij zal echter wel moeten beoordelen of het rechtshulpverzoek voldoet aan het toepasselijke verdrag en de artt. 126m/126t en 552oa-552ob Sv. Daarnaast is ook de regelgeving omtrent notificatie, bewaring en vernietiging van toepassing (artt. 126aa lid 2 en 126bb tot en met 126dd Sv).

Opnemen van telecommunicatie van een gebruiker die zich op Nederlands grondgebied bevindt

• Op grond van art. 552oc Sv zal een buitenlandse lidstaat een kennisgeving van het (voornemen tot) aftappen van telecommunicatie aan Nederland

moeten doen indien de af te tappen persoon zich op Nederlands grondgebied bevindt.

• Deze situatie doet zich voor in het geval de verzoekende lidstaat niet de technische bijstand van Nederland nodig heeft, maar de af te tappen persoon zich wel in Nederland bevindt. De bevoegde Nederlandse autoriteiten zullen hier toestemming voor moeten geven. Als voorbeeld kan de situatie worden genoemd waarbij de af te tappen persoon in Nederland gebruik maakt van een buitenlandse GSM-aansluiting. In dit geval zullen bepaalde door de af te tappen persoon gevoerde gesprekken via het buitenlandse netwerk worden afgehandeld (voornamelijk inkomende gesprekken) en automatisch door de verzoekende lidstaat worden afgetapt en opgenomen.

• De kennisgeving dient in principe gedaan te worden voorafgaand aan het aftappen. Echter, indien tijdens het opnemen van telecommunicatie pas bekend wordt dat de gebruiker van telecommunicatie zich in Nederland bevindt, dan dient de kennisgeving onmiddellijk daarna plaats te vinden.

• De kennisgeving uit het buitenland komt binnen bij bureau SIRENE van het KLPD en wordt doorgeleid naar de officier van justitie van het landelijk parket. De officier van justitie van het landelijk parket vordert vervolgens een machtiging opnemen van telecommunicatie van de rechter-commissaris en voegt hierbij de kennisgeving.

• De rechter-commissaris kan een beknopt overzicht van de feiten van de buitenlandse zaak verlangen alsmede alle nadere inlichtingen die nodig zijn om te kunnen beoordelen of het aftappen zou worden toegestaan in een soortgelijke nationale zaak. De rechter-commissaris zal daarnaast moeten beoordelen of het rechtshulpverzoek voldoet aan het toepasselijke verdrag en de artt. 126m/126t en 552oc Sv.

• De rechter-commissaris kan aan de machtiging aanvullende voorwaarden stellen die de officier van justitie aan de instemming dient te verbinden.

- De officier van justitie zal zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen 96 uur na ontvangst van de kennisgeving, antwoord moeten geven op de kennisgeving. Indien de machtiging niet wordt verleend, zal de officier van justitie moeten mededelen dat er niet wordt ingestemd met het (voornemen tot) aftappen en eist hij, voor zover nodig, dat het aftappen onmiddellijk wordt stopgezet. De officier van justitie zal hierbij tevens moeten aangeven dat de gegevens die reeds zijn verkregen door het aftappen van telecommunicatie tijdens het verblijf van de af te tappen persoon op Nederlands grondgebied, niet mogen worden gebruikt en moeten worden vernietigd.

- Indien de rechter-commissaris machtiging heeft verleend, zal de officier van justitie aan de instemming de voorwaarden moeten verbinden die de rechter-commissaris heeft gesteld alsmede de voorwaarden dat de gegevens die zijn verkregen door het aftappen:

- a. voor zover deze mededelingen bevatten, gedaan door of aan een persoon die zich op grond van artikel 218 kan verschonen indien hij als getuige naar de inhoud van die mededelingen zou worden gevraagd, niet mogen worden gebruikt en dienen te worden vernietigd, en

- b. alleen mogen worden gebruikt voor het strafrechtelijk onderzoek in het kader waarvan de kennisgeving is gedaan en dat voor het gebruik voor enig ander doel voorafgaand toestemming dient te worden gevraagd en te zijn verkregen.

- Daarnaast is in dit geval ook de regelgeving omtrent notificatie, bewaring en vernietiging van toepassing (artt. 126aa lid 2 en 126bb tot en met 126dd Sv).

- Indien de af te tappen persoon zich in Nederland bevindt en de verzoevende lidstaat ook de technische bijstand van Nederland nodig heeft, zal de buitenlandse lidstaat (in plaats van een kennisgeving) een rechtshulpverzoek moeten opstellen. De rechter-commissaris is in dit geval bevoegd tot een volledige toetsing van het rechtshulpverzoek aan het Nederlandse recht.

Uitgaande rechtshulpverzoeken

Opnemen van telecommunicatie van een gebruiker die zich op buitenlands grondgebied bevindt

- Op grond van de artt. 126ma/126ta lid 1 Sv zal de officier van justitie, indien bij de afgifte van een bevel tot het opnemen van telecommunicatie bekend is dat de af te tappen persoon zich op het grondgebied van een andere staat bevindt, die andere lidstaat van het voornemen tot het opnemen van telecommunicatie in kennis moeten stellen. De officier van justitie kan het bevel opnemen van telecommunicatie in dit geval pas ten uitvoer leggen indien de instemming van de aangezochte staat is verworven.

- Op grond van art. 126ma lid 2 Sv zal de officier van justitie, indien na aanvang van de uitvoering van een bevel opnemen van telecommunicatie bekend wordt dat de af te tappen persoon zich op het grondgebied van een andere staat bevindt, die andere lidstaat onmiddellijk daarna hiervan in kennis moeten stellen. Ondanks het feit dat er in art. 126ta Sv niet is voorzien in deze regeling, betekent dit niet dat het opnemen van telecommunicatie op grond van art. 126t Sv gestaakt moet worden zodra bekend wordt dat de af te tappen persoon zich in een andere staat bevindt. Op grond van art. 20 van de EU-rechtshulpovereenkomst mag het aftappen ook in dit geval gewoon worden voortgezet, met inachtneming van de in art. 126ma lid 2 Sv opgenomen voorschriften.

- De in de artt. 126ma/126ta lid 1 en 126ma lid 2 Sv genoemde situatie doet zich voor in het geval Nederland niet de technische bijstand van een andere lidstaat nodig heeft, maar deze lidstaat wel toestemming moet geven omdat de af te tappen persoon zich in deze lidstaat bevindt. Als voorbeeld kan de situatie worden genoemd waarbij de af te tappen persoon zich in het buitenland bevindt en gebruikmaakt van een Nederlandse gsm-aansluiting. In dit geval zullen de in het buitenland gevoerde gesprekken, die via het Nederlandse netwerk worden afgehandeld, automatisch door Nederland worden afgetapt en opgenomen. Het zal hier voornamelijk gaan om inkomende gesprekken die vanuit Nederland worden gevoerd.

mende gesprekken die vanuit Nederland worden gevoerd.

- De kennisgeving van de officier van justitie wordt via het bureau SIRENE van het KLPD aangeboden aan de bevoegde autoriteiten van de betreffende lidstaat. In de kennisgeving zal de officier van justitie de volgende gegevens moeten opnemen:
 - gaat het om een voornemen tot aftappen of om een lopende tap;
 - vermelding verzoevende autoriteit;
 - bevestiging dat er een rechtmatig tapbevel is afgegeven;
 - gegevens voor de vaststelling identiteit van de af te tappen persoon;
 - aanduiding strafbare feiten;
 - gewenste duur aftappen.

- De aangezochte lidstaat kan (naast de hierboven genoemde gegevens) een beknopt overzicht van de feiten van de Nederlandse zaak verlangen alsmede alle nadere inlichtingen die nodig zijn om te kunnen beoordelen of het aftappen zou worden toegestaan in een soortgelijke nationale zaak.

- De aangezochte lidstaat zal Nederland zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen 96 uur na ontvangst van de kennisgeving, antwoord moeten geven op de kennisgeving. Indien er niet wordt ingestemd met het (voornemen tot) aftappen, dan zullen de bevoegde autoriteiten van de aangezochte lidstaat eisen, voor zover nodig, dat het aftappen onmiddellijk wordt stopgezet.

- Indien na aanvang van de uitvoering van een bevel tot het opnemen van telecommunicatie bekend wordt dat de af te tappen persoon zich op het grondgebied van een andere staat bevindt dan mag het aftappen in dit geval worden voortgezet zolang er nog geen beslissing van de in kennis gestelde lidstaat is verkregen. De afgetapte telecommunicatie mag in dit geval pas worden gebruikt voor het eigen onderzoek nadat de aangezochte lidstaat instemming heeft gegeven naar aanleiding van een gedane kennisgeving (zie art. 20 van de EU-rechtshulpovereenkomst).

- In het geval een aangezochte lidstaat naar aanleiding van een gedane kennisgeving geen instemming heeft verleend, zal de reeds afgetapte telecommunicatie niet mogen worden

gebruikt in het Nederlandse onderzoek. Deze tapgesprekken zullen vernietigd moeten worden. Indien deze bepaling niet wordt nageleefd, zou er sprake kunnen zijn van een vormverzuim, waar overeenkomstig de vaste rechtspraak gevolgen voor de strafzaak (zoals bewijsuitsluiting) aan verbonden kunnen worden.

- Er kunnen uitzonderingen worden gemaakt op de hoofdregel dat er eerst instemming van een aangezochte lidstaat moet worden verkregen alvorens reeds afgetapte telecommunicatie in een Nederlands onderzoek mag worden gebruikt. Dit is het geval indien er sprake is van een bijzondere overeenkomst tussen de betreffende lidstaten of indien er sprake is van een onmiddellijke en ernstige bedreiging van de openbare veiligheid (art. 20 lid 4 sub onder ii van de EU-rechtshulpovereenkomst). Aangezien Nederland vooralsnog geen bijzondere overeenkomsten met individuele lidstaten heeft afgesloten, geldt alleen de uitzondering van een onmiddellijke en ernstige bedreiging van de openbare veiligheid. Het is niet duidelijk wat onder een dergelijke situatie moet worden verstaan, maar gedacht zou kunnen worden aan zaken van leven, dood en ernstige materiële schade of het risico dat een grote partij drugs of wapens verloren gaat.

Aftappen van telecommunicatie en rechtstreekse doorgeleiding naar Nederland

- Op grond van artt. 126ma lid 3 en 126ta lid 2 Sv kan de officier van justitie een bevel als omschreven in art. 126m/126t Sv eveneens afgeven indien dit bevel noodzakelijk is om een andere lidstaat het verzoek te doen om telecommunicatie af te tappen en rechtstreeks door te geleiden ter fine van opname met een technisch hulpmiddel in Nederland. De afgetapte telecommunicatie kan in dit geval meteen in het Nederlandse onderzoek worden gebruikt.

- Deze situatie doet zich voor in het geval Nederland de technische bijstand nodig heeft van een andere lidstaat. Als voorbeeld kan de situatie worden genoemd waarbij de af te tappen persoon zich in Nederland bevindt en deze persoon gebruik maakt van een mobiele satelliettelefoon. In geval van mobiele satelliettele-

communicatie kan het aftappen technisch gezien namelijk alleen plaatsvinden in het grondstation waarvan het satellietstelsel gebruik van maakt.

- Het rechtshulpverzoek van de officier van justitie moet worden vergezeld van een machtiging van de rechter-commissaris en zal via het (L)IRC aan de bevoegde autoriteiten van de buitenlandse lidstaat moeten worden aangeboden.

- In het rechtshulpverzoek zullen de volgende gegevens moeten worden opgenomen:
 - vermelding verzoekende autoriteit;
 - bevestiging dat er een rechtmatig tapbevel is afgegeven;
 - gegevens voor de vaststelling identiteit van de af te tappen persoon;
 - aanduiding strafbare feiten;
 - gewenste duur aftappen;
 - zo veel mogelijk technische gegevens, in het bijzonder het te tappen telefoonnummer.

- De bevoegde autoriteiten van de aangezochte lidstaat kunnen op basis van het rechtshulpverzoek gewoon opdracht geven tot het aftappen. Het rechtshulpverzoek behoeft niet inhoudelijk getoetst te worden.

- In het geval de af te tappen persoon zich in het buitenland (België) bevindt en Nederland bij het aftappen de technische bijstand nodig heeft van een ander land (Frankrijk) dan waar de af te tappen persoon zich bevindt, dan zal Nederland in eerste instantie België in kennis moeten stellen. Nadat Nederland toestemming heeft gekregen van België kan er pas een rechtshulpverzoek worden gericht aan Frankrijk.

- Indien de af te tappen persoon zich in het buitenland bevindt en Nederland ook de technische bijstand nodig heeft van dit land, dan zal het Nederlandse rechtshulpverzoek een beknopt feitenoverzicht moeten bevatten. De bevoegde buitenlandse autoriteiten zijn in dit geval namelijk bevoegd tot volledige toetsing van het rechtshulpverzoek aan het eigen recht. Daarnaast kunnen de bevoegde buitenlandse autoriteiten aan de toestemming aanvullende voorwaarden stellen.

2.5 Opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel

Algemeen

- Op grond van de artt. 126l/126s Sv kan de officier van justitie bevelen dat een opsporingsambtenaar als bedoeld in art. 141, onderdeel b Sv vertrouwelijke communicatie opneemt met een technisch hulpmiddel.

- Onder vertrouwelijke communicatie in de zin van de artt. 126l/126s Sv moet worden verstaan de uitwisseling van informatie tussen twee of meer personen die in beslotenheid plaatsvindt. Vertrouwelijke communicatie kan op zeer verschillende wijzen plaatsvinden. Bijvoorbeeld door het gesproken of geschreven woord, of door de overdracht van signalen via de ether of de kabel. Het opnemen van vertrouwelijke communicatie houdt in het opnemen van die woorden of signalen. Op grond van de bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie kan bijvoorbeeld een in beslotenheid gevoerd gesprek, een niet openbaar e-mailbericht of niet voor het publiek bestemd radioverkeer worden opgenomen.

- Onder vertrouwelijke communicatie wordt ook verstaan de uitwisseling van gegevens met een computer van een instantie, zoals in de situatie waarbij een persoon met behulp van een bankpas gebruik maakt van een geldautomaat. Er vindt in dit geval vertrouwelijke communicatie plaats met de computer van de bank.

- Van vertrouwelijke communicatie is géén sprake indien een gesprek in de openbaarheid plaatsvindt en zonder technisch hulpmiddel kan worden afgeluisterd. Daarnaast is er ook geen sprake van vertrouwelijke communicatie indien een persoon hardop in zichzelf praat of in het geval gegevens voor eigen gebruik in een computer worden ingevoerd. In deze laatste gevallen vindt er namelijk geen interactie plaats tussen twee of meer partijen, en is de in de artt. 126l/126s Sv opgenomen bevoegdheid niet toepasbaar.

- De bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie is toegestaan in geval van een verdenking van een misdrijf als omschreven

in art. 67 lid 1 Sv dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd. De bevoegdheid mag daarnaast slechts worden toegepast indien het onderzoek dit dringend vordert zodat de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit in dit geval nog nadrukkelijker een rol van betekenis spelen.

- Bij de beoordeling van de vraag of een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dienen de feiten en omstandigheden van het geval meegewogen te worden. Met misdrijven die naar hun aard een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, moet worden gedacht aan misdrijven als handel in drugs, mensenhandel, witwassen of wapenhandel. Ook minder ernstige misdrijven kunnen een inbreuk op de rechtsorde opleveren doordat zij in samenhang met andere misdrijven worden gepleegd, zoals in geval van valsheid in geschrift in combinatie met omkoping van ambtenaren teneinde bijvoorbeeld overheidsvergunningen te verkrijgen.

- De bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie kan op grond van art. 126zf Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.

- Voor het opnemen van vertrouwelijke communicatie op grond van art. 126l Sv is niet vereist dat de verdachte aan het gesprek deelneemt. In beginsel kan deze bevoegdheid worden toegepast jegens elke persoon voor zover het belang van het onderzoek dit dringend vordert.

- Indien de bevoegdheid wordt toegepast tegen niet-verdachte personen zal het beginsel van proportionaliteit zwaardere eisen stellen aan de motivering ten aanzien van het toepassen van de bevoegdheid dan in het geval de bevoegdheid wordt ingezet tegen een verdachte.

- Wanneer het gaat om feiten die in

georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd, geldt dat de bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie op grond van art. 126s Sv slechts kan worden toegepast ten aanzien van vertrouwelijke communicatie waaraan een persoon deelneemt ten aanzien van wie uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden voortvloeit dat deze betrokken is bij het in georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven.

Technisch hulpmiddel

- Toepassing van de bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie in de zin van artt. 126l/126s Sv is slechts aan de orde indien er met behulp van een technisch hulpmiddel gegevens, zoals geluidsmateriaal, worden geregistreerd die onderdeel uitmaken van communicatie. Indien in de openbaarheid een vertrouwelijk gesprek wordt gevoerd dat zonder de inzet van een technisch hulpmiddel door een opsporingsambtenaar kan worden afgeluisterd, is er geen sprake van het opnemen van vertrouwelijke communicatie, en is het toegestaan om dit gesprek mee te luisteren zonder de toepassing van de in de artt. 126l/126s Sv opgenomen bevoegdheid.

- Vertrouwelijke communicatie kan zowel worden opgenomen door in de directe omgeving van een persoon een technisch hulpmiddel te plaatsen, zoals een klein microfoonje, als door het op afstand opvangen van signalen met behulp van een zogenaamde richtmicrofoon. In het laatste geval is de kans echter groot dat omgevingsgeluid een storend effect heeft op de kwaliteit van de opname van de communicatie.

- Het is toegestaan om tijdens het opnemen van de communicatie 'live' mee te luisteren indien er zekerheid bestaat dat de communicatie ook daadwerkelijk met het technische hulpmiddel wordt opgenomen zodat achteraf kan worden vastgesteld wat is afgeluisterd en onderschept.

- In art. 126ee Sv is bepaald dat ter uitvoering van een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie slechts gebruik gemaakt mag worden van een technisch hulpmiddel dat vol-

doet aan de technische en procedurele eisen die bij algemene maatregel van bestuur worden gesteld. Het gaat hier om het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering (Stb. 2006, 524).

- Afhankelijk van de specifieke omstandigheden waaronder de inzet van een technisch hulpmiddel plaatsvindt, gelden er naast algemene ook aanvullende technische eisen. De procedurele eisen die in het Besluit zijn opgenomen hebben betrekking op de opslag, verstrekking, plaatsing en inzet van de technische hulpmiddelen.

- Op grond van het besluit mogen alleen gekeurde technische hulpmiddelen worden ingezet bij de uitoefening van de bijzondere opsporingsbevoegdheden. Daartoe is de keuringsdienst van het Korps landelijke politiediensten belast met de keuring van technische hulpmiddelen en componenten. Van de keuring wordt een rapport opgemaakt waarin wordt beschreven in hoeverre het technische hulpmiddel of de component voldoet aan de algemene en aanvullende technische eisen die het besluit stelt. Bij de inzet van het technische hulpmiddel dient de opsporingsambtenaar te bepalen welke technische eisen van toepassing zijn, gelet op de omstandigheden waaronder de inzet plaatsvindt. Op basis van de keuringsrapporten kan hij vervolgens bepalen welk technisch hulpmiddel of welke componenten mogen worden ingezet.

- Indien de kwaliteit van de opgenomen communicatie van een dermate slechte kwaliteit is dat het niet of slechts beperkt bruikbaar is, kan de verstaanbaarheid van de inhoud van het gesprek worden verbeterd met behulp van een technische bewerking. In art. 15 van het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering is bepaald dat een technische bewerking alleen mag plaatsvinden op een kopie van de oorspronkelijk geregistreerde communicatie.

- De technische bewerking zal moeten plaatsvinden aan de hand van een vast te stellen protocol waarin de stappen in het proces van bewerking zodanig zijn vastgelegd dat achteraf volledig controleerbaar is welke technische bewerkingen hebben plaatsgehad. Op deze wijze kan manipulatie worden uitgesloten. Van de techni-

sche bewerking moet een schriftelijk verslag worden opgemaakt waarin dit proces wordt beschreven.

Betreden van besloten plaatsen en woningen

- Het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel zal veelal pas mogelijk zijn indien in de directe omgeving van een persoon technische apparatuur, zoals kleine microfoons (ook wel 'bugs' genaamd), worden geplaatst. Hiertoe zal het nodig kunnen zijn om heimelijk besloten plaatsen of woningen te betreden zonder toestemming van de rechthebbende.

- Een besloten plaats is een niet openbare en niet voor ieder toegankelijke plaats, zoals een garage, een bedrijfsruimte of een schuur. Ook woningen en daaraan gelijk gestelde ruimten zijn besloten plaatsen.

- In de wet is geen definitie opgenomen van het begrip 'woning'. Voor een nadere omschrijving van dit begrip zal dan ook aansluiting moeten worden gezocht bij de parlementaire geschiedenis van de Algemene wet op het binnentreden (Awbi). Gezien de strekking van deze wet moet onder woning elke plaats worden begrepen waar zich daadwerkelijk privé-huiselijk leven afspeelt. Het gebruik van een plaats is derhalve beslissend. Het kan dus gaan om een caravan, een hotelkamer of een woongedeelte van een vervoermiddel.

- Op grond van de artt. 126l/126s lid 2 Sv is de officier van justitie, na een verkregen machtiging van de rechter-commissaris, bevoegd om te bepalen dat ter uitvoering van een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie een besloten plaats, waaronder begrepen een woning, wordt betreden zonder toestemming van de rechthebbende.

- De in de artt. 126l/126s lid 2 Sv geregelde bevoegdheid om een besloten plaats (waaronder begrepen een woning) te betreden, moet uitdrukkelijk worden onderscheiden van de betredingsbevoegdheid op grond van de artt. 126k/126r Sv. In de artt. 126k/126r Sv gaat het namelijk om een zelfstandige bevoegdheid om heimelijk een besloten plaats (niet zijnde een woning) te betreden teneinde

aldaar opsporingsactiviteiten te verrichten (zoals het plaatsen van een technisch hulpmiddel om de aanwezigheid of verplaatsing van een goed vast te kunnen stellen), terwijl het in de artt. 126l/126s lid 2 Sv gaat om een afgeleide bevoegdheid.

- Op één punt verschillen de regelingen van art. 126l en 126s Sv van elkaar. Op grond van art. 126s lid 2 Sv is het heimelijk betreden van een woning slechts toegestaan indien in het kader van het georganiseerd verband misdrijven worden beraamd of gepleegd waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld, terwijl art. 126l lid 2 Sv bepaalt dat dit slechts is toegestaan indien er sprake is van een verdenking van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaren of meer is gesteld.

- Voor het heimelijk betreden van een woning geldt, op grond van de artt. 126l/126s lid 2 Sv, als extra voorwaarde dat het onderzoek de toepassing hiervan dringend moet vorderen. Er geldt in dit geval dus een dubbele noodzakelijkheidstoets. Niet alleen de toepassing van de bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie moet dringend worden gevorderd door het belang van het onderzoek, maar ook het feit dat dit in een woning moet gebeuren.

- Indien een woning heimelijk moet worden betreden voor het plaatsen van een technisch hulpmiddel dan zijn, naast de eisen die in het Besluit technische hulpmiddelen strafvoordering zijn gesteld, ook de bepalingen van de Awbi van toepassing. Hierop gelden echter enkele uitzonderingen. In de laatste volzin van de artt. 126l/126s lid 2 Sv is bepaald dat de in art. 2 lid 1 van de Awbi opgenomen verplichting om een machtiging te tonen niet van toepassing is. Het binnentreden in een woning vindt immers op een heimelijke wijze plaats op bevel van de officier van justitie na een verkregen machtiging van de rechter-commissaris.

- Hoewel de wet hier niets over vermeldt, is het betreden van een besloten plaats ter uitvoering van een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie zowel toegestaan om

een technisch hulpmiddel te plaatsen als te verwijderen. De bevoegdheid tot het plaatsen van een technisch hulpmiddel omvat namelijk ook de bevoegdheid tot het verwijderen van het hulpmiddel. Ook in het geval de geldigheidsduur van een bevel reeds is verstreken, is het toegestaan dat een besloten plaats wordt betreden om een technisch hulpmiddel (dat nog niet is verwijderd) alsnog te verwijderen.

Procedure

Algemeen

Bij de beschrijving van de onderstaande procedure is uitgegaan van de situatie, zoals die was ten tijde van de inwerkingtreding van het Besluit technische hulpmiddelen strafvoordering (Stb. 2006, 524). Dit Besluit zal echter aanleiding geven tot dat een aanpassing van deze procedure. Bij het ter perse gaan van het handboek was het niet mogelijk om een beschrijving te geven van de mogelijke aanpassingen en wijzigingen in de procedure.

- Een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie kan slechts door de officier van justitie worden afgegeven, nadat hij op zijn vordering een schriftelijke machtiging heeft gekregen van de rechter-commissaris. Als uitgangspunt geldt echter dat de officier van justitie eerst toestemming dient te verkrijgen binnen de OM-lijn alvorens hij een vordering kan doen aan de rechter-commissaris.

- De behandelend officier van justitie stelt zich telefonisch in verbinding met het Landelijk Parket. Hij zal vervolgens in het bezit worden gesteld van een aanmeldingsformulier waarin hij aan het Landelijk Parket verzoekt om contact op te nemen met de Dienst Specialistische Recherche Toepassingen van het Korps Landelijke Politiediensten – hierna te noemen DSRT – met betrekking tot de noodzakelijke facilitaire ondersteuning bij het opnemen van vertrouwelijke communicatie.

- De behandelend officier van justitie verstuurt het ingevulde aanmeldingsformulier, dat is ondertekend door de hoofdofficier van justitie, en een aanvraagrapportage aan het Landelijk

Parket. In de rapportage wordt ten minste vermeld:

- de doelstelling van het onderzoek
- de stand van zaken van het onderzoek
- de criminele organisatie (kaliber/omvang/organisatiegraad)
- soort criminaliteit
- de termijn waarbinnen de operatie dient plaats te vinden
- de reeds ingezette opsporingsmiddelen
- een motivering van het verzoek opnemen vertrouwelijke communicatie
- betreft het verzoek een rechtshulpverzoek.

• Alle ingediende verzoeken worden door de officier van justitie van het Landelijk Parket, belast met het gezag over de DSRT, aan de wet en in nadere regelgeving gestelde eisen getoetst. Meer in het bijzonder spelen in de prioritering de volgende elementen een rol:

- de aard en ernst van het strafbare feit, daaronder begrepen de mate waarin het strafbare feit een inbreuk op de rechtsorde maakt alsmede de mate van (acuut) levensgevaar;
- het redelijkerwijs te verwachten resultaat van de toepassing van de bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel;
- de reeds beschikbare informatie met betrekking tot de (precieze) locatie waar de vertrouwelijke communicatie zal worden opgenomen;
- de termijn waarbinnen een aanvang dient te worden gemaakt met het opnemen van de vertrouwelijke communicatie;
- de beschikbare capaciteit aan mensen en middelen bij de DSRT;
- de vraag of het verzoek een rechtshulpverzoek betreft.

• Verzoeken waarvan op voorhand kan worden vastgesteld dat de inzet van de bevoegdheid tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie in het onderhavige geval geen duidelijke meerwaarde heeft of waarvan het afbreukrisico niet in verhouding staat tot het te verwachte resultaat zullen niet verder in behandeling worden genomen.

• Verzoeken die om capaciteitsredenen niet verder in behandeling worden genomen, worden -indien

gewenst- in portefeuille gehouden. Zodra de capaciteit weer beschikbaar is en het onderzoek dit nog altijd dringend vordert, kan alsdan tot verdere behandeling worden besloten.

• Het Landelijk Parket zal de behandelend officier van justitie schriftelijk in kennis stellen over het verloop van de prioritering.

• Nadat binnen de OM-lijn toestemming is gegeven, kan de officier van justitie een vordering doen aan de rechter-commissaris om een machtiging te verstrekken. De officier van justitie die, met machtiging van de rechter-commissaris, een schriftelijke bevel tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie heeft afgegeven, zal zich opnieuw tot het Landelijk Parket moeten wenden met het verzoek om uitvoering te doen geven aan het bevel.

Inhoud bevel

• Een bevel van de officier van justitie tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie is schriftelijk en strekt zich maximaal uit over een periode van ten hoogste vier weken en kan telkens worden verlengd met maximaal vier weken. Daarnaast kan het bevel, met machtiging van de rechter-commissaris, worden gewijzigd en aangevuld.

• In het bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie moeten de feiten en omstandigheden vermeld worden waaruit blijkt dat is voldaan aan de voorwaarden, zoals bedoeld in het eerste lid van de artt. 126l/126s Sv. Omdat in het proces-verbaal van een opsporingsambtenaar tot aanvraag van een bevel tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie reeds een uiteenzetting is gegeven van deze feiten en omstandigheden, wordt in de modellen van de artt. 126l/126s Sv volstaan met de passage 'Gelet op de feiten en/of omstandigheden die uit het onderzoek zijn gebleken en die staan gerelateerd in het proces-verbaal vand.d....'.

• In het bevel van de officier van justitie zal het misdrijf en de naam of een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte vermeld moeten worden. Indien de verdachte onbekend is, kan in het bevel worden volstaan met de vermelding dat er

sprake is van een N.N.-verdachte. In geval van art. 126s Sv zal een omschrijving gegeven moeten worden van het georganiseerd verband in plaats van de naam of aanduiding van de verdachte.

• Daarnaast moet ten minste een van de personen in het bevel worden genoemd die aan de communicatie deel zal nemen. Indien het bevel betrekking heeft op een situatie waarbij een technisch hulpmiddel wordt geplaatst in een besloten plaats of een vervoermiddel dan kan in dit geval ook worden volstaan met een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van die plaats of dat vervoermiddel. Tot slot zal in het bevel de wijze vermeld moeten worden waarop aan het bevel uitvoering zal worden gegeven.

• De opsporingsambtenaar die belast is met het uitluisteren of uitlezen (in geval van een IP- of e-mailtap) van de op te nemen vertrouwelijke communicatie dient binnen drie dagen proces-verbaal op te maken van het feit dat de communicatie is opgenomen. Dit betekent dus niet dat binnen deze drie dagen de opgenomen communicatie ook daadwerkelijk door de opsporingsambtenaar moet zijn uitgewerkt in een proces-verbaal. In het Wetboek van Strafvordering is namelijk geen concrete termijn gesteld voor het uitwerken van opgenomen vertrouwelijke communicatie. Artikel 152 Sv zou in dit geval als uitgangspunt kunnen gelden, maar ook in dit artikel wordt verder geen concrete termijn genoemd. In dit artikel is wel bepaald dat opsporingsambtenaren ten spoedigste proces-verbaal moeten opmaken van het door hen opgespoorde strafbare feit of hetgeen door hen tot opsporing is verricht of bevonden.

Spoedprocedure

• In geval van dringende noodzaak behoort een spoedprocedure, met inachtneming van de duur van het haalbaarheidsonderzoek en de capacitaire beschikbaarheid van mensen en middelen, tot de mogelijkheden. De behandelend officier van justitie bepaalt of er sprake is van een dringende noodzaak.

• Een officier van justitie kan mondeling een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie afgeven, nadat

hij binnen de OM-lijn toestemming heeft verkregen en hij op zijn vordering een mondelinge machtiging heeft gekregen van de rechter-commissaris. Uitzondering hierop betreft de situatie waarbij ter uitvoering van een bevel een woning moet worden betreden. In zo'n geval kan zowel het bevel van de officier van justitie als de machtiging van de rechter-commissaris (ook in geval van dringende noodzaak) uitsluitend schriftelijk worden gegeven.

- De officier van justitie zal ter bevestiging van de mondeling gedane vordering een schriftelijke vordering moeten indienen bij de rechter-commissaris. Het mondelinge bevel van de officier van justitie zal, nadat de rechter-commissaris een schriftelijke machtiging heeft afgegeven, binnen drie dagen op schrift moeten worden gesteld en worden verstrekt aan het DSRT.

Betreden van een woning

- Indien ter uitvoering van een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie een woning moet worden betreden, dan zal de officier van justitie, alvorens hij van de rechter-commissaris een machtiging vordert, eerst toestemming moeten verkrijgen van het College van procureurs-generaal. Het College beslist, na advies van de Centrale Toetsingscommissie (CTC), over de toepassing van de bevoegdheid. **Zie hieromtrent hoofdstuk 4 Centrale Toetsingscommissie (CTC).**

- Het opnemen van vertrouwelijke communicatie in een penitentiaire inrichting, daaronder begrepen de bezoekersruimte in die inrichting, dient ook via de CTC ter toetsing te worden voorgelegd aan het College.

- Voordat de zaak wordt voorgelegd aan de CTC zal door de DSRT een haalbaarheidsonderzoek moeten worden opgesteld met betrekking tot de technische en tactische uitvoerbaarheid en de haalbaarheid van de voorgenomen inzet van de bevoegdheid. Op grond hiervan kan inzicht worden verkregen of er met succes gevolg kan worden gegeven aan een bevel tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie.

- Het haalbaarheidsonderzoek zal zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval

binnen 5 werkdagen, na ontvangst van de aanvraagrapportage van de behandelend officier van justitie worden uitgevoerd.

- Het resultaat van het haalbaarheidsonderzoek zal door de DSRT schriftelijk aan het Landelijk Parket worden aangeboden. Het Landelijk Parket zal een afschrift van het haalbaarheidsonderzoek aan de verantwoordelijk hoofdofficier van justitie doen toekomen.

- In het haalbaarheidsonderzoek zal ten minste worden vermeld:
 - de complexiteit van de operatie aangaande de locatie/plaats
 - de complexiteit van de operatie aangaande het betreffende object
 - de complexiteit van de operatie aangaande de beveiligingsgraad van het object
 - de informatie die door het rechteam aan DSRT moet worden verstrekt
 - welke (indien noodzakelijk) additionele bevelen er dienen te worden overwogen
 - welke operationele ondersteuning er van de aanvragende instantie wordt verwacht

- Nadat het College toestemming heeft gegeven, vordert de officier van justitie een schriftelijke machtiging van de rechter-commissaris.

- De toestemming van het College is aan een termijn gebonden. Deze termijn hoeft niet gelijk te zijn aan de wettelijke geldigheidsduur van het bevel van de officier van justitie van ten hoogste vier weken. Indien toestemming is gegeven voor een termijn die de geldigheidsduur van het bevel overstijgt, kan het bevel met inachtneming van die termijn en na machtiging van de rechter-commissaris worden verlengd. **Zie hieromtrent hoofdstuk 4 Centrale Toetsingscommissie (CTC).**

Uitvoering

Algemeen

Voor deze opsporingsbevoegdheid geldt uiteraard ook hetgeen in hoofdstuk 1 is vermeld over

- schriftelijke verantwoording,
- bescherming van beroepsgeheimhouders,
- afscherming,

- notificatie,
- gegevensbeheer, en
- internationale samenwerking.

Als aanvulling hierop geldt nog ten aanzien van:

Notificatie

- In geval van het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel waarbij de woning is betreden, zal de mededeling moeten voldoen aan de voorwaarden van verslaglegging, zoals vermeld in artikel 10 lid 2 van de Algemene wet op het binnentreden. Naast deze mededeling zal aan de betrokkene, op grond van art. 11 lid 2 van die wet, een afschrift van het verslag van het binnentreden verstrekt moeten worden.

Uitvoering door opsporingsambtenaren

- In lid 1 van de artt. 126l/126s Sv is bepaald dat vertrouwelijke communicatie alleen kan worden opgenomen door opsporingsambtenaren als bedoeld in art. 141, onderdeel b Sv. Dit betekent dat uitsluitend opsporingsambtenaren van politie kunnen worden belast met de uitvoering van een bevel tot het opnemen van vertrouwelijke communicatie. Het kan hier zowel gaan om de opsporingsambtenaren die werkzaam zijn bij het Korps Landelijke Politiediensten als bij de regiokorpsen van politie. De officier van justitie kan de opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten en de Koninklijke Marechaussee (KMAR) dus niet belasten met de uitvoering van een bevel..

- Art. 7 lid 1 van het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering bepaalt dat de technische hulpmiddelen alleen mogen worden geplaatst door politiemensen die daartoe zijn aangewezen door de korpsbeheerder. Deze opsporingsambtenaren zullen moeten voldoen aan de bekwaamheidseisen die zijn opgenomen in de **Regeling opnemen vertrouwelijke communicatie politie** (Stcrt. 2000, 7) en de **Regeling vakbekwaamheid technische hulpmiddelen strafvordering** (Stcrt. 2006, 251) (opgenomen in hoofdstuk 5).

- Indien ter uitvoering van een bevel opnemen van vertrouwelijke communicatie een woning of een andere

besloten plaats moet worden betreden, dan bepaalt art. 7 lid 2 dat slechts opsporingsambtenaren die in het bezit zijn van een door de minister van Justitie aangewezen document hiermee mogen worden belast. Met dit document wordt een certificaat van vakbekwaamheid bedoeld, zoals bepaald in art. 1 onder d van de Regeling vakbekwaamheid technische hulpmiddelen strafvordering.

- Art. 7 lid 4 van het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering bepaalt dat een opsporingsambtenaar proces-verbaal moet opmaken van het plaatsen van een technisch hulpmiddel. Daarnaast wordt in de artt. 126l/126s lid 8 Sv bepaald dat binnen drie dagen proces-verbaal moet worden opgemaakt van het (enkele) feit dat communicatie is opgenomen.

- Hoewel de opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten en de KMAR op grond van de artt. 126l/126s Sv niet bevoegd zijn om vertrouwelijke communicatie op te nemen, zijn deze opsporingsambtenaren wel bevoegd om eenmaal opgenomen communicatie uit te werken en te analyseren.

2.6 Stelselmatige informatie-inwinning door een opsporingsambtenaar

Algemeen

- Op grond van de artt. 126j/126qa Sv kan de officier van justitie in het belang van het onderzoek bevelen dat een opsporingsambtenaar stelselmatig informatie inwint over een verdachte of een persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven.

- De bevoegdheid tot stelselmatige informatie-inwinning is toegestaan in geval van een verdenking van een misdrijf (art. 126j Sv), dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd (art. 126qa Sv).

- De bevoegdheid tot het stelselmatig inwinnen van informatie kan op grond van art. 126zd Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

- Een opsporingsambtenaar die stelselmatig informatie inwint, zal op een actieve wijze interfereren in het leven van de verdachte of de betrokkene bij een georganiseerd verband om zo informatie over hem te kunnen verzamelen. De opsporingsambtenaar kan zijn informatie vergaren door in de directe omgeving van de verdachte of de betrokkene van een georganiseerd verband te verkeren en aan activiteiten en gesprekken deel te nemen, waaraan deze persoon ook deelneemt. Daarnaast kan de opsporingsambtenaar zijn informatie ook opdoen bij derden, zoals vrienden en zakelijke relaties van de verdachte of de betrokkene van een georganiseerd verband. Stelselmatige informatie-inwinning kan plaatsvinden door deel te nemen aan een sportclub, het (telkens) bezoeken van dezelfde uitgaansgelegenheid, waar de verdachte ook gewend is heen te gaan of het deelnemen aan een zogenaamde newsgroup op internet.

- Er is sprake van stelselmatige informatie-inwinning indien door het inwinnen van informatie een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Bij toepassing van deze bevoegdheid is het niet mogelijk om de stelselmatigheid vast te stellen aan de hand van de criteria die worden gebruikt in geval van stelselmatige observatie. Bij het vaststellen van de stelselmatigheid zal in dit geval doorslaggevende betekenis moeten worden toegekend aan de volgende criteria: de aard van de te verkrijgen informatie en de wijze waarop de informatie zal worden verkregen, waarbij de duur van het contact, de locaties waar de informatie wordt ingewonnen en de misleiding van de verdachte en zijn omgeving een rol spelen. Elk voor zich, maar met name in combinatie, zijn deze elementen bepalend voor de beantwoording van de vraag of in een bepaald geval een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Het gaat in dit geval dus om de meer ingrijpende vormen van stelselmatige informatie-inwinning die een verdergaande inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van degene over wie gegevens worden ingewonnen.

- Ten aanzien van de aard van de te

verkrijgen informatie geldt dat vooral gevoelige gegevens in de zin van art. 126nf Sv (godsdienst, seksuele geaardheid) snel tot gevolg kunnen hebben dat er sprake is van stelselmatige informatie-inwinning. Hoewel ook gegevens over de financiële zaken van een persoon of informatie dat een persoon een buitenechtelijke relatie onderhoudt, en met wie, weliswaar privacygevoelig zijn, is dit op zich niet doorslaggevend voor de vraag of er sprake is van stelselmatige informatie-inwinning. Indien te verwachten valt dat er gegevens worden verkregen die gevoelig zijn van aard, zal de officier van justitie op grond van de artt. 126j/126qa Sv een bevel moeten verstrekken.

- Ten aanzien van de wijze waarop stelselmatig informatie kan worden ingewonnen, geldt een drietal criteria:
 - Duur van het contact: Indien er slechts sprake is van een eenmalig of kortdurend contact, bijvoorbeeld in een kroeg, zal de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de betrokken persoon minder of niet aanwezig zijn;

- Locaties: Schending van de persoonlijke levenssfeer zal zich eerder voordoen in het geval het optreden van de opsporingsambtenaar plaatsvindt in niet-openbare plaatsen, zoals een bordeel, kerkinstelling, moskee of penitentiaire inrichting dan in het geval de undercoveroperatie plaatsvindt in een café;

- Misleiding van de verdachte en zijn omgeving: Kenmerkend voor de bevoegdheid tot het stelselmatig inwinnen van informatie is dat de opsporingsambtenaar undercover optreedt. Voor de buitenwereld is dan niet kenbaar dat de opsporingsambtenaar optreedt in het kader van zijn opsporingstaak. De opsporingsambtenaar kan in dit geval gebruikmaken van een aangenomen identiteit. De persoon met wie de opsporingsambtenaar in contact treedt, wordt door dergelijk optreden misleid. Deze persoon is zich er immers niet van bewust dat zijn gesprekspartner een opsporingsambtenaar is waardoor hij eerder geneigd zal zijn om informatie te vertellen die hij anders niet zou vertellen als hij zou weten dat het gaat om een opsporingsambtenaar. De mate van inbreuk op de privacy is niet in alle gevallen van misleiding even groot. Dit is afhankelijk van de

wijze waarop de dekmantel van de 'undercover'opsporingsambtenaar is opgebouwd. Zo maakt het nogal een verschil of de 'undercover'opsporingsambtenaar een enkele keer een bezoek brengt aan een café of dat hij in hetzelfde café achter de bar gaat werken.

- De opsporingsambtenaar die uitvoering geeft aan een bevel stelselmatige informatie-inwinning mag zich in die hoedanigheid niet schuldig maken aan of betrokken zijn bij het plegen van strafbare feiten. De opsporingsambtenaar die stelselmatig informatie inwint kan in een situatie belanden waarin hij noodgedwongen, bijvoorbeeld in het kader van de instandhouding en opbouw van zijn dekmantel, een strafbaar feit moet plegen. Indien het in dit geval niet mogelijk is dat door de officier van justitie mondeling een bevel pseudo-koop of -dienstverlening wordt verleend, is de opsporingsambtenaar in beginsel als verdachte strafrechtelijk aansprakelijk. Hij kan immers geen beroep doen op art. 43 Sr. De officier van justitie zal achteraf moeten beoordelen of het verrichten van de strafbare handelingen aanvaardbaar of onontkoombaar was in het licht van de uit te voeren undercoveroperatie. Mocht dit inderdaad het geval zijn geweest, dan kan de officier van justitie besluiten om niet tot vervolging over te gaan.

- Er is geen bevel vereist voor het heimelijk inwinnen van informatie dat het karakter van stelselmatigheid mist en waarbij dus niet een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Volgens vaste rechtspraak kan dergelijk politieoptreden plaatsvinden op grond van art. 2 Politiewet en/of de artt. 141/142 Sv. Deze algemene taakstellende artikelen leveren namelijk een voldoende wettelijke basis op voor die vormen van informatie-inwinning die geen, dan wel slechts een beperkte, inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van de persoon over wie informatie wordt ingewonnen. Omdat de mate van misleiding van de betrokken perso(o)n(en) risico's ten aanzien van de integriteit in de opsporing met zich mee kunnen brengen, kan het in sommige gevallen waarbij er, gelet op de aard van de te verkrijgen informatie, geen sprake is

van stelselmatige informatie-inwinning toch gewenst zijn om een bevel af te geven.

- Indien een 'undercover'opsporingsambtenaar in gesprek komt met een verdachte en in dit gesprek vragen aan hem stelt over diens betrokkenheid bij een strafbaar feit dan is er geen sprake van een verhoorsituatie of van een functioneel equivalent van een verhoor. In dit geval hoeft de cautie dan ook niet gegeven te worden. Immers, de verdachte wordt in zo'n geval namelijk niet als verdachte gehoord en bovendien ontbreekt, gezien het feit dat de opsporingsambtenaar niet als zodanig herkenbaar is, de tijdens een politieverhoor op de verdachte uitgeoefende druk. Dit kan bijvoorbeeld anders liggen in het geval de 'undercover'opsporingsambtenaar zich laat insluiten in het huis van bewaring waar de verdachte zich ook bevindt en probeert met de verdachte in contact te komen of zelfs arrangeert dat hij samen met de verdachte op één cel wordt geplaatst. Het op een dergelijke wijze inwinnen van informatie wordt volgens vaste rechtspraak toelaatbaar geacht tenzij de verdachte feitelijk in een verhoorsituatie is komen te verkeren. Of dit het geval is geweest is, is echter afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval. Hierbij speelt een aantal factoren een rol, zoals de houding van de verdachte tijdens de eerder gehouden politieverhooren (doet hij een beroep op zijn zwijgrecht?) en de wijze waarop de verdachte wordt benaderd door de 'undercover'opsporingsambtenaar (Is er bijvoorbeeld bepaalde druk op de verdachte uitgeoefend?).

Procedure

- De officier van justitie is zelfstandig bevoegd om een bevel stelselmatige informatie-inwinning af te geven.

- Indien er twijfel bestaat of de in een bepaald onderzoek voorgenomen of aangevragen informatie-inwinning niet al te zeer in de richting van infiltratie gaat, moet voor wat betreft het toetsingstraject worden gekozen voor het infiltratieregime. Dit heeft met name als consequentie dat in de goedkeuringsprocedure, via de Centrale Toetsingscommissie, het College van procureurs-generaal moet worden betrokken.

- Het bevel van de officier van justitie is schriftelijk en vermeldt het misdrijf en indien bekend de naam of een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte of de betrokkene van een georganiseerd verband. In dit laatste geval zal er ook een omschrijving gegeven moeten worden van het georganiseerd verband.

- In het bevel moeten daarnaast de feiten en omstandigheden worden vermeld waaruit blijkt dat is voldaan aan de voorwaarden, zoals bedoeld in de artt. 126j/126qa lid 1 Sv. Ook zal in het bevel de wijze waarop aan het bevel uitvoering wordt gegeven, moeten worden vermeld. Omdat deze vereisten reeds in het aanvraagproces-verbaal van een opsporingsambtenaar zijn beschreven, kan in het bevel worden volstaan met een verwijzing naar dit proces-verbaal.

- Ten aanzien van de beschrijving van de wijze waarop aan het bevel uitvoering wordt gegeven, kan worden gedacht aan het vermelden van de locaties waar de opsporingsambtenaar informatie zal verzamelen, de personen met wie de opsporingsambtenaar in contact zal treden of de inzet van een politie-infiltratieteam (PIT). Dat infiltranten van een PIT worden belast met de uitvoering van een bevel 126j/126qa Sv is puur van organisatorisch belang, en maakt niet dat er eigenlijk sprake is van infiltratie.

- De duur van een bevel is maximaal drie maanden. Het bevel kan telkens worden verlengd met een termijn van drie maanden (art. 126g, lid 4 en art. 126o, lid 5 Sv). Daarnaast kan het bevel worden gewijzigd en aangevuld.

- Bij dringende noodzaak kan het bevel mondeling worden gegeven. De officier van justitie zal dan binnen drie dagen het bevel op schrift moeten stellen.

Uitvoering door opsporingsambtenaren

- Een bevel stelselmatig inwinnen van informatie kan zowel worden gegeven aan opsporingsambtenaren van politie (art. 141 onderdeel b Sv) als aan opsporingsambtenaren van de Koninklijke Marechaussee of de bijzondere opsporingsambtenaren (art. 141, onderdeel c of art. 142 Sv). Deze

opsporingsambtenaren kunnen lid zijn van een infiltratieteam.

- Een opsporingsambtenaar die geen lid is van een infiltratieteam kan alleen worden belast met de uitvoering van een bevel stelselmatige informatie-inwinning indien hij beschikt over de specifieke kennis en vaardigheden die nodig zijn voor de uitvoering van deze bevelen. Voor de opsporingsambtenaren van de Koninklijke Marechaussee of de bijzondere opsporingsdiensten geldt daarnaast de in de artt. 2 en 3 van het Samenwerkingsbesluit bijzondere opsporingsdiensten (Stb. 1999, 549) genoemde voorwaarden. Deze voorwaarden hebben betrekking op de opleiding en samenwerking met opsporingsambtenaren van politie als bedoeld in art. 141 sub b Sv.

- In het geval een opsporingsambtenaar die geen lid is van een infiltratieteam wordt belast met de uitvoering van een bevel stelselmatige informatie-inwinning, dan kan deze opsporingsambtenaar gedurende de uitvoering van het bevel worden begeleid door een begeleider van een infiltratieteam.

- Indien te verwachten valt dat de opsporingsambtenaar die stelselmatig informatie inwint gedurende enige (soms langere) tijd met een aangenomen (valse) identiteit frequent in de omgeving van de verdachte verkeert, is het in beginsel geboden om leden van het Landelijk infiltratieteam (Team Landelijke Infiltratie (TLI)) en de regionale politie-infiltratieteams (PIT) met de uitvoering van een bevel te belasten. De officier van justitie beslist hierover.

- De inzet van een politieel infiltratieteam zal in ieder geval geboden zijn wanneer het er naar uitziet dat (na verloop van tijd) het stelselmatig inwinnen van informatie zal overgaan in een infiltratie-actie. Zie hieromtrent Regeling infiltratieteams, Stcrt. 2000, 7.

- De opsporingsambtenaar die is belast met de uitvoering van een bevel stelselmatig inwinnen van informatie zal de door hem uitgevoerde opsporingsactiviteiten en de door hem geconstateerde bevindingen moeten vastleggen in een verslag of journaal.

Dit is een intern werkdokument van de politie dat niet bij de processtukken hoeft te worden gevoegd.

Daarnaast zal de opsporingsambtenaar een proces-verbaal moeten opmaken waarin de voor de zaak relevante gegevens (zowel in ontlastende als belastende zin) staan gerelateerd. Dit proces-verbaal moet wel bij de processtukken worden gevoegd.

2.7 Stelselmatige informatie-inwinning door een burger

Algemeen

- Op grond van art. 126v Sv kan de officier van justitie in het belang van het onderzoek bevelen dat een opsporingsambtenaar met een persoon die opsporingsambtenaar is, overeenkomen dat deze bijstand verleent aan de opsporing door stelselmatig informatie in te winnen omtrent een verdachte of een persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven.

- De bevoegdheid tot stelselmatige informatie-inwinning door een burger is toegestaan in geval van een verdenking van een misdrijf, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd.

- Een burger die stelselmatig informatie inwint, zal op een actieve wijze interfereren in het leven van de verdachte of de betrokkene bij een georganiseerd verband om zo informatie over hem te kunnen verzamelen. De burger kan zijn informatie vergaren door in de directe omgeving van de verdachte of de betrokkene van een georganiseerd verband te verkeren en aan activiteiten en gesprekken deel te nemen, waaraan deze persoon ook deelneemt. Daarnaast kan de burger zijn informatie ook opdoen bij derden, zoals vrienden en zakelijke relaties van de verdachte of de betrokkene van een georganiseerd verband. Stelselmatige informatie-inwinning kan plaatsvinden door deel te nemen aan een sportclub, het (telkens) bezoeken van dezelfde uitgaansgelegenheden, waar de verdachte ook gewend is heen te gaan of het deelnemen aan een zogenaamde newsgroup op internet.

- Er is sprake van stelselmatige informatie-inwinning indien door het

inwinnen van informatie een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Bij toepassing van deze bevoegdheid is het niet mogelijk om de stelselmatigheid vast te stellen aan de hand van de criteria die worden gebruikt in geval van stelselmatige observatie. Bij het vaststellen van de stelselmatigheid zal in dit geval doorslaggevende betekenis moeten worden toegekend aan de volgende criteria: de aard van de te verkrijgen informatie en de wijze waarop de informatie zal worden verkregen, waarbij de duur van het contact, de locaties waar de informatie wordt ingewonnen en de misleiding van de verdachte en zijn omgeving een rol spelen. Elk voor zich, maar met name in combinatie, zijn deze elementen bepalend voor de beantwoording van de vraag of in een bepaald geval een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen. Het gaat in dit geval dus om de meer ingrijpende vormen van stelselmatige informatie-inwinning die een verdergaande inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van degenen over wie gegevens worden ingewonnen. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 2.6 Stelselmatige informatie-inwinning door een opsporingsambtenaar.**

- Teneinde te kunnen bepalen of door de beoogde wijze van informatie-inwinning door een burger een meer dan beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer zal worden gemaakt, dienen in ieder geval twee vragen te worden beantwoord. Een positieve beantwoording van beide vragen levert een sterke indicatie op dat sprake is van stelselmatige informatie-inwinning waarvoor een bevel op grond van art. 126v Sv nodig is.

- De eerste vraag betreft de mate van politiebemoeienis. Actieve politiebemoeienis is een indicatie voor stelselmatige informatie-inwinning. Daarvan is sprake wanneer de politie zich actief mengt in de gedragingen van de informatie-inwinnende en deze vraagt bepaalde activiteiten te ondernemen, bijvoorbeeld door in de toekomst informatie in te winnen of door een wijziging aan te brengen in de positie van de burger ten opzichte van wie hij informatie inwint. Leidend criterium bij de beantwoording van deze vraag is – op grond

van de jurisprudentie inzake particuliere opsporing – of, gelet op het aandeel van de politie in het uitvoeren van bepaalde informatie-inwinnende activiteiten door een burger, sprake is van inmenging van de politie in de uitvoering van het in het eerste lid van artikel 8 EVRM gewaarborgde recht van de verdachte op 'respect for his private life and correspondence'. Dit wordt bepaald aan de hand van de mate van de door de politie toegepaste sturing. In het geval het initiatief is uitgegaan van de burger / informatie-inwinnende en de politie niet veel verder gaat dan het doen van puur informatieve mededelingen en het geven van (vrijblijvend) advies, kan niet gesproken worden van actieve politiebemoeienis. Het EHRM-arrest inzake M.M. vs Nederland noopt tot een terughoudende opstelling van politie en justitie, onder de aantekening dat dit arrest zich lijkt te beperken tot informatievergaring voor bewijsdoeleinden (dit arrest is opgenomen in hoofdstuk 2.7.7).

• De tweede vraag is of de beoogde informatie-inwinnende zich beweegt in een omgeving waarin de (potentiële) verdachte mag veronderstellen onbevange- n zichzelf te kunnen zijn. Van een dergelijke omgeving zal in het algemeen sprake zijn als het betreft de binnenste privé-kring. De locatie kan daarbij een bepalende factor zijn. Als in een dergelijke omgeving informatie wordt ingewonnen, wordt in het algemeen, door het privé-karakter van die omgeving, een meer dan beperkte inbreuk op de privacy gemaakt. Dat maakt de inwinning 'stelselmatig'. Het voorgaande kan in een matrix als volgt worden weergegeven:

	A	B	C	D
1. Actieve politie- bemoeienis	ja	nee	ja	Nee
2. Binnenste privé-kring	ja	ja	nee	Nee
Bevel ex art. 126v Sv	ja	nee	nee	Nee

– In geval A is altijd een bevel ex art. 126v Sv nodig.
 – In de gevallen B en C is in beginsel geen bevel nodig, maar kunnen bijzondere omstandigheden meebrengen dat toch gesproken moet worden van

stelselmatige informatie-inwinning door een burger en er dus een bevel noodzakelijk is.

– In geval D is (vrijwel) nooit een bevel ex art. 126v Sv nodig.

• Indien een burger, die zich beweegt in een omgeving waarin degene in wie de opsporingsinstanties geïnteresseerd zijn, mag veronderstellen onbevange- n zichzelf te kunnen zijn, benaderd wordt door politie of justitie, teneinde uitsluitend informatie die reeds bij hem aanwezig is over voornoemde persoon door te spelen, dan is in het algemeen geen bevel vereist. De burger heeft de informatie weliswaar verstrekt nadat hij door de politie was benaderd, maar ingewonnen zonder dat de politie daarbij enige (dus ook geen actieve) bemoeienis heeft gehad.

• Indien een burger, die zich beweegt in een omgeving waarin degene in wie de opsporingsinstanties geïnteresseerd zijn, mag veronderstellen onbevange- n zichzelf te kunnen zijn, benaderd wordt door politie of justitie, teneinde door gebruikmaking van zijn positie (ook) in de toekomst informatie over voornoemde persoon in te winnen en door te spelen, dan is in het algemeen wel een bevel vereist. De burger krijgt de toekomstige informatie immers pas nadat de politie hem daartoe heeft benaderd en hem heeft gevraagd (verdere) informatie in te winnen, al dan niet vergezeld gaand van het verzoek een wijziging aan te brengen in de positie van de burger ten opzichte van de persoon waarover hij informatie inwint. Er is sprake van actieve politiebemoeienis.

• Indien de burger uit zichzelf naar de politie komt teneinde informatie die reeds bij hem aanwezig is over voornoemde persoon door te spelen, dan is in het algemeen geen bevel vereist. De burger heeft de informatie spontaan ingewonnen en aan de politie verstrekt. De politie heeft daarbij geen enkele (dus ook geen actieve) bemoeienis gehad.

• Indien de burger uit zichzelf naar de politie komt teneinde (ook) in de toekomst informatie over voornoemde persoon door te spelen, dan is in het algemeen geen bevel vereist. De burger heeft immers spontaan de politie benaderd en heeft zelf voorgesteld ook verdere informatie in te winnen;

de politie heeft hem daartoe niet aangezet. Er is geen sprake van actieve politiebemoeienis.

• Indien in de hiervoor geschetste situatie de informatieverstrekking door blijft gaan, zonder dat een wijziging van de positie van de burger ten opzichte van degene over wie hij informatie inwint plaatsvindt, is in het algemeen geen bevel vereist.

• Indien in de hiervoor geschetste situatie de informatieverstrekking door blijft gaan, waarbij tevens een wijziging van de positie van de informatie-inwinnende plaats vindt op initiatief van de politie, is in het algemeen wel een bevel aangewezen. In dat geval is wel sprake van actieve politiebemoeienis.

• Participatie in de strafbare gedragingen waarover informatie wordt verschaft, leidt tot de status van verdachte en daarmee is onverenigbaar de positie van informant danwel 126v-burger.

• Een overeenkomst tot stelselmatige informatie-inwinning mag enkel worden gesloten met een burger die zelf geen verdachte is in een zaak waarover hij informatie verstrekt. De 126v-burger kan dus geen hand- en spandiensten verlenen aan de verdachte(n) of aan de criminele groepering die bijdragen aan de realisering van de door deze beoogde strafbare feiten. In dat geval staat eventueel de weg van burgerpseudo-koop of burgerpseudodienstverlening open. Immers het strafprocessuele systeem brengt mee dat aan de rechter voor de beantwoording van de vragen van de artt. 348 - 350 Sv het gehele feiten-complex wordt voorgelegd. Gaat het echter om hand- en spandiensten die niet direct bijdragen tot de realisering van het strafbare feit dan kunnen deze met toestemming van de officier van justitie worden toegestaan. Men kan hierbij denken aan hand- en spandiensten – dienend om de 'cover' van de informant te vestigen of te versterken – in de trant van het regelen van de huur of de koop van een auto zonder dat op voorhand een directe relatie bestaat tussen deze transactie en een (beoogd) strafbaar feit. Deze hand- en spandiensten, die moeten worden omschreven in de overeenkomst met de 126v-burger en

die kunnen worden beschouwd als rechtmatig optreden ten behoeve van de opsporing, kunnen geen strafbaar feit opleveren. De hierbedoelde strafbare feiten kunnen hem dan ook niet worden aangerekend. (Vgl. Kamerstukken II 1999/2000, 26 269, nr. 18 alsmede paragraaf 3.3 van de Instructie voor de CIE-officier van justitie).

- Het werken met 'gewone' informanten in het kader van de opsporing heeft geen expliciete wettelijke basis, maar kan worden gebaseerd op art. 2 Politiewet en/of art. 141 en 142 Sv of ook op grond van 'taakstellende' bijzondere wetten. Het optreden van de 126v-burger is gebaseerd op art. 126v Sv.

Procedure

Gewone informant

- Een persoon mag alleen als informant worden ingezet als de CIE-officier van justitie hem de status van informant heeft toegekend.

De 126v-burger

- Voor de inzet van een stelselmatige informant is een bevel van de officier van justitie vereist.

- De met de stelselmatige informant te sluiten overeenkomst wordt ter goedkeuring aan de hoofdofficier van justitie voorgelegd.

2.8 Politieële pseudokoop en -dienstverlening

Algemeen

- Op grond van artt. 126i/126q Sv kan de officier van justitie bevelen dat een opsporingsambtenaar van/aan een verdachte of een persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband beramen of plegen van misdrijven
 - goederen afneemt,
 - gegevens die zijn opgeslagen, worden verwerkt of overgedragen door middel van een geautomatiseerd werk, door tussenkomst van een openbaar telecommunicatienetwerk afneemt, of
 - diensten verleent.

- De bevoegdheid tot politieële pseudo-koop en -dienstverlening is toegestaan in geval van verdenking van een misdrijf als omschreven in art. 67

lid 1 Sv, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd.

- De in de artt. 126i/126q Sv geregelde bevoegdheid tot politieële pseudo-koop en -dienstverlening kan slechts worden toegepast indien er sprake is van een verdachte (art. 126i Sv) dan wel een persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband beramen of plegen van ernstige misdrijven (art. 126q Sv).

- De bevoegdheid tot politieële pseudo-koop kan op grond van art. 126zd Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

- De bevoegdheid tot pseudo-koop of -dienstverlening mag niet worden toegepast met de uitsluitende bedoeling om de informatiepositie te verbeteren. De inzet van deze bevoegdheid moet dus wel een strafvorderlijk doel dienen. Politieële pseudo-koop en -dienstverlening kan verschillende strafvorderlijke belangen dienen. In het algemeen zal deze bevoegdheid worden toegepast ter verkrijging van het bewijs van het aanwezig hebben en/of het afleveren van verboden voorwerpen. Deze bevoegdheid kan ook worden toegepast met het oog op het in stand houden van de cover van de opsporingsambtenaar (de zogenaamde vertrouwensaanloop). Daarnaast kan er ook sprake zijn van een zogenaamde vooraankoop. Hiervan is sprake in het geval goederen worden afgenomen met de bedoeling om vast te stellen of de goederen een ongeoorloofd karakter hebben, dan wel een strafbaar feit is gepleegd met deze goederen. Tot slot bestaat ook de mogelijkheid dat de opsporingsambtenaar een 'monster' koopt van een af te nemen partij goederen teneinde de kwaliteit te kunnen testen (de zogenaamde monsteraanloop).

- Kenmerkend voor politieële pseudo-koop en -dienstverlening is dat de opsporingsambtenaar undercover optreedt. Dat wil zeggen dat voor de buitenwereld niet kenbaar is dat de opsporingsambtenaar optreedt in het kader van zijn opsporingstaak. De opsporingsambtenaar kan in dit geval

gebruikmaken van een aangenomen identiteit.

- In beginsel heeft pseudo-koop en -dienstverlening een eenmalig karakter. Aan een eenmalige actie die is gericht op het tot stand brengen van een pseudo-koop of -dienstverlening kunnen echter meerdere contacten ter voorbereiding voorafgaan. De opsporingsambtenaar zal immers vertrouwen moeten inwinnen bij de verdachte of de persoon die betrokken is bij het in het georganiseerd verband beramen of plegen van misdrijven. Toepassing van deze bevoegdheid kan dan ook een langere duur beslaan.

- Met het 'afnemen van goederen' wordt niet alleen bedoeld het kopen van goederen, maar iedere vorm van door de pseudo-koper gerealiseerde feitelijke overdracht van goederen. Uit de wetsgeschiedenis is niet gebleken dat bepaalde soorten goederen niet voor een pseudo-koop in aanmerking komen. Toch kan de afname van bepaalde goederen, zoals menselijke organen, worden aangemerkt als politiek gevoelig of ethisch onaanvaardbaar. Of de officier van justitie kan toestaan dat de opsporingsambtenaar zo'n goed mag afnemen, is mede afhankelijk van de proportionaliteit ten opzichte van het opsporingsbelang.

- Voorbeelden van diensten die door de pseudo-dienstverlener kunnen worden geleverd, zijn het wisselen van geld of het transporteren van verboden middelen. In beginsel kan het verlenen van deze diensten plaatsvinden door of vanwege een door de politie opgezet dekmantelbedrijf (store-front). In voorkomende gevallen kan de oprichting en exploitatie van een dekmantelbedrijf, zoals een wisselkantoor, worden aangemerkt als het verlenen van medewerking aan een georganiseerd verband (infiltratie dus). Het onderscheid tussen pseudo-dienstverlening en infiltratie zal in dit geval afhankelijk zijn van de omstandigheden in het concrete geval. Indien er wordt deelgenomen aan een georganiseerd verband zal er sprake zijn van infiltratie.

- Pseudo-verkoop kan niet worden aangemerkt als het verlenen van een pseudo-dienst. Pseudo-verkoop is als zelfstandige bevoegdheid namelijk

niet toegelaten op grond van de artt. 126i/126q Sv.

- De bevoegdheid om gegevens (die zijn opgeslagen, worden verwerkt of overgedragen door middel van een geautomatiseerd werk, door tussenkomst van een openbaar telecommunicatienetwerk) af te nemen, geeft de mogelijkheid om via het internet gegevens (zoals foto's of videobeelden) van een verdachte af te nemen.

- In art. 80quinquies Sr wordt het begrip 'gegeven' omschreven. Hieronder wordt verstaan iedere weergave van feiten, begrippen of instructies, al dan niet op een over-eengekomen wijze, geschikt voor overdracht, interpretatie of verwerking door personen of geautomatiseerde werken.

- Onder pseudo-koop moet ook de situatie worden verstaan waarin de opsporingsambtenaar voorwendt goederen te willen afnemen en tot afspraken komt met de verdachte strekkende tot aankoop en aflevering van goederen, met de bedoeling in te grijpen op het moment dat de verdachte tot aflevering overgaat (zie paragraaf 2.8.8 Jurisprudentie: Hoge Raad, 30 september 2003).

- Op grond van de artt. 126i/126q lid 2 Sv mag de politieke pseudo-koper of -dienstverlener de verdachte respectievelijk de persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband beraamen of plegen van misdrijven niet brengen tot andere strafbare feiten dan die waarop diens opzet reeds was gericht (Tallon-criterium). Achteraf moet dus kunnen worden vastgesteld dat de verdachte of de persoon die betrokken is bij het georganiseerd verband de misdrijven ter zake waarvan hij wordt vervolgd, ook zou hebben begaan als de pseudo-koper er niet tussen was gekomen. Een politieke pseudo-koper mag een verdachte die wordt verdacht van de productie van XTC-pillen dus niet verzoeken om wapens te gaan leveren.

- De bevoegdheid tot pseudo-koop en -dienstverlening is in beginsel slechts toepasbaar ten aanzien van de personen die in het bevel staan vermeld. Indien de personen tegen wie deze bevoegdheid zich richt op eigen initiatief andere personen betrekken bij het

contact met de 'undercover'opsporingsambtenaar is het niet noodzakelijk om het bevel uit te breiden door het vermelden van deze andere personen. De bevoegdheid tot pseudo-koop en -dienstverlening is namelijk ook toegestaan ten aanzien van personen die niet in het bevel staan vermeld, zolang de uitvoering van de bevoegdheid zich richt op de in het bevel genoemde personen.

- Het is een opsporingsambtenaar toegestaan om strafbare feiten (zoals de aankoop en het transport van verdovende middelen of het witwassen van crimineel geld) te plegen bij de uitvoering van een bevel pseudo-koop of -dienstverlening. Dit strafbaar handelen moet op grond van de artt. 126i/126q lid 3 sub d Sv wel in het bevel worden vermeld. Of de officier van justitie kan toestaan dat de opsporingsambtenaar in dit kader een strafbaar feit mag begaan, is afhankelijk van de proportionaliteit ten opzichte van het opsporingsbelang. Zo ligt het niet voor de hand dat de officier van justitie een opsporingsambtenaar toestemming geeft om ernstigere strafbare feiten te plegen dan door de pseudo-koop of -dienstverlening (waarschijnlijk) aan het licht zal komen.

- Een opsporingsambtenaar kan bij de uitvoering van een bevel pseudo-koop of -dienstverlening in een situatie belanden waarin hij onverwachts betrokken raakt bij strafbare feiten waar het bevel niet in voorziet. Aangezien het plegen van deze strafbare feiten achteraf niet door een bevel kan worden gedekt, zal gekeken moeten worden of het bevel mondeling kan worden gewijzigd. Indien dit niet mogelijk is, zal de officier van justitie achteraf moeten beoordelen of de politieke pseudo-koper of dienstverlener heeft gehandeld binnen de kaders van het bevel.

- Een opsporingsambtenaar die uitvoering geeft aan een bevel pseudo-koop of -dienstverlening mag er op vertrouwen dat hij niet vervolgd zal worden voor strafbare feiten die hij in het kader van de uitvoering van het bevel heeft begaan. De opsporingsambtenaar handelt namelijk in opdracht van de officier van justitie. De opsporingsambtenaar die op een correcte wijze uitvoering geeft aan

een bevel pseudo-koop of -dienstverlening kan daarom een beroep doen op de strafuitsluitingsgrond van art. 43 Sr.

Procedure

- De officier van justitie kan slechts een bevel pseudo-koop en -dienstverlening afgeven nadat de hoofdofficier van justitie hiervoor toestemming heeft verleend.

- Indien er twijfel bestaat of de in een bepaald onderzoek voorgenomen of aangevangen pseudo-koop of -dienstverlening in de richting van infiltratie gaat, moet voor wat betreft het toetsingstraject worden gekozen voor het infiltratieregime. Dit heeft met name als consequentie dat in de goedkeuringprocedure, via de Centrale Toetsingscommissie, het College van procureurs-generaal moet worden betrokken.

- Het bevel van de officier van justitie is schriftelijk en vermeldt het misdrijf en de naam of een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte of een omschrijving van het georganiseerde verband.

- In het bevel politieke pseudo-koop en -dienstverlening moeten daarnaast de feiten en omstandigheden worden vermeld waaruit blijkt dat is voldaan aan de voorwaarden, zoals bedoeld in de artt. 126i/126q lid 1 Sv. Ook zal in het bevel de wijze waarop aan het bevel uitvoering wordt gegeven, inclusief strafbaar gesteld handelen, moeten worden vermeld. Voorts zal in het bevel een omschrijving gegeven moeten worden van de goederen en/of gegevens die zullen worden afgenomen en/of de diensten die worden verleend. Omdat deze vereisten reeds in het aanvraagproces-verbaal van een opsporingsambtenaar zijn beschreven, kan in het bevel worden volstaan met een verwijzing naar dit proces-verbaal.

- In de artt. 126h/126p Sv is geen maximumtermijn opgenomen voor de bevoegdheid tot pseudo-koop. In het bevel politieke pseudo-koop en -dienstverlening zal echter wel het tijdstip of de periode vermeld moeten worden waarbinnen aan het bevel uitvoering moet worden gegeven. Aangezien aan een eenmalige actie die gericht is op het tot stand bren-

gen van een pseudo-koop of -dienstverlening meerdere contacten ter voorbereiding vooraf kunnen gaan, zal bij het vermelden van het tijdstip of de periode rekening gehouden moeten worden met deze voorbereiding.

- Een bevel politie pseudo-koop en -dienstverlening kan worden verlengd, gewijzigd en aangevuld.

- Bij dringende noodzaak kan het bevel mondeling worden gegeven. De officier van justitie zal dan binnen drie dagen het bevel op schrift moeten stellen.

Uitvoering door opsporingsambtenaren

- De officier van justitie zal, in overleg met het rechteam, moeten beoordelen of het in voorkomende gevallen geboden is dat de leden van het Team Landelijk Infiltratie (LTI) of de regionale politie-infiltratieteams (PIT's) worden belast met de uitvoering van een bevel politie pseudo-koop en -dienstverlening. De inzet van een politieel infiltratieteam zal in ieder geval geboden zijn wanneer het er naar uitziet dat de pseudo-koop of -dienstverlening na verloop van tijd zal overgaan in een infiltratie-actie (zie de Regeling infiltratieteams, Stcrt. 2000, 7).

- De opsporingsambtenaar die is belast met de uitvoering van een bevel politie pseudo-koop en -dienstverlening zal de door hem uitgevoerde opsporingsactiviteiten en de door hem geconstateerde bevindingen moeten vastleggen in een verslag of journaal. Dit is een intern werkdocument van de politie dat niet bij de processtukken hoeft te worden gevoegd. De opsporingsambtenaar zal daarnaast een proces-verbaal moeten opmaken waarin de voor de zaak relevante gegevens (zowel in ontlastende als belastende zin) staan gerelateerd. Dit proces-verbaal moet wel bij de processtukken worden gevoegd.

2.9 Burgerpseudokoop en -dienstverlening

Algemeen

- Op grond van art. 126j Sv kan de officier van justitie met een persoon die geen opsporingsambtenaar is, schriftelijk overeenkomen dat deze

bijstand verleent aan de opsporing door:

- goederen af te nemen van de verdachte,

- gegevens die zijn opgeslagen, worden verwerkt of overgedragen door middel van een geautomatiseerd werk, door tussenkomst van een openbaar telecommunicatienetwerk af te nemen van de verdachte, of
- diensten te verlenen aan de verdachte.

- Op grond van art. 126z Sv kan de officier van justitie met een persoon die geen opsporingsambtenaar is, overeenkomen dat deze bijstand verleent aan de opsporing door goederen af te nemen van of diensten te leveren aan een persoon ten aanzien van wie uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden voortvloeit dat hij betrokken is bij het in het georganiseerd verband beramen of plegen van misdrijven. In dit artikel is dus niet de bevoegdheid opgenomen om gegevens die zijn opgeslagen, worden verwerkt of overgedragen door middel van een geautomatiseerd werk, door tussenkomst van een openbaar telecommunicatienetwerk af te nemen.

- Burgerpseudokoop en -dienstverlening is slechts toegestaan indien een bevel politie pseudokoop of -dienstverlening (art. 126i en 126q Sv) in redelijkheid niet kan worden gegeven (subsidiariteits).

- De bevoegdheid tot burgerpseudokoop en -dienstverlening is toegestaan in geval van verdenking van een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd.

- De bevoegdheid tot burgerpseudokoop en -dienstverlening kan slechts worden toegepast indien er sprake is van een verdachte (art. 126j Sv) dan wel een persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband beramen of plegen van ernstige misdrijven (art. 126z Sv).

- De bevoegdheid tot burgerpseudokoop en -dienstverlening kan op grond van art. 126zt Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

tisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

- De bevoegdheid tot burgerpseudokoop en -dienstverlening mag niet worden toegepast met de uitsluitende bedoeling om de informatiepositie te verbeteren. De inzet van deze bevoegdheid moet dus wel een strafvorderlijk doel dienen. Burgerpseudokoop en -dienstverlening kan verschillende strafvorderlijke belangen dienen. In het algemeen zal deze bevoegdheid worden toegepast ter verkrijging van het bewijs van het aanwezig hebben en/of het afleveren van verboden voorwerpen. Deze bevoegdheid kan ook worden toegepast met het oog op het in stand houden van de cover van de burger (de zogenaamde vertrouwensaanpak). Daarnaast kan er ook sprake zijn van een zogenaamde vooraanpak. Hiervan is sprake in het geval goederen worden afgenomen met de bedoeling om vast te stellen of de goederen een ongeoorloofd karakter hebben, dan wel een strafbaar feit is gepleegd met deze goederen. Tot slot bestaat ook de mogelijkheid dat de burger een 'monster' koopt van een af te nemen partij goederen teneinde de kwaliteit te kunnen testen (de zogenaamde monsteraanpak).

- Kenmerkend voor de bevoegdheid tot burgerpseudokoop en -dienstverlening is dat de burger, waarmee een schriftelijke overeenkomst is afgesloten, undercover optreedt. Dat wil zeggen dat voor de buitenwereld niet kenbaar is dat de burger optreedt ten behoeve van de opsporing. De burger kan in dit geval gebruikmaken van zijn eigen identiteit of van een aangenomen identiteit.

- In beginsel heeft pseudo-koop en -dienstverlening een eenmalig karakter. Aan een eenmalige actie die is gericht op het tot stand brengen van een pseudo-koop of -dienstverlening kunnen echter meerdere contacten ter voorbereiding voorafgaan. De burger zal immers vertrouwen moeten inwinnen bij de verdachte of de persoon die betrokken is bij het in het georganiseerd verband beramen of plegen van misdrijven. Toepassing van deze bevoegdheid kan dan ook een langere duur beslaan.

- Met het ‘afnemen van goederen’ wordt niet alleen bedoeld het kopen van goederen, maar iedere vorm van door de burgerpseudo-koper gereali-seerde feitelijke overdracht van goe-deren. Uit de wetsgeschiedenis is niet gebleken dat bepaalde soorten goede-ren niet voor een pseudo-koop in aanmerking komen. Toch kan de afname van bepaalde goederen, zoals menselijke organen, worden aange-merkt als politiek gevoelig of ethisch onaanvaardbaar. Of de officier van justitie met een burger kan overeen-komen dat de burger zo’n goed mag afnemen, is mede afhankelijk van de proportionaliteit ten opzichte van het opsporingsbelang.
- Voorbeelden van diensten die door de burgerpseudo-dienstverlener kun-nen worden geleverd, zijn het wisselen van geld of het transporteren van ver-boden middelen. In beginsel kan het verlenen van deze diensten plaatsvin-den door of vanwege een door de politie (of de burger) opgezet dek-mantelbedrijf (store-front). In voor-komende gevallen kan de oprichting en exploitatie van een dekmantelbe-drijf, zoals een wisselkantoor, worden aangemerkt als het verlenen van medewerking aan een georganiseerd verband (infiltratie dus). Het onder-scheid tussen burgerpseudo-dienstver-kening en burgerinfiltratie zal in dit geval afhankelijk zijn van de omstan-digheden in het concrete geval. Indien er wordt deelgenomen aan een geor-ganiseerd verband zal er sprake zijn van infiltratie.
- Burgerpseudo-verkoop kan niet worden aangemerkt als het verlenen van een pseudo-dienst. Pseudo-ver-koop is als zelfstandige bevoegdheid namelijk niet toegelaten op grond van de artt. 126ij/126z Sv.
- De in art. 126ij Sv opgenomen bevoegdheid om gegevens (die zijn opgeslagen, worden verwerkt of over-gedragen door middel van een geau-tomatiseerd werk, door tussenkomst van een openbaar telecommunicatie-netwerk) af te nemen, geeft de moge-lijkheid om via het internet gegevens (zoals foto’s of videobeelden) van een verdachte af te nemen. Deze bevoegd-heid is niet opgenomen in art. 126z Sv.
- In art. 80quinquies Sr wordt het begrip ‘gegeven’ omschreven. Hieronder wordt verstaan iedere weergave van feiten, begrippen of instructies, al dan niet op een over-eengekomen wijze, geschikt voor overdracht, interpretatie of verwer-king door personen of geautomati-seerde werken.
- Onder burgerpseudo-koop moet ook de situatie worden verstaan waarin de burger voorwendt goederen te willen afnemen en tot afspraken komt met de verdachte strekkende tot aankoop en aflevering van goederen, met de bedoeling in te grijpen op het moment dat de verdachte tot afleve-ning overgaat (zie hoofdstuk 2.8.8 Politie pseudo-koop en -dienstverle-ning: Hoge Raad, 30 september 2003).
- Op grond van de artt. 126ij/126z lid 3 Sv mag de burgerpseudo-koper of -dienstverlener de verdachte respectie-velijk de persoon die betrokken is bij het in georganiseerd verband bera-men of plegen van misdrijven niet brengen tot andere strafbare feiten dan die waarop diens opzet reeds was gericht (Tallon-criterium). Achteraf moet dus kunnen worden vastgesteld dat de verdachte of de persoon die betrokken is bij het in het georgani-seerd verband beramen of plegen van misdrijven de misdrijven ter zake waarvan hij wordt vervolgd, ook zou hebben begaan als de burgerpseudo-koper of -dienstverlener er niet tussen was gekomen. Een burgerpseudo-koper mag een verdachte die wordt verdacht van de productie van XTC-pillen dus niet verzoeken om wapens te gaan leveren.
- De bevoegdheid tot burgerpseudo-koop of -dienstverlening is in beginsel slechts toepasbaar ten aanzien van de verdachte die in het schriftelijke document staat vermeld. Indien de verdachte tegen wie deze bevoegdheid zich richt op eigen initiatief andere personen betreft bij het contact met de burgerpseudokoper is het niet noodzakelijk om het schriftelijke document uit te breiden door het ver-melden van deze andere personen. De bevoegdheid tot burgerpseudokoop of -dienstverlening is namelijk ook toe-gestaan ten aanzien van personen die niet in het schriftelijke document staan vermeld, zolang de uitvoering van de bevoegdheid zich richt op de in dit document genoemde personen.
- Van burgerpseudokoop of -dienst-verkening kan uitsluitend sprake zijn in het geval de koop of de dienstver-kening door een burger heeft plaatsge-vonden op initiatief en onder regie van politie en justitie. Indien de bur-ger zelf het initiatief heeft genomen om van/aan een verdachte een goed te kopen of dienst te verlenen en dit niet onder regie van politie en justitie heeft plaatsgevonden, dan heeft dit handelen niet plaatsgehad onder gezag van politie en justitie. De bur-ger is dan ook zelf verantwoordelijk voor eventuele strafbare feiten die dergelijk handelen heeft opgeleverd. In beginsel kan de op deze wijze ver-kregen informatie wel worden gebruikt in een strafzaak. Als uit-gangspunt geldt hierbij dat politie en justitie geen sturende betrokkenheid bij deze handelingen heeft gehad.
- Het is een burger toegestaan om strafbare feiten (zoals de aankoop en het transport van verdovende midde-len of het witwassen van crimineel geld) te plegen bij de uitvoering van een schriftelijke overeenkomst burger-pseudo-koop of -dienstverlening. Dit strafbaar handelen moet op grond van de artt. 126ij lid 5 sub a of 126z lid 4 Sv wel in de schriftelijke over-eenkomst worden vermeld. Of de offi-cier van justitie kan toestaan dat de burger in dit kader een strafbaar feit mag begaan, is afhankelijk van de proportionaliteit ten opzichte van het opsporingsbelang. Zo ligt het niet voor de hand dat de officier van jus-titie met de burger schriftelijk over-eenkomt dat deze ernstigere strafbare feiten pleegt dan door de pseudo-koop of -dienstverlening (waarschijn-lijk) aan het licht zal komen.
- Een burger die uitvoering geeft aan een schriftelijke overeenkomst burger-pseudo-koop en -dienstverlening mag er op vertrouwen dat hij niet ver-volgd zal worden voor strafbare feiten die hij in het kader van de uitvoe-ning van de overeenkomst heeft begaan. De burger handelt namelijk in opdracht van de officier van justi-tie.
- Een burger kan bij de uitvoering van een schriftelijke overeenkomst burgerpseudo-koop en -dienstverle-

ning echter in een situatie belanden waarin hij onverwachts betrokken raakt bij strafbare feiten waar de overeenkomst niet in voorziet. Aangezien het plegen van deze strafbare feiten achteraf niet door een wijziging in de overeenkomst kan worden gedekt, zal gekeken moeten worden of de overeenkomst mondeling kan worden gewijzigd. Indien dit niet mogelijk is, geldt als uitgangspunt dat de burger die in het kader van de pseudokoop of -dienstverlening andere strafbare feiten pleegt dan die hem volgens de schriftelijke overeenkomst uitdrukkelijk zijn toegestaan, daarvoor als verdachte strafrechtelijk aansprakelijk is. Oordeelt de officier van justitie achteraf dat het verrichten van deze strafbare handelingen aanvaardbaar of onontkoombaar was in het licht van de uit te voeren pseudo-activiteit, dan kan hij besluiten niet tot vervolging over te gaan.

Procedure

- De officier van justitie kan pas met een burger schriftelijk overeenkomen dat hij bijstand verleent aan de opsporing nadat de hoofdofficier van justitie hiervoor toestemming heeft verleend.

- Indien er twijfel bestaat of de in een bepaald onderzoek voorgenomen of aangevangen burger-pseudo-koop of -dienstverlening in de richting van burgerinfiltratie gaat, moet voor wat betreft het toetsingstraject worden gekozen voor het infiltratieregime. Dit heeft met name als consequentie dat in de goedkeuringsprocedure, via de Centrale Toetsingscommissie, het College van procureurs-generaal moet worden betrokken.

- Indien toestemming wordt gegeven om de bevoegdheid tot burgerpseudokoop of -dienstverlening toe te passen, zal de officier van justitie (naast het afsluiten van een schriftelijke overeenkomst met de burger) op grond van art. 126ij/126z lid 4 Sv een schriftelijk document moeten opstellen waarin de volgende gegevens moeten worden vastgelegd:
 - het misdrijf en indien bekend de naam of anders een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van de verdachte of een omschrijving van het georganiseerde verband;
 - de feiten of omstandigheden waaruit

blijkt dat de voorwaarden, bedoeld in het eerste en tweede lid, zijn vervuld;

- een omschrijving van de aard van de goederen, gegevens of diensten;

- De gegevens die in het schriftelijke document moeten worden beschreven, komen overeen met de gegevens die in een bevel politie pseudokoop en -dienstverlening moeten worden vermeld.

- In de schriftelijke overeenkomst die moet worden afgesloten met de persoon die bijstand verleent aan de opsporing zal de officier van justitie de rechten en plichten van de burger, alsmede de wijze waarop aan de overeenkomst uitvoering wordt gegeven (daaronder begrepen strafbaar handelen) moeten vermelden. Ook al is er in de artt. 126ij/126z Sv geen maximumtermijn opgenomen voor de bevoegdheid tot burgerpseudokoop en -dienstverlening zal in de overeenkomst echter wel het tijdstip of de periode vermeld moeten worden waarbinnen aan de overeenkomst uitvoering wordt gegeven.

- De schriftelijke overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd, aangevuld, verlengd of beëindigd.

- Het schriftelijke document als bedoeld in art. 126ij/126z lid 4 Sv zal bij de processtukken gevoegd moeten worden. In beginsel geldt dit niet ten aanzien van de schriftelijke overeenkomst die met de burger is afgesloten. Aangezien in deze overeenkomst gegevens kunnen zijn opgenomen die de identiteit van de burger kunnen verhullen, zullen deze gegevens moeten worden afgeschermd door bijvoorbeeld in de schriftelijke overeenkomst de burger aan te duiden onder een codenummer. **Zie hieromtrent de hoofdstukken 1.4 Schriftelijke verantwoording en 1.6 Afscherming.**

Begeleiding door opsporingsambtenaren

- Omdat de inzet van een burgerpseudokooper of -dienstverlener risico's met zich mee kan brengen in verband met de integriteit en de beheersbaarheid van de opsporing zal bijzondere aandacht besteed moeten worden aan de betrouwbaarheid en de stuurbaarheid van de in te zetten burger. De burger zal dan ook altijd begeleid moeten worden door een opsporings-

ambtenaar. Dit kan een opgeleide begeleider van een politie-infiltratieteam zijn, maar dat hoeft niet. Afhankelijk van de omstandigheden van het geval zal de officier van justitie moeten beslissen of het in een concreet geval geboden is om de burger te laten begeleiden door een begeleider van een politie-infiltratieteam.

- De opsporingsambtenaar die is belast met de begeleiding van de burger die bijstand verleent aan de opsporing zal in een journaal gedetailleerd verslag moeten doen van de contacten die hij heeft gehad met de burger en de door de burger gedane waarnemingen. Een journaal is een intern werkdocument van de politie dat niet bij de processtukken hoeft te worden gevoegd. De opsporingsambtenaar zal daarnaast een proces-verbaal moeten opmaken waarin de voor de zaak relevante gegevens (zowel in ontlastende als belastende zin) staan gerelateerd. Dit proces-verbaal moet wel bij de processtukken worden gevoegd.

2.10 Politie infiltratie

Algemeen

- Op grond van art. 126h Sv is de officier van justitie bevoegd om te bevelen dat een opsporingsambtenaar, als bedoeld in art. 141, onderdeel b Sv, deelneemt of medewerking verleent aan een groep van personen waarbinnen naar redelijkerwijs kan worden vermoed misdrijven worden beraamd of gepleegd. Indien het onderzoek is gericht op een georganiseerd verband als bedoeld in artikel 126o Sv kan de officier van justitie deze bevoegdheid toepassen op grond van art. 126p Sv.

- De bevoegdheid tot infiltratie is toegestaan in geval van verdenking van een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid, dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert (art. 126h Sv), dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd (art. 126p Sv). De bevoegdheid mag daarnaast slechts worden toegepast indien het onderzoek dit dringend vordert zodat de vereisten van proportionaliteit en

subsidiariteit in dit geval nog nadrukkelijker een rol van betekenis spelen.

- Bij de beoordeling van de vraag of een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dienen de feiten en omstandigheden van het geval meegewogen te worden. Bij misdrijven die naar hun aard een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, moet worden gedacht aan misdrijven als handel in drugs, mensenhandel, witwassen of wapenhandel. Ook minder ernstige misdrijven kunnen een inbreuk op de rechtsorde opleveren doordat zij in samenhang met andere misdrijven worden gepleegd, zoals in geval van valsheid in geschrift in combinatie met omkoping van ambtenaren teneinde bijvoorbeeld overheidsvergunningen te verkrijgen.

- De bevoegdheid tot infiltratie kan op grond van art. 126ze Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

- De groep van personen waar de opsporingsambtenaar op grond van art. 126h Sv aan kan deelnemen of medewerking aan kan verlenen, hoeft niet te zijn georganiseerd, zoals dat wel het geval is bij toepassing van art. 126p Sv. Daarnaast gelden voor deze groep van personen ook niet de criteria van art. 140 Sr. Infiltratie op grond van art. 126h Sv is dan ook toegestaan in situaties waarin het niet gaat om georganiseerde criminaliteit, maar 'slechts' om een groep van personen waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd, terwijl die groep in samenstelling en structuur geen continuïteit kent. Als voorbeeld kan worden gedacht aan een schietvereniging waarbinnen een aantal leden onderling illegaal wapens aan elkaar overdragen of een netwerk van personen dat via internet strafbare feiten pleegt (bijv. kinderporno).

- Kenmerkend voor de bevoegdheid tot infiltratie is dat de opsporingsambtenaar undercover optreedt. Dat wil zeggen dat voor de buitenwereld niet kenbaar is dat de opsporingsambtenaar optreedt in het kader van zijn opsporingstaak. De opsporings-

ambtenaar kan in dit geval gebruik maken van een aangenomen identiteit.

- De opsporingsambtenaar die wordt belast met de uitvoering van een bevel tot infiltratie zal door deel te nemen of medewerking te verlenen aan een groep van personen op een bepaalde manier betrokken raken bij deze criminele groep waardoor hij in staat is om informatie en bewijsmateriaal te vergaren. De bevoegdheid tot infiltratie mag niet worden toegepast met het uitsluitende doel om de informatiepositie in een bepaald onderzoek te kunnen verbeteren. De inzet van deze bevoegdheid moet een strafvorderlijk doel dienen.

- Het deelnemen of medewerking verlenen aan een criminele groep kan van binnenuit de organisatie of van buitenaf plaatsvinden. In dit laatste geval kan worden gedacht aan dekmantelbedrijven (store-fronts) die door of vanwege de politie worden opgezet met de bedoeling om bepaalde faciliteiten aan te bieden aan de criminele groep, zoals transportmiddelen of geldwisselmogelijkheden.

- Op grond van art. 126h/126p lid 2 Sv mag de politieke infiltrant een persoon uit de groep van personen waarin hij is geïnfilteerd niet brengen tot andere strafbare feiten dan die waarop diens opzet reeds tevoren was gericht (Tallon-criterium). Achteraf moet dus kunnen worden vastgesteld dat de persoon de misdrijven ter zake waarvan hij wordt vervolgd, ook zou hebben begaan als de infiltrant er niet tussen was gekomen.

- De bevoegdheid tot infiltratie is in beginsel slechts toepasbaar ten aanzien van de personen die in het bevel staan vermeld. Indien de personen tegen wie deze bevoegdheid zich richt op eigen initiatief andere personen betrekken bij het contact met de 'undercover' opsporingsambtenaar is het niet noodzakelijk om het bevel uit te breiden door het vermelden van deze andere personen. De bevoegdheid tot infiltratie is namelijk ook toegestaan ten aanzien van personen die niet in het bevel staan vermeld, zolang de uitvoering van de bevoegdheid zich richt op de in het bevel genoemde personen.

- Het is een opsporingsambtenaar die deelneemt of medewerking verleent aan een groep van personen toegestaan om strafbare feiten te plegen. Dit strafbaar handelen moet op grond van art. 126h/126p lid 3 Sv wel in het bevel worden vermeld. Of de officier van justitie toestaat dat de opsporingsambtenaar in het kader van een infiltratieactie een strafbaar feit mag begaan, is afhankelijk van de proportionaliteit ten opzichte van het opsporingsbelang. Zo ligt het niet voor de hand dat de officier van justitie toestaat dat de opsporingsambtenaar ernstigere strafbare feiten pleegt dan door de infiltratie (waarschijnlijk) aan het licht zullen komen.

- Een opsporingsambtenaar die uitvoering geeft aan een bevel infiltratie mag er op vertrouwen dat hij niet vervolgd zal worden voor strafbare feiten die hij in het kader van de uitvoering van het bevel heeft begaan. De opsporingsambtenaar handelt namelijk in opdracht van de officier van justitie. De opsporingsambtenaar die op een correcte wijze uitvoering geeft aan bevel infiltratie kan daarom een beroep doen op de strafuitsluitingsgrond van art. 43 Sr.

- Een opsporingsambtenaar kan bij de uitvoering van een bevel infiltratie in een situatie belanden waarin hij onverwachts betrokken raakt bij strafbare feiten waar het bevel niet in voorziet. Aangezien het plegen van deze strafbare feiten achteraf niet door een bevel kan worden gedekt, zal gekeken moeten worden of het bevel mondeling kan worden gewijzigd. Indien dit niet mogelijk is, zal de officier van justitie achteraf moeten beoordelen of de politieke infiltrant heeft gehandeld binnen de kaders van het bevel.

Procedure

- De officier van justitie kan pas een bevel infiltratie afgeven nadat:
 - hij de hoofdofficier van justitie heeft ingelicht;
 - de hoofdofficier van justitie de zaak via de Centrale Toetsingscommissie (CTC) ter goedkeuring aan het College van procureurs-generaal heeft voorgelegd;
 - het College van procureurs-generaal met het voorgenomen bevel heeft ingestemd;

• Het bevel van de officier van justitie is schriftelijk en vermeldt het misdrijf en de naam of een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van de verdachte. Daarnaast zal er ook een omschrijving gegeven moeten worden van de groep van personen waar de opsporingsambtenaar aan zal deelnemen of medewerking aan zal verlenen. In het geval er sprake is van een bevel op grond van art. 126p Sv kan worden volstaan met het vermelden van een omschrijving van het georganiseerde verband.

• In het bevel moeten daarnaast ook de feiten en omstandigheden worden vermeld waaruit blijkt dat is voldaan aan de voorwaarden, zoals bedoeld in de artt. 126i/126q lid 1 Sv. Daarnaast zal in het bevel ook de wijze, daaronder begrepen eventueel strafbaar gesteld handelen, vermeld moeten worden waarop aan het bevel uitvoering zal worden gegeven. Omdat deze vereisten reeds in het aanvraagprocesverbaal van een opsporingsambtenaar zijn beschreven, kan in het bevel worden volstaan met een verwijzing naar dit proces-verbaal.

• In de artt. 126h/126p Sv is geen maximumtermijn opgenomen voor de bevoegdheid tot infiltratie. In het bevel zal echter wel de geldigheidsduur van het bevel vermeld moeten worden. Een bevel kan worden gewijzigd, aangevuld en verlengd.

• Indien door het College van procureurs-generaal een termijn is gesteld bij de verleende toestemming tot inzet van infiltratie zal de zaak, voor de afloop van deze termijn, opnieuw ter toetsing voorgelegd moeten worden aan de CTC. De CTC zal hierop haar advies voorleggen aan het College.

• Hoewel de officier van justitie bij dringende noodzaak mondeling kan bevelen dat de bevoegdheid tot infiltratie wordt toegepast, zal het College van procureurs-generaal ook in dit geval met het voorgenomen bevel moeten instemmen. Deze instemming kan ook mondeling worden gegeven. De officier van justitie zal het bevel in dit geval binnen drie dagen op schrift moeten stellen.

Uitvoering door opsporingsambtenaren

• Gezien de bijzondere kennis en vaardigheden die zijn vereist voor een

goede uitvoering van een bevel infiltratie kunnen slechts daartoe opgeleide opsporingsambtenaren van politie (art. 141, onderdeel b Sv) die lid zijn van een infiltratieteam worden belast met zo'n bevel.

• Indien binnen de politie bijzondere kennis of deskundigheid niet beschikbaar is die nodig is voor de uitvoering van een bevel infiltratie kunnen (behalve de opsporingsambtenaren van politie) ook opsporingsambtenaren van de Koninklijke Marechaussee of van een bijzondere opsporingsdienst (art. 141, onderdeel c of art. 142 Sv), die geen lid zijn van een infiltratieteam, met de uitvoering van zo'n bevel worden belast. Deze opsporingsambtenaren zullen echter wel moeten voldoen aan de opleidingseisen die gelden voor opsporingsambtenaren die lid zijn van een infiltratieteam (Zie hieromtrent het Samenwerkingsbesluit bijzondere opsporingsbevoegdheden (Stb. 1999, 549).

• De infiltratieteams zijn in beginsel exclusief bevoegd tot de uitoefening van een bevoegdheid tot infiltratie. De uitvoering van een bevel infiltratie behoort dan ook tot de primaire taak van een infiltratieteam. Daarnaast kunnen infiltratieteams ook worden belast met de uitvoering van een bevel pseudo-koop of een bevel stelselmatig inwinnen van informatie (zie art. 5 lid 4 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen en art. 48 lid 1 van de Politiewet 1993).

• In de Regeling infiltratieteams (Stert. 2000, 7) zijn regels opgenomen ten aanzien van de organisatie, selectie en opleiding van politieke infiltranten alsmede betreffende de begeleiding, rapportage en verantwoording van infiltratieacties.

2.11 Burgerinfiltratie

Algemeen

• Op grond van de art. 126w Sv is de officier van justitie bevoegd om met een persoon, die geen opsporingsambtenaar is, schriftelijk overeen te komen dat deze bijstand verleent aan de opsporing door deel te nemen of medewerking te verlenen aan een groep van personen waarbinnen, naar redelijkerwijs kan worden vermoed, misdrijven worden beraamd of

gepleegd. Indien het onderzoek is gericht op een georganiseerd verband als bedoeld in artikel 126o Sv kan de officier van justitie deze bevoegdheid toepassen op grond van art. 126x Sv.

• De bevoegdheid tot burgerinfiltratie is toegestaan in geval van verdenking van een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid, dat gezien zijn aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dan wel van een verdenking dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd. De bevoegdheid mag daarnaast slechts worden toegepast indien het onderzoek dit dringend vordert en een bevel tot infiltratie door een opsporingsambtenaar (artt. 126h/126p Sv) in redelijkheid niet kan worden gegeven. In dit geval zullen de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit nog nadrukkelijker een rol van betekenis spelen.

• Bij de beoordeling van de vraag of een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert, dienen de feiten en omstandigheden van het geval meegewogen te worden. Met misdrijven die naar hun aard een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, moet worden gedacht aan misdrijven als handel in drugs, mensenhandel, witwassen of wapenhandel. Ook minder ernstige misdrijven kunnen een inbreuk op de rechtsorde opleveren doordat zij in samenhang met andere misdrijven worden gepleegd, zoals in geval van valsheid in geschrift in combinatie met omkoping van ambtenaren teneinde bijvoorbeeld overheidsvergunningen te verkrijgen.

• De bevoegdheid tot burgerinfiltratie kan op grond van art. 126zu Sv ook worden toegepast in het geval er sprake is van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. **Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.**

• De officier van justitie kan tot het oordeel komen dat een bevel politieke infiltratie (artt. 126h/126p Sv) in redelijkheid niet kan worden gegeven in het geval de infiltrant een zeer specifieke deskundigheid nodig heeft om geloofwaardig te kunnen opereren in het criminele milieu, terwijl de politie

niet beschikt over een opsporings-ambtenaar met een dergelijke deskundigheid.

- De groep van personen waar de burger op grond van art. 126w Sv aan kan deelnemen of medewerking aan kan verlenen, behoeft niet te zijn georganiseerd, zoals dat wel het geval is bij toepassing van art. 126x Sv. Daarnaast gelden voor de groep van personen niet de criteria van art. 140 Sr. Burgerinfiltratie op grond van art. 126w Sv is dan ook toegestaan in situaties waarin het niet gaat om georganiseerde criminaliteit, maar 'slechts' om een groep van personen waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd, terwijl die groep in samenstelling en structuur geen continuïteit kent. Als voorbeeld kan worden gedacht aan een schietvereniging waarbinnen een aantal leden onderling illegaal wapens aan elkaar overdragen of een netwerk van personen dat via internet strafbare feiten pleegt (bijv. kinderporno).

- Kenmerkend voor de bevoegdheid tot burgerinfiltratie is dat de burger, waarmee een schriftelijke overeenkomst is afgesloten, undercover optreedt. Dat wil zeggen dat voor de buitenwereld niet kenbaar is dat de burger medewerking verleent aan de opsporing. De burger kan in dit geval gebruikmaken van zijn eigen identiteit, maar hij kan ook gebruikmaken van een aangenomen identiteit.

- In de artt. 126w/126x Sv wordt geen onderscheid gemaakt tussen criminele en niet-criminele burgerinfiltranten. Omdat aan het werken met criminele burgerinfiltranten reële risico's zijn verbonden (zoals het gevaar van ongewenste verbindingen tussen de criminele infiltrant en de betrokken criminele groepering, het gevaar voor het wegglekken van politie-informatie of het gevaar van verlies van regie en controleerbaarheid) heeft de Tweede Kamer een motie aanvaard waarin is bepaald dat er een algemeen verbod geldt op het inzetten van criminele burgerinfiltranten (Kamerstukken II 1998/99, 25 403 en 23 251, nr. 33).

- Op het verbod van het inzetten van criminele burgerinfiltranten kan een uitzondering worden gemaakt indien er sprake is van een opsporingsonderzoek naar terroristische misdrijven.

Zie hieromtrent Hoofdstuk 1.11 Opsporing terroristische misdrijven.

- Om te beoordelen of een potentiële burgerinfiltrant moet worden aangemerkt als een criminele burgerinfiltrant dient aan een aantal criteria te worden getoetst. Er is in ieder geval sprake van een criminele burgerinfiltrant indien de burger:

- Actief is in hetzelfde criminele veld (dit is in ieder geval de burger die dezelfde soort delicten pleegt als de organisatie waarin hij moet infiltreren);

- binnen hetzelfde criminele milieu waarin hij verkeert, gaat infiltreren (dit is in ieder geval de burger die betrokken is bij het beramen of plegen van strafbare feiten binnen dezelfde criminele groepering waarin moet worden geïnfiltrerd);

- een relevant strafrechtelijk verleden heeft ten aanzien van de gepleegde of nog te plegen misdrijven waartegen het onderzoek zich richt. Met betrekking tot dit criterium dient zowel gekeken te worden naar de harde informatie (HKS/JDS of tijdelijke registers) als de zachte informatie (register zware criminaliteit, voorlopig register). Vanzelfsprekend dient eventuele betrokkenheid bij een lopend strafrechtelijk onderzoek (die meestal zal blijken uit het registeronderzoek) nadrukkelijk in beschouwing te worden genomen.

- Het hebben van een strafblad is op zichzelf dus niet doorslaggevend voor de beantwoording van de vraag of er sprake is van een criminele burgerinfiltrant. Een veroordeling ter zake van winkeldiefstal moet bijvoorbeeld anders worden gewaardeerd dan een veroordeling op het gebied van overtrekking van de Opiumwet.

- De bevoegdheid tot burgerinfiltratie mag slechts een strafvorderlijk belang dienen. Dat wil zeggen dat deze bevoegdheid slechts mag worden toegepast met als doel het nemen van beslissingen als bedoeld in de artt. 348-350 Sv, vervolgingsbeslissingen (zoals het aanhouden van verdachten) of andere strafvorderlijke beslissingen. Deze bevoegdheid mag dus niet worden toegepast met het uitsluitende doel om de informatiepositie te verbeteren.

- De burger die uitvoering geeft aan

een schriftelijke overeenkomst tot burgerinfiltratie zal door deel te nemen of medewerking te verlenen aan een groep van personen op een bepaalde manier betrokken raken bij de criminele groepering waardoor hij in staat is om informatie en bewijsmateriaal te vergaren dat nodig kan zijn in het belang van het onderzoek. Hierin onderscheidt deze bevoegdheid zich van de bevoegdheid tot burgerpseudo-koop en -dienstverlening (artt. 126/126 Sv) en de bevoegdheid tot het stelselmatig inwinnen van informatie door een burger (artt. 126v Sv). De bevoegdheid tot burgerpseudo-koop en -dienstverlening kenmerkt zich namelijk door haar – in beginsel – eenmalige karakter. Daarnaast staat de bevoegdheid tot het stelselmatig inwinnen van informatie door een burger niet toe dat er wordt deelgenomen of medewerking wordt verleend aan een criminele groepering (**zie hieromtrent paragraaf 2.11.6 Bijzonderheden**).

- Het deelnemen of medewerking verlenen aan een criminele groepering kan van binnenuit de organisatie of van buitenaf plaatsvinden. In dit laatste geval kan worden gedacht aan de inzet van zogenaamde dekmantelbedrijven die bepaalde faciliteiten aanbieden aan een criminele groepering, zoals transportmiddelen of geldwisselmogelijkheden. Er kan dan gebruik gemaakt worden van een bestaand bedrijf, dan wel van een speciaal voor de infiltratie opgericht bedrijf.

- Op grond van de artt. 126w/126x lid 3 Sv mag de burgerinfiltrant een persoon uit de groep waarin hij is geïnfiltrerd niet brengen tot andere strafbare feiten dan die waarop diens opzet reeds tevoren was gericht (Tallon-criterium). Achteraf moet dus kunnen worden vastgesteld dat de persoon de misdrijven ter zake waarvan hij wordt vervolgd, ook zou hebben begaan als de burgerinfiltrant er niet tussen was gekomen.

- De bevoegdheid tot burgerinfiltratie is in beginsel slechts toepasbaar ten aanzien van de personen die in het schriftelijke document staan vermeld. Indien de personen tegen wie deze bevoegdheid zich richt op eigen initiatief andere personen betrekken bij het contact met de burgerinfiltrant is het niet noodzakelijk om het schriftelijke

document uit te breiden door het vermelden van deze andere personen. De bevoegdheid tot burgerinfiltratie is namelijk ook toegestaan ten aanzien van personen die niet in het schriftelijke document staan vermeld, zolang de uitvoering van de bevoegdheid zich richt op de in dit document genoemde personen.

- Op grond van de artt. 126w lid 6/126x lid 4 Sv mag de burgerinfiltrant die bijstand verleent aan de opsporing bij de uitvoering daarvan geen strafbare feiten plegen, tenzij de officier van justitie vooraf in de schriftelijke overeenkomst toestemming heeft gegeven om dergelijke strafbare handelingen te verrichten. Of de officier van justitie toestaat dat de burger een strafbaar feit mag begaan, is afhankelijk van de proportionaliteit ten opzichte van het opsporingsbelang. Zo ligt het niet voor de hand dat de officier met de burger schriftelijk overeenkomt dat deze ernstigere strafbare feiten pleegt dan door de infiltratie (waarschijnlijk) aan het licht zullen komen.

- Een burger die uitvoering geeft aan een schriftelijke overeenkomst tot burgerinfiltratie kan in een situatie belanden waarin hij onverwachts betrokken raakt bij strafbare feiten waar de schriftelijke overeenkomst niet in voorziet. Aangezien het plegen van deze strafbare feiten achteraf niet door de overeenkomst kan worden gedekt, zal gekeken moeten worden of de schriftelijke overeenkomst mondeling kan worden gewijzigd. Indien dit niet mogelijk is, zal de officier van justitie achteraf moeten beoordelen of de burgerinfiltrant heeft gehandeld binnen de kaders van de overeenkomst.

- Een burger die uitvoering geeft aan een schriftelijke overeenkomst die hij met de officier van justitie heeft afgesloten, mag er op vertrouwen dat hij niet vervolgd zal worden voor strafbare feiten die hij in het kader van de uitvoering van de overeenkomst heeft begaan. De burger handelt namelijk in opdracht van de officier van justitie. Daarnaast kan de burger die op een correcte wijze uitvoering geeft aan de overeenkomst een beroep doen op de strafuitsluitingsgrond van art. 43 Sr. Mocht dit niet het geval zijn geweest, dan is de burger daar-

voor als verdachte strafrechtelijk aansprakelijk.

- Van burgerinfiltratie kan uitsluitend sprake zijn in het geval het verlenen van bijstand door een burger heeft plaatsgevonden op initiatief en onder regie van politie en justitie. Indien de burger zelf het initiatief heeft genomen om bepaalde onrechtmatige handelingen te verrichten die niet onder regie van politie en justitie hebben plaatsgevonden, dan heeft dit handelen niet plaatsgehad onder gezag van politie en justitie. De burger is dan ook zelf verantwoordelijk voor eventuele strafbare feiten die dergelijk handelen heeft opgeleverd. In beginsel kan de op deze wijze verkregen informatie wel worden gebruikt in een strafzaak. Als uitgangspunt geldt hierbij dat politie en justitie geen sturende betrokkenheid bij deze handelingen heeft gehad.

Procedure

- De officier van justitie kan pas een schriftelijke overeenkomst afsluiten met een burgerinfiltrant nadat:
 - hij de hoofdofficier van justitie heeft ingelicht;
 - de hoofdofficier van justitie de zaak via de Centrale Toetsingscommissie (CTC) ter goedkeuring aan het College van procureurs-generaal heeft voorgelegd;
 - het College van procureurs-generaal met het voorgenomen bevel heeft ingestemd;

- Het College van procureurs-generaal stemt vooraf en schriftelijk in met de voorgenomen overeenkomst. Bovendien dient de overeenkomst door de voorzitter van het College vooraf te worden voorgelegd aan de Minister van Justitie (art. 140a Sv jo art. 131 RO).

- Indien toestemming wordt gegeven om de bevoegdheid tot burgerinfiltratie toe te passen, zal de officier van justitie (naast het afsluiten van een schriftelijke overeenkomst met de burger) op grond van artt. 126w/126x lid 4 Sv een schriftelijk document moeten opstellen waarin de volgende gegevens moeten worden vastgelegd:
 - het misdrijf en indien bekend de naam of anders een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van de verdachte of een omschrijving van het georganiseerde verband;

- de feiten of omstandigheden waaruit blijkt dat de voorwaarden, bedoeld in het eerste en tweede lid, zijn vervuld;
- een omschrijving van de aard van de groep van personen;

- In de schriftelijke overeenkomst die moet worden afgesloten met de persoon die bijstand verleent aan de opsporing zal de officier van justitie de rechten en plichten van de burger, alsmede de wijze waarop aan de overeenkomst uitvoering wordt gegeven (daaronder begrepen strafbaar handelen) moeten vermelden. Ook al is er in de artt. 126w/126x Sv geen maximumtermijn opgenomen voor de bevoegdheid tot burgerinfiltratie zal in de overeenkomst wel de geldigheidsduur vermeld moeten worden waarbinnen aan de overeenkomst uitvoering wordt gegeven.

- De schriftelijke overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd, aangevuld, verlengd of beëindigd. De officier van justitie is gehouden om binnen drie dagen de redenen hiervan op schrift te stellen.

- Indien door het College van procureurs-generaal een termijn is gesteld bij de verleende toestemming tot inzet van infiltratie zal de zaak, voor de afloop van deze termijn, opnieuw ter toetsing voorgelegd moeten worden aan de CTC. De CTC zal hierop haar advies voorleggen aan het College.

- Het schriftelijke document als bedoeld in de artt. 126w/126x lid 4 Sv zal bij de processtukken gevoegd moeten worden. In beginsel geldt dit niet ten aanzien van de schriftelijke overeenkomst die met de burger is afgesloten. Aangezien in deze overeenkomst gegevens kunnen zijn opgenomen die de identiteit van de burger kunnen verhullen, zullen deze gegevens moeten worden afgeschermd door bijvoorbeeld in de schriftelijke overeenkomst de burger aan te duiden onder een codenummer. **Zie hieromtrent de hoofdstukken 1.4 Schriftelijke verantwoording en 1.6 Afscherming.**

Begeleiding door opsporingsambtenaren

- Bij de inzet van een burgerinfiltrant dient in verband met de integriteit en de beheersbaarheid van de opsporing steeds bijzondere aandacht te worden

besteed aan de betrouwbaarheid en de stuurbaarheid van de in te zetten burger. De burgerinfiltrant zal dan ook altijd begeleid moeten worden door een opgeleide begeleider van een politie-infiltratieteam.

3.1 CIE

Organisatie CIE

- Er is een landelijke criminele inlichtingen eenheid (NCIE), ondergebracht bij de Dienst NRI (Nationale Recherche Informatie) van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD). Deze heeft een coördinerende maar geen executieve taak.

- Daarnaast beschikt ieder regionaal politiekorps evenals het KLPD (daaronder begrepen de Nationale Recherche) over een eigen criminele inlichtingen eenheid (CIE).

- Ook de Koninklijke Marechaussee en de Rijksrecherche zijn bevoegd een CIE te houden. Hetzelfde geldt voor de (bijzondere) opsporingsdiensten van de FIOD/ECD, de AID, de SIOD en VROM-IOD.

CIE-Officier van justitie

- De CIE-officier van justitie is de officier van justitie die als zodanig in elk arrondissement is aangewezen door de betrokken hoofdofficier van justitie (art. 1 onder g Regeling CIE).

- De CIE-officier van justitie oefent het gezag uit over alle werkzaamheden die door de onder hem ressorterende criminele inlichtingen eenheid worden verricht.

- De CIE-officier van justitie bepaalt de kaders waarbinnen de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden. Tevens geeft de CIE-officier van justitie aanwijzingen, die door de CIE steeds in acht genomen moeten worden. Daarbij baseert de CIE-officier van justitie zich op de geldende rechtsregels en -beginselen, in het bijzonder op de Regeling CIE, de Verklaring van overeenstemming inzake modelreglementen alsmede de bepalingen in de Instructie voor de CIE-officier van justitie.

Verhouding CIE-officier van justitie - zaakofficier van justitie

- Aangezien de CIE een het rechecheprocess ondersteunende eenheid is,

geldt hetzelfde voor de CIE-officier van justitie: hij verleent ondersteuning aan de tactische recherche en aan zaakofficieren van justitie. De zaakofficier van justitie heeft de leiding en de eindverantwoordelijkheid over het opsporingsonderzoek. Omgekeerd geldt dat de CIE-officier van justitie de leiding en verantwoordelijkheid heeft over de activiteiten van de CIE met betrekking tot dat onderzoek. De CIE-officier van justitie draagt er zorg voor dat de zaakofficier van justitie wordt ingelicht over de relevante CIE-activiteiten.

- Er wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke mate van openheid tussen CIE officier en CIE leiding enerzijds en zaakofficieren en onderzoekersleiding anderzijds. Indien CIE informatie ter beschikking wordt gesteld, verneemt de zaakofficier de relevante gegevens met betrekking tot de hem of haar aangeboden informatie, waarbij het in het algemeen – uitzonderingen zijn denkbaar – niet functioneel is dat ook de identiteit van een informant wordt bekend gemaakt. Aangezien de zaakofficier in het kader van de strafvervolgving tegenover de rechtbank volledig verantwoordelijk is voor alle opsporingsactiviteiten die zich in een onderzoek hebben afgespeeld, moet hij echter op de hoogte zijn van de relevante CIE-activiteiten.

Informanten

Identiteit informant

- De chef van een CIE is altijd bekend met de identiteit van een informant.

- Informatie van een persoon, waarvan de chef van een CIE de persoonsgegevens niet kent, wordt niet als CIE informatie ter beschikking gesteld, maar bijvoorbeeld als informatie uit anonieme bron ontvangen verstrekt door middel van een proces-verbaal van bevindingen.

- Ook beschikt de chef van een CIE over een verslaglegging betreffende het onderhouden van contacten met een informant (te weten het informantregister, bevattende alle verslagen van gesprekken met informanten; zie het Modelreglement informantregister).

Controle op informanten

- Ten aanzien van alle informanten geldt dat zij slechts met toestemming van de CIE-officier van justitie mogen worden ingeschreven als geregistreerde informant en 'gerund'.

- In het informantregister wordt, ingevolge art. 5 Modelreglement informantregister, een onderscheid gemaakt tussen een voorlopig geregistreerde informant, een geregistreerde informant en een uitgeschreven informant. De CIE-officier van justitie bepaalt of een voorlopig geregistreerde informant daadwerkelijk als geregistreerde informant wordt ingeschreven. Hij toetst daarbij de kwaliteit van de informant, bepaalt de duur van deze inschrijving en verlengt deze wanneer, gezien de omstandigheden, daarvoor naar zijn oordeel aanleiding is.

- Alle informanten worden onder een unieke persoonscode (de ICS-code) aangemeld bij de NCIE. Op deze wijze kan worden gecontroleerd of zij niet bij meer dan een CIE hun diensten als informant aanbieden en wordt voorkomen dat twee (of meer) bronnen worden opgevoerd in een proces-verbaal terwijl er in werkelijkheid slechts sprake is van een bron.

- Daarnaast wordt door middel van het VROS-systeem (Verwijzingsindex Recherche Onderzoeken en Subjecten) gecontroleerd of de informant zelf – met name elders in den lande – onderwerp van onderzoek is. Het systeem van MRO-meldingen (Melding Recherche Onderzoek) levert hiervoor de basis.

Bronafscherming

- Een CIE ontleent haar bijzondere betekenis voor de opsporing aan haar vermogen criminele inlichtingen uit de samenleving te vergaren. Haar bronnen kunnen deel uitmaken van de meest intieme kennisgeving van een CIE-subject. Het kunnen ook personen zijn die met het CIE subject geen, of uitsluitend oppervlakkige en incidentele contacten hebben.

- Een CIE heeft altijd twee redenen om de identiteit van haar informanten naar vermogen geheim te houden: het algemeen opsporingsbelang en het belang van de persoonlijke veiligheid van de informanten.

- Informanten waarover een CIE beschikt dienen zo veel mogelijk ook in de toekomst beschikbaar te blijven. Indien een persoon, die 'de politie' vertrouwelijk van informatie heeft voorzien, ervaart dat zijn identiteit toch bekend wordt moet er rekening mee worden gehouden dat die persoon in de toekomst geen informatie meer zal verschaffen. In dit kader geldt dat ook in het algemeen de in de samenleving bestaande bereidheid de politie te 'tippen' zal afnemen indien men ervaart dat de identiteit van tipgevers in het strafproces naar voren komt.

- De CIE heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor de veiligheid en maatschappelijke positie van haar bronnen. Die veiligheid, en de mogelijkheid een zelf gekozen maatschappelijke positie te blijven innemen, kunnen om zeer voor de hand liggende redenen in gevaar komen indien de identiteit van een vertrouwelijke bron bekend wordt. Dat klemt temeer met het oog op de aard van de strafbare feiten die aanleiding kunnen geven informatie in een CIE bestand op te nemen.

Verstrekken van informatie

Algemeen

- Uitsluitend de door de korpschef aangewezen chef van een CIE en zijn plaatsvervanger(s) zijn bevoegd informatie, die in CIE bestanden voorkomt, ter beschikking van andere opsporingsambtenaren te (doen) stellen. Andere medewerkers van CIE-en zijn daartoe niet bevoegd.

Inhoud proces-verbaal

- Er is een landelijk standaardproces verbaal ontwikkeld dat in elke zaak waarin CIE-informatie wordt uitgegeven wordt gebruikt. Met dat landelijk standaard proces verbaal wordt een grotere eenvormigheid bereikt. Dit standaard-procesverbaal bevat weinig algemene informatie. Dergelijke algemene informatie is van een zodanig standaardgehalte dat opname in het CIE-proces-verbaal overbodig is.

- In het standaardproces verbaal, waarmee de chef van een CIE informatie die zijn eenheid heeft verkregen beschikbaar stelt aan opsporingsamb-

tenaren, wordt het navolgende opgenomen:

- zijn eigen naam en functie;
- de verklaring dat hij op ambtseed of belofte relateert;
- de informatie die bij zijn dienst beschikbaar is, voor zover die informatie relevant wordt geacht in verband met het oogmerk waarmee de informatie wordt verstrekt en voor zover deze met inachtneming van de afscherming van de bron kan worden verstrekt;
- zijn eigen waardering van de vermoedelijke betrouwbaarheid van de ter beschikking gestelde informatie, aan de hand van zijn oordeel over de betrouwbaarheid van de bronnen en de juistheid van de informatie;
- hetgeen door hemzelf of door andere opsporingsambtenaren van zijn dienst is onderzocht en vastgesteld, hetzij teneinde de juistheid van de vermelde informatie te bevestigen, hetzij teneinde de bruikbaarheid van de vertrouwelijk verkregen informatie voor opsporingsdoeleinden te vergroten (de zogeheten 'veredeling').

- Indien één bron verschillende meldingen heeft gedaan dienen die meldingen zodanig te zijn weergegeven dat niet de indruk kan ontstaan dat er verschillende bronnen zijn. Indien bevestiging van een bericht gevonden kon worden in onderzoek van opsporingsambtenaren zal dat als zodanig worden gerelateerd, opdat geen verwarring kan ontstaan omtrent datgene wat vertrouwelijk is vernomen (van informant(en)), en datgene dat ambtelijk is onderzocht of vastgesteld.

- Daarbij dient te worden opgemerkt dat de chef CIE zich wat zijn oordeel omtrent de betrouwbaarheid van de informatie betreft zal beperken tot een in algemene bewoordingen gestelde formulering. De belangen die met afscherming van informanten zijn gemoeid staan aan een nadere toelichting in de weg. Met name zullen deze belangen verhinderen dat wordt vermeld of de betrouwbaarheid van de informant wordt afgeleid uit diens persoon of maatschappelijke positie, dan wel uit de omstandigheid dat die informant eerder, en herhaaldelijk, informatie heeft verstrekt die juist bleek te zijn. Evenzo zal de noodzaak tot bronafscherming in voorkomend geval verhinderen dat wordt vermeld

dat de bron uit eigen waarneming heeft gesproken.

Bijvangst

- Opgemerkt zij dat criminele inlichtingen, die niet voldoen aan de opslagcriteria en dus niet mogen worden verwerkt (ook wel 'bijvangst' genoemd) wel kunnen worden gebruikt. Als deze inlichtingen rechtmatig zijn verkregen verzet niets er zich tegen om deze door middel van een CIE-proces-verbaal direct, dat wil zeggen kort na verkrijging en vastlegging in het informantenregister, te verstrekken aan een opsporingsdienst.

Zwacri-informatierapport

- Voor het opnemen van vertrouwelijke informatie in CIE-bestanden wordt het zwacri-informatierapport gebruikt. Dit formulier wordt ingevolge artikel 6, lid 1 van de CIE-regeling slechts gebruikt voor de informatie-uitwisseling tussen de criminele inlichtingen eenheden onderling. In dit formulier wordt de vergaarde informatie vastgelegd.

- Naast de inhoud van de vergaarde informatie wordt op het zwacri-informatierapport aangetekend hoe de informatie door de vergaarde CIE wordt gewaardeerd. Die waardering kent twee aspecten. Zij omvat de vermoedelijke betrouwbaarheid van de informant (aangeduid met de letters A, B, C of X) en de vermoedelijke wijze waarop de informant aan zijn informatie is gekomen (aangeduid met de cijfers 1, 2 of 3). Deze waarderingscategorieën kunnen als volgt worden beschreven:

Met betrekking de betrouwbaarheid van de informant:

A: *betrouwbaar* (de controleerbaarheid van de informant is goed; de informatie die de informant verstrekt varieert van redelijk vaak juiste en volledige informatie tot altijd juiste en volledige informatie; de zakelijke relatie met de informant is goed);

B: *meestal betrouwbaar* (de controleerbaarheid van de informant varieert van redelijk tot goed; de informant verstrekt in ieder geval meer juiste en volledige informatie dan onjuiste en onvolledige informatie; de zakelijke relatie met de informant varieert van redelijk tot goed);

C: *minder betrouwbaar tot niet*

betrouwbaar (de controleerbaarheid van de informant varieert van weinig controleerbaar tot niet controleerbaar; de juistheid en volledigheid van de door informant verstrekte informatie varieert nogal; de zakelijke relatie met de informant varieert van matig tot slecht);
X: *niet te beoordelen* (de informant heeft de CIE in kwestie niet eerder van informatie voorzien, of het is niet mogelijk vast te stellen of de bron in dit geval te goeder trouw is dan wel werkelijk kan beschikken over de informatie die hij of zij pretendeert te hebben. Kortom, de CIE beschikt over te weinig informatie om een afweging te maken omtrent de betrouwbaarheid van de informant).

Met betrekking tot de wijze waarop de informant aan zijn informatie is gekomen:

1: *waargenomen door de bron zelf* (de aangedragen feiten zijn door de informant zelf waargenomen);
2: *gehoord* van iemand die erbij is geweest (de aangedragen feiten zijn niet door de informant zelf waargenomen, maar de informant heeft de feiten gehoord van iemand die ze zelf heeft waargenomen);
3: *indirect gehoord; via via* (de aangedragen feiten zijn niet door de informant zelf of door een contactpersoon van de informant waargenomen, maar de informant heeft de feiten via via gehoord).

• Ook wordt op het zwacri-informantierapport aangetekend of, en zo ja onder welke voorwaarden, de aangedragen informatie door de ontvangende CIE ter beschikking van de tactische recherche kan worden gesteld. Daartoe worden de codes 00, 01, 11, 200 en 300 gehanteerd. Deze codes hebben de navolgende betekenis:

11: de informatie is operationeel bruikbaar (kan worden gebruikt in een opsporingsonderzoek);
01: de informatie is operationeel bruikbaar, maar mag alleen worden gebruikt na overleg met de afzender;
00: de informatie kan niet operationeel worden gebruikt;
200: de informatie kan niet operationeel worden gebruikt en kent een verhoogd afbreukrisico (extra gevoelig-

heid met betrekking tot de inhoud van de informatie);
300: de informatie kan niet operationeel worden gebruikt en kent extra bronbeschermingsbelangen (extra gevoeligheid ten aanzien van de persoon van de informant).

• Een beperking bij het ter beschikking stellen van CIE-informatie berust op de overweging dat de aard van de informatie van dien aard is dat, indien ooit zou blijken dat opsporingsambtenaren juist deze informatie hebben gekregen of die informatie op een bepaald tijdstip hebben gekregen of deze verzameling/stapeling van informatie hebben gekregen, er rekening mee moet worden gehouden dat verdachten of anderen in hun omgeving kunnen vermoeden wie de informant geweest is.

• Aangezien het CIE-informatieformulier gegevens kan bevatten die (op zichzelf beschouwd of in verband met gegevens die belanghebbenden op andere wijze bekend kunnen zijn of worden) een aanwijzing geven omtrent de identiteit van de bron wordt dat CIE-informatieformulier niet aan anderen dan andere CIE-en verstrekt en nimmer bij het dossier gevoegd.

CIE-informatie in het procesdossier

• CIE-informatie kan, mits de informatie concreet genoeg is, de grondslag vormen voor een verdenking zoals bedoeld in art. 27 Sv.

• CIE-informatie is geen bewijs, maar slechts 'intelligence'. Om dit te benadrukken is in het standaard proces-verbaal de volgende zinsnede opgenomen: "Dit proces-verbaal is niet bedoeld om te dienen als bewijsmiddel in een strafzaak". De reden voor het opnemen van deze zinsnede is gelegen in 1) de problematiek van de 'dubbel telling' en 2) de als gevolg van de bronbescherming beperkte mate waarin de CIE-informatie door de rechter kan worden gecontroleerd.

• 'Intelligence' verdient controle op het punt van de rechtmatigheid van de verkrijging en de betrouwbaarheid (in verband met het vaststellen van de redelijkheid van een verdenking). Bewijsmateriaal dient volledig contro-

leerbaar te zijn en is dus onderhevig aan volledige toetsing, bijvoorbeeld door het horen als getuige van de personen die de bron van informatie zijn.

• Indien de rechter besluit het CIE-proces-verbaal te bezigen voor het bewijs, is het risico van dubbel telling niet uit te sluiten. Het kan immers voorkomen dat de verklaring van een persoon op twee manieren in het dossier voorkomt, namelijk enerzijds in de hoedanigheid van informant, anderzijds in de hoedanigheid van getuige (daaronder begrepen medeverdachte). De rechter kan dan tot de onjuiste conclusie komen dat er twee bronnen aanwezig zijn met betrekking tot (een deel van) het bewijs, terwijl er in werkelijkheid sprake is van slechts één bron. Deze situatie wordt 'dubbel telling' genoemd.

• Een onderzoek naar de vraag of daadwerkelijk sprake is van een dubbel telling stuit op het bezwaar dat enige inhoudelijke mededeling van de officier van justitie hierover zal kunnen leiden tot de onthulling van de identiteit van de informant. Immers, indien wordt aangegeven dat er sprake is van een dubbel telling, wordt daarmee de identiteit van de informant direct prijsgegeven, dan wel is deze na enige inspanning te achterhalen en indien in alle toepasselijke gevallen wordt aangegeven dat er geen sprake is van een dubbel telling, wordt daarmee direct duidelijk in welke gevallen dit wel zo is. Om deze reden zal de officier van justitie in alle gevallen (zeer hoge uitzonderingen daargelaten) het standpunt innemen dat geen mededeling kan worden gedaan omtrent de vraag of daadwerkelijk sprake is van een dubbel telling. De (CIE-)officier van justitie neemt alsdan het standpunt in dat hij zulks noch kan bevestigen, noch ontkennen.

• Bij het gebruik van CIE-informatie als 'intelligence' en niet als bewijs worden vragen omtrent de identiteit van de informant en verzoeken tot het horen van de informant irrelevant. De verklaring van de informant wordt immers niet voor het bewijs gebruikt, zodat het niet nodig is hem als getuige te horen (vgl. HR 19 januari 1999, NJ 1999, 253).

Verantwoording ter terechtzitting

• Het komt met een zekere regelmaat voor dat de (plaatsvervangend) chef van een Regionale CIE, als direct verantwoordelijke politiefunctaris, als getuige wordt opgeroepen teneinde verantwoording af te leggen over de door hem gerelateerde CIE informatie.

• Tijdens het getuigenverhoor van de chef CIE zal deze functionaris zich in voorkomende gevallen op het standpunt stellen dat het hem om redenen van bronafscherming niet vrijstaat op bepaalde gestelde vragen een antwoord te geven. De Hoge Raad neemt het standpunt in dat vragen van de zijde van de verdediging op de voet van art. 293 Sv mogen worden belet indien aannemelijk is dat de beantwoording van die vragen een slagvaardige opsporing van strafbare feiten in gevaar zal brengen. In verband met het belang dat de identiteit van informanten verborgen kan worden gehouden zij in het bijzonder gewezen op HR 5 oktober 1982, NJ 1983, 297 en HR 2 maart 1982, NJ 1982, 460.

• De gezagsverhouding zoals omschreven in art. 148 Sv en art. 13 Politiewet 1993 laat niet toe dat een politiefunctaris, zoals een (plaatsvervangend) chef van een CIE, op eigen gezag vaststelt welke grenzen zullen worden gesteld aan het beantwoorden van vragen die de afscherming van de informant raken. Mede met het oog op de consequenties die een minder dan volledige voorlichting van de rechter kan hebben voor het verloop en de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek, is het de verantwoordelijkheid van de officier van justitie om die grenzen te bepalen.

• Het openbaar ministerie zal de eindverantwoordelijkheid moeten dragen voor de vraag of een afweging van belangen in het concrete geval dient te leiden tot het 'terugtrekken' van de strafzaak (door niet-ontvankelijk verklaring van het openbaar ministerie te vorderen) dan wel tot het prijsgeven van methoden en/of technieken van de CIE en/of (de personalia van) informanten.

• In dit verband zij vermeld dat de parketten aan de in aanmerking komende opsporingsambtenaren

instructie hebben gegeven dat alleen de (fungerend) chef van de CIE en zijn plaatsvervanger – met inachtneming van de beperkingen die in het voorgaande zijn vermeld – vragen zullen beantwoorden over de ontvangst, de waardering en het ter beschikking stellen van informatie uit CIE bestanden, omdat dat nu juist hun taak en bevoegdheid is.

• Alle overige opsporingsambtenaren zullen, indien zij worden opgeroepen als getuige op gezag van het Openbaar Ministerie in beginsel alle vragen ter zake onbeantwoord laten, daarbij verwijzend naar de leiding van de CIE. Daarbij komt dat het – uitzonderingen daargelaten – onwenselijk is dat 'runners' die zich immers betrekkelijk vrijelijk en onherkenbaar in het 'criminele milieu' moeten kunnen bewegen, als getuige ter terechtzitting of in het kabinet van de rechter commissaris zouden moeten verschijnen.

• Het inlassen van een pauze in een getuigenverhoor kan aangewezen zijn indien vragen worden gesteld waarop de getuige naar zijn oordeel wellicht niet binnen de grenzen van zijn eigen verantwoordelijkheid antwoord kan geven. Een dergelijke pauze voorkomt het oplopen van emoties en schept de gelegenheid na gedegen analyse en weging van de situatie tot een reactie voor de verhorende rechter te komen.

• De redenen om de identiteit van informanten af te schermen zijn zo zwaarwegend dat aan de betreffende opsporingsambtenaren strikte instructie is gegeven nimmer enig gegeven te onthullen dat, hetzij op zichzelf beschouwd, hetzij in relatie met andere gegevens die later of in een andere context naar voren zouden kunnen komen, hetzij in relatie met bij verdachten of derden aanwezige wetenschap een aanwijzing kan vormen voor de identiteit van een bij de CIE bekende vertrouwelijke bron. Zo wordt nimmer antwoord gegeven op in elk geval de volgende vragen:

- bij welke dienst of afdeling van de politie een informant zichzelf aanvankelijk heeft aangemeld;
- op welk tijdstip vertrouwelijke informatie is ontvangen;
- of de informant in de rechtstreekse nabijheid van (later als zodanig aan

te merken) verdachten heeft verkeerd of niet;

- op welke wijze de informant heeft waargenomen hetgeen hij of zij heeft gemeld;

- of de informant mogelijk zelf als (mede)verdachte zou kunnen worden aangemerkt ten aanzien van de feiten waaromtrent hij of zij informatie heeft verstrekt;

- daarbij dient wel te worden opgemerkt dat door de CIE geen informatie meer wordt uitgegeven zodra het vermoeden rijst dat de informant als (mede)verdachte zou kunnen worden aangemerkt en dat aan de informant slechts afscherming is toegezegd indien en voorzover deze geen strafrechtelijke betrokkenheid heeft bij de strafbare feiten waarop de informatie betrekking heeft;

- of de informant anderszins (als verdachte of getuige) in het dossier voorkomt; daarbij moet worden opgemerkt dat CIE-informatie niet bedoeld is voor de bewijsvoering, waardoor dubbel telling wordt voorkomen;

- of de informant voor het geven van informatie enige vorm van beloning heeft (of zal) ontvangen; daarbij dient weer te worden aangetekend dat een eventuele tipgeldbetaling altijd met inachtneming van de ministeriële Regeling bijzondere opsporingsgelden plaatsvindt;

- hoe lang de informant bij de CIE bekend is geweest en op welke wijze de CIE de contacten met de informant heeft onderhouden (het zogenaamde 'runnen van informanten');
- of de informant, voor zover bij de CIE bekend, van meet af aan in de omgeving heeft verkeerd van waaruit hij of zij informatie kon verschaffen dan wel die informant zichzelf die positie, onder begeleiding van de CIE, heeft verworven.

Afschermproces-verbaal

Het kan voorkomen dat gegevens uit een lopend onderzoek redengevend zijn om een nieuw onderzoek te starten. In dat geval kan een zogenaamd afschermproces-verbaal worden opgemaakt. Deze praktijk is door de jurisprudentie erkend. In het afschermproces-verbaal wordt de gerezen verdenking beschreven, waarbij wordt vermeld dat de gerelateerde gegevens zijn verkregen uit een (elders) lopend onderzoek, waarover – om de voortgang daarvan niet in gevaar te bren-

gen – geen verdere mededelingen kunnen worden gedaan.

- De functionaris die het afschermproces-verbaal opmaakt kan per arrondissement verschillen. In de meeste arrondissementen is er voor gekozen om de chef van de CIE een dergelijk afschermproces-verbaal op te laten maken. Hij heeft dan zelf kennis genomen van de oorspronkelijk verkregen gegevens, die hebben geleid tot de informatie die in het afschermproces-verbaal staan vermeld. In het proces-verbaal staat zeer nadrukkelijk vermeld dat het informatie betreft die afkomstig is uit een lopend strafrechtelijk onderzoek - en dus niet vanuit de CIE. De reden dat gekozen is voor de CIE-chef is dat hij deskundig is in afscherming, gewend is te getuigen en in spoedeisende gevallen altijd bereikbaar is (de andere wel gehanteerde figuur is overigens die van het Hoofd Recherche-informatie).

3.2 CTC

Verplichte toetsing

De officier van justitie kan slechts bevelen dat de navolgende opsporingsbevoegdheden worden toegepast indien het College, na advies van de CTC, hier toestemming voor heeft gegeven:

- politieke infiltratie, (artt. 126h en 126p Sv);
- burgerinfiltratie (artt. 126w en 126x Sv);
- burgerpseudo-koop en burgerpseudo-dienstverlening (artt. 126ij en 126z Sv) in het kader van de uitvoering van een rechtshulpverzoek, waarbij sprake is van de inzet van een burger met een strafrechtelijke achtergrond;
- alle gevallen van afzien van inbeslagname van bij de wet verboden voor de volksgezondheid schadelijke en/of voor de veiligheid gevaarlijke voorwerpen, (art. 126ff lid 2 Sv);
- alle gevallen van het “doorlaten van personen” in het kader van mensen-smokkel (Brief van 12-04-1999 van de Minister van Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstukken II, 1998/1999, 25 403, nr. 35);
- het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel in een woning of een daaraan gelijk te stellen ruimte, waar-

onder een penitentiaire inrichting (artt. 126l en 126s Sv);

- toezeggingen aan getuigen in strafzaken (art. 44a Sr en artt. 226g t/m 226l Sv en Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, Scrt. 2006, 56);
- het opheffen van de anonimiteit van bellers naar Meld Misdaad Anoniem (M-lijn) door middel van het vorderen van inlichtingen bij telecommunicatieaanbieders dan wel het gebruik van reeds verkregen inlichtingen (artt. 126n, 126u, 126nc en 126nd Sv en Instructie Meld Misdaad Anoniem);
- DNA-bevolkingsonderzoek (artt. 151a en 195a Sv);
- inkomende en uitgaande rechtshulpverzoeken waarin de uitvoering van een van bovengenoemde opsporingsactiviteiten wordt verzocht.

Collegiale toetsing

De officier van justitie kan in een zaak ook vrijblijvend advies inwinnen van de CTC waarbij de zaak in beginsel niet wordt voorgelegd aan het College van procureurs-generaal.

Procedures

Aanmelding van de zaak bij de CTC

- De verantwoordelijke hoofdofficier van justitie die een zaak ter goedkeuring voorlegt aan het College, zendt daartoe de stukken aan de CTC. Bij twijfel of een zaak ter goedkeuring aan het College moet worden voorgelegd, kan de hoofdofficier vooraf het secretariaat van de CTC consulteren of de zaak als collegiale toetsing aan de CTC voorleggen. **Zie hieromtrent paragraaf 4.3 Collegiale toetsing.**
- De stukken die aan de CTC worden gezonden, bestaan uit een brief van de hoofdofficier, een proces-verbaal van de politie tot aanvraag van de betreffende bevoegdheid en een oplegnotitie van de behandelend officier van justitie waarin de aanvraag kort en bondig wordt weergegeven. Daarnaast kan bij deze stukken het meldingsformulier worden toegevoegd (zie hieromtrent paragraaf 4.6). Tot slot zullen de volgende documenten moeten worden meegezonden:
 - in geval van infiltratie: een plan van aanpak infiltratie;
 - in geval van een toezegging aan een getuige: de conceptovereenkomst, de zogenaamde ‘kluisverklaringen’ en een advies van de landsadvocaat;

- in geval van het opnemen van vertrouwelijke communicatie: een rapportage van de Dienst Specialistische Recherchetoeepassingen (DSRT) van het Korps landelijke politiediensten (KLPD) waarin een indicatie wordt gegeven over de technische en tactische uitvoerbaarheid en haalbaarheid van de voorgenomen inzet van de bevoegdheid.

- Tijdens de eerstvolgende vergadering van de CTC wordt de zaak door de hoofdofficier van justitie – dan wel de door deze gemandateerde officier van justitie – nader mondeling toegelicht. Hij kan zich doen vergezellen door betrokken vertegenwoordigers van de politie.

- De CTC kan, indien de verstrekte gegevens ontoereikend zijn om tot een afgewogen advies te komen, aan de betrokken (hoofd)officier van justitie vragen om aanvullende informatie.

- In beginsel zijn de adviezen van de CTC en de stukken die aan de CTC ter hand zijn gesteld geen processtukken. Deze stukken behoeven dan ook niet bij het strafdossier te worden gevoegd. Volgens vaste rechtspraak gaat het hier namelijk om interne stukken die voor de beoordeling van de inzet van de bevoegdheid door de rechtbank niet van belang zijn.

- Elke dinsdag van de week vindt er een CTC-vergadering plaats. Voor het aanmelden van een zaak en het verstrekken van stukken ten behoeve van een vergadering van de CTC dient contact opgenomen te worden met de secretarissen van de CTC, de heren F.J.M. Sebregts en mr. M. Nieuwenhuis, te bereiken op het telefoonnummer: 010 - 4966604 of 010 - 4966613.

Advies van de CTC

- Naar aanleiding van de stukken en de mondelinge toelichting ter vergadering van de CTC zal een advies worden opgesteld. Het advies bestaat onder andere uit:
 - een casusbeschrijving;
 - de overwegingen die tot het advies hebben geleid;
 - de geadviseerde beslissing;
 - de eventueel te stellen voorwaarden.

• De CTC toetst de voorgenomen bijzondere opsporingsmethode, voor zover van toepassing, onder andere aan (de eisen van):

- wet- en overige regelgeving;
- jurisprudentie;
- proportionaliteit;
- subsidiariteit;
- afbreukrisico's waarin een onderscheid kan worden gemaakt naar operationele aspecten (stuurbaarheid van de infiltrant), fysieke aspecten (veiligheidsrisico's), strafvorderlijke aspecten (kans op stukgaan van de zaak voor de rechter), politieke en internationale aspecten (verantwoordelijkheid van de Minister van Justitie).

• De CTC zal haar advies, door tussenkomst van de PG-portefuillehouder, voorleggen aan het College.

Besluitvorming door het College

• Nadat het College het advies van de CTC heeft ontvangen, zal het College tot een oordeel komen. Indien het College van oordeel is dat nadere informatie noodzakelijk is om tot een verantwoorde beslissing te komen, worden de daartoe gestelde vragen via het secretariaat van de CTC aan de betrokken hoofdofficier voorgelegd.

• Van de door het College genomen beslissing wordt de aanvragende hoofdofficier zo spoedig mogelijk schriftelijk in kennis gesteld. Een afschrift van deze beslissing met de eventueel daarbij gestelde voorwaarden wordt verstrekt aan de secretaris van de CTC.

Vervolgtoetsing en afloop

• De behandelend officier van justitie bewaakt de voortgang, de termijnen en de voorwaarden conform de besluitvorming door het College.

• Indien door het College bij een verleende toestemming een termijn is gesteld en het wenselijk is dat de inzet van de bevoegdheid wordt voortgezet, wordt het verloop van de zaak door de betrokken hoofdofficier van justitie tijdig voor afloop van de termijn opnieuw ter toetsing aan de CTC voorgelegd. De hoofdofficier van justitie zal hiertoe de stukken (bestaande uit een aanbiedingsbrief en een voortgangsrapportage) aan de CTC moeten zenden. De CTC zal vervolgens

haar advies, door tussenkomst van de PG-portefuillehouder, voorleggen aan het College.

• Een door het College gestelde termijn hoeft niet gelijk te zijn aan de wettelijke termijn van het bevel van de officier van justitie van ten hoogste vier weken. Indien toestemming is gegeven voor een termijn die de geldigheidsduur van het bevel overstijgt, kan het bevel met inachtneming van die termijn en na machtiging van de rechter-commissaris worden verlengd.

• In alle gevallen waarin door het College toestemming is verleend, wordt door de betrokken hoofdofficier van justitie, (uiterlijk) na afloop van de zaak in eerste aanleg, de CTC geïnformeerd onder vermelding van het resultaat van de toegepaste opsporingsmethode(n).

Spoedprocedure

• Ook in geval van dringende noodzakelijkheid zal de verantwoordelijke hoofdofficier van justitie de zaak ter goedkeuring moeten voorleggen aan het College. De hoofdofficier van justitie zal zich daartoe direct tot de CTC moeten wenden en de stukken aan de CTC moeten toezenden, onder opgave van redenen waarom met spoed een beslissing is gewenst is.

• De CTC toetst de zaak zo spoedig mogelijk en legt haar (mondeling) advies voor aan (een lid van) het College. In het advies motiveert de CTC het spoedeisend karakter van de beslissing en geeft aan binnen welke termijn een beslissing gewenst is. Hierop kan het College een (mondelinge) beslissing nemen.

¹ Een volledig bijgewerkte uitgave van het Handboek voor de opsporingspraktijk, waarvan de aanwijzing opsporingsbevoegdheden deel uitmaakt is te raadplegen op www.om.nl.

² De wet Politierregisters zal worden vervangen door de Wet politiegegevens (Stb. 2007, 300). Deze wet zal naar verwachting op 01 januari 2008 in werking treden.

³ De wet Politierregisters zal worden vervangen door de Wet politiegegevens (Stb. 2007, 300). Deze wet zal naar verwachting op 01 januari 2008 in werking treden.

⁴ De wet Politierregisters zal worden vervangen door de Wet politiegegevens (Stb. 2007, 300). Deze wet zal naar verwachting op 01 januari 2008 in werking treden.